

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний факультет
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи

Наталія Сабат, Надія Сабат

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

навчальний посібник для студентів ОР “магістр”
спеціальності 231 Соціальна робота

Івано-Франківськ – 2021

УДК 37.013.42:371.321

С 12

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Педагогічного факультету Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника (протокол № 6 від 25 березня 2021 р.)*

Рецензенти:

Корняк В. С. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти та соціальної роботи факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка;

Тесленко Т. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки і методики початкового навчання факультету педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

С 12 Сабат Н. І., Сабат Н. В.

Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти : навчальний посібник для студентів ОР “магістр” спеціальності 231 Соціальна робота. Івано-Франківськ : НАІР, 2021. 208 с.

ISBN 978-617-8011-28-4

Навчальний посібник складено відповідно до місця та значення дисципліни за структурно-логічною схемою, передбаченою освітньою програмою підготовки магістрів. Представлене видання рекомендоване для студентів спеціальності 231 Соціальна робота, що навчаються за освітньо-професійною програмою “Соціальна педагогіка”.

Навчальний посібник містить тематику та зміст лекцій; рекомендовану літературу до лекцій; плани семінарських занять; загальні рекомендації до організації самостійної роботи студентів; тести для підсумкового контролю знань студентів; теми індивідуальних науково-дослідних завдань; програмові вимоги до іспиту; вимоги до контролю успішності студентів; глосарій основних термінів.

УДК 37.013.42:371.321

© Сабат Н. І., Сабат Н. В.

© Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ	8
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ЛЕКЦІЙ	101
ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	107
ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	130
ТЕСТИ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ	133
ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ	174
ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ІСПИТУ	177
КОНТРОЛЬ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ	180
ГЛОСАРІЙ	188

ПЕРЕДМОВА

Програма вивчення навчальної дисципліни “Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахівців ОР “магістр” галузі знань 23 Соціальна робота спеціальності 231 Соціальна робота.

У сучасних умовах реформування системи освіти України набула актуальності проблема професійної підготовки фахівців. Її розв’язання полягає у відродженні українським суспільством національної ідеї, відкритості зарубіжному досвіду, втіленні перспективних технологій розвитку, навчання, викладання у закладах вищої освіти. У цьому процесі особливої актуальності та визначального значення набувають методика, методи, технології та техніки викладання дисциплін у ЗВО.

Об’єкт дослідження – процес створення, впровадження та поширення в освітній діяльності нових підходів, ідей, методів та прийомів, технологій, спрямованих на оновлення, модернізацію, трансформацію навчального процесу відповідно до вимог часу.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сучасні педагогічні технології у закладах вищої освіти в процесі викладання навчальних дисциплін.

Міждисциплінарні зв’язки: методика викладання психолого-педагогічних дисциплін, педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача, сучасні інформаційні технології в освіті й науці.

Програма навчальної дисципліни складається з таких *змістових модулів*:

- 1) науково-методичні засади інноваційних методів викладання навчальних предметів у закладах освіти;
- 2) інноваційні педагогічні технології;
- 3) сучасні технології дистанційного навчання.

Мета навчальної дисципліни: висвітлення змісту сучасних педагогічних освітніх технологій навчання та розвиток вмінь, навичок, здатності використовувати їх під час викладання у закладах вищої освіти.

Завдання навчальної дисципліни:

- вивчення концепції і цілей сучасних педагогічних технологій навчання;
- оволодіння студентами базовими знаннями щодо понять і принципів педагогічних технологій навчання;
- поняття педагогічних технологій навчання як дидактичної системи;
- основні відомості про педагогічні технології навчання: історія, виклики і перспективи;
- якісні і кількісні критерії сучасних педагогічних технологій навчання;
- вирішення проблеми прийняття відповідальних рішень;
- ознайомлення з сучасними освітніми технологіями навчання, що стосується викладання у закладах вищої освіти;
- розкриття наукових основ педагогічних технологій навчання, формування знань про переваги і сильні сторони сучасних освітніх технологій навчання;
- здобуття відповідного обсягу теоретичних знань та практичних вмінь і навичок, орієнтованих на майбутню викладацьку діяльність.

Методологічною основою викладання дисципліни є нормативно-правова база (документи) із дидактики (концепція, стратегія, принципи, підходи, індикатори, цілі), науково-навчальна і науково-методична література, навчальні програми, статистичні дані, дидактичні моделі.

Навчальний курс “Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти” передбачає формування у студентів основних підходів і принципів концепції викладання у вищій школі.

- У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*:
- поняття “технологія”, “педагогічна технологія”;

- види технологій;
- суттєві особливості педагогічної технології, етапи її становлення та ознаки;

- суттєві особливості та якості сучасних педагогічних технологій.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *вміти*:

- з метою розвитку педагогічних здібностей вміти робити порівняльний аналіз традиційного підходу до організації педагогічного процесу та з точки зору сучасних педагогічних технологій;

- виділяти та вивчати з метою подальшого впровадження в педагогічну практику сучасні педагогічні технології.

У процесі вивчення навчальної дисципліни студенти набувають ряд компетентностей:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності

ЗК 2. Здатність розробляти і управляти проектами.

ЗК 8. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 9. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 10. Здатність працювати в команді.

Фахові компетентності

ФК 2. Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення.

ФК 3. Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.

ФК 4. Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи.

ФК 8. Здатність до спільної діяльності та групової мотивації,

фасилітації процесів прийняття групових рішень.

ФК 9. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців.

ФК 10. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій.

ФК 14. Здатність до ефективного менеджменту організації у сфері соціальної роботи.

ФК 15. Здатність до розроблення, апробації та втілення соціальних проєктів і технологій.

Програмні результати навчання

ПРН 6. Самостійно й автономно знаходити інформацію, необхідну для професійного зростання, опановувати її, засвоювати та продукувати нові знання, розвивати професійні навички та якості.

ПРН 7. Застосовувати загальне та спеціалізоване програмне забезпечення для вирішення професійних задач та здійснення наукового дослідження.

ПРН 13. Оцінювати соціальні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення соціальної роботи.

ПРН 19. Розробляти, апробувати та втілювати соціальні проєкти і технології.

Навчальний курс розроблено відповідно до затвердженої закладом вищої освіти освітньої програми, навчального плану та розраховано на засвоєння теоретичного матеріалу, виконання самостійної роботи студентами. Крім цього, у посібнику містяться найбільш типові питання для написання тестових завдань, перелік конкретних тем для засвоєння їх на семінарських заняттях, під час самостійної роботи студентів.

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ

Змістовий модуль 1.

Науково-методичні засади сучасних методів викладання навчальних предметів у закладах освіти

Тема 1. Підвищення якості вищої освіти як чинник розвитку і модернізації змісту освітнього процесу

1. Аналіз підходів до визначення поняття “якість вищої освіти”.
2. Якість освіти за міжнародними освітніми програмами.
3. Принципи та напрями підвищення якості вищої освіти в Україні.
4. Шляхи покращення якості сучасної вищої освіти.
5. Якість надання освітніх послуг як чинник забезпечення ринку праці конкурентоспроможними фахівцями.
6. Сучасні вимоги до викладача ЗВО.

1. Аналіз підходів до визначення поняття “якість вищої освіти”

Сьогодні відбуваються зміни на ринку праці, які потребують оновлення все більшої частини професій. Це впливає на якість вищої освіти як закордонних країн, так і України, бо з’явилося багато вищих навчальних закладів (національних, державних, приватних), які в першу чергу дбають про кількість студентів, а не про якість.

Педагоги, психологи та методисти зазначають, що якість освітнього процесу поступово погіршується. Проблема забезпечення якості вищої освіти, а відтак – робота вищих навчальних закладів набула актуальності.

Нині відбувається перехід від індустріального суспільства до суспільства отримання знань; а це означає, що здійснюється перехід до масової, а далі до загальної вищої освіти (охоплення понад 70 % молоді) й потреба навчати велику кількість людей із середніми здібностями. Сьогодні

відбувається інтенсивна комерціалізація вищої освіти; відсутність матеріально-технічної бази, недостатня інноваційна інфраструктура, неякісне забезпечення новими інтерактивними технологіями. Усе це вимагає великих змін, тому що випускники є неконкурентоспроможні на ринку праці у межах певного регіону, бо зникають або занепадають їхні професії. Відбувається девальвація вищої освіти як засобу одержання професійних знань.

У розвинених країнах світу існує гасло “навчання впродовж усього життя” не тільки для опанування нових професій, а й для підвищення кваліфікації і компетентності майже всього активного населення внаслідок “інформаційного вибуху” і швидкого оновлення знань. Перетворення вищої освіти на обов’язкову соціалізацію молоді цілком міняє головні завдання освіти. Низка науковців висловлює припущення, що збільшення кількості молоді з вищою освітою та перетворення її на обов’язкове продовження середньої освіти призводить до механічного збільшення контингентів елітної вищої освіти. Однак елітність означала ідеологію відбору, змагання і конкурси в усіх загальноосвітніх середніх закладах. Вона засвідчує існування у школі “кращих” і “гірших” учнів, різне ставлення до них: як до суспільної чи державної цінності, або як до небажаного баласту, який виходив зі школи одразу ж після досягнення ним обов’язкової освіти. Через неї з’являлися конкурси у вищих навчальних закладах, а в учнів були стресові ситуації: куди піти вчитися, щоб не було конкурсу, як скласти конкурсні іспити, щоб зарахували на державну форму навчання і т.п.

Проаналізуємо підходи для визначення поняття “якість вищої освіти”, спираючись на широке уявлення про обов’язковість вищої освіти і необхідність надати кожному представнику нового покоління професію за фахом. Як зазначено в Законі України “Про вищу освіту”, “якість вищої освіти – це рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти”.

Інше визначення включено в “Енциклопедію освіти”: “Якість вищої освіти – комплексна характеристика, яка відображає діапазон і рівень освітніх послуг, що надаються системою освіти відповідно до інтересів особи, суспільства і держави”. На наш погляд, треба підходити до оцінювання якості вищої освіти з широкого погляду, враховуючи, що перспективна і якісна вища освіта може бути лише загальною і охоплювати всі 100% молодого покоління. Зменшення цього показника, наприклад, до 70% означатиме, що третина населення опиниться на ринку праці з низькою кваліфікацією, отримуватиме низьку заробітну платню та відчуватиме свою приниженість.

Інша не менш важлива передумова якісної вищої освіти – надання молоді професійної компетентності перспективного плану, тобто з орієнтацією на майбутній ринок праці, а не на той, що існував раніше. У цих умовах може змінитися роль держави в освітніх справах. Державний сектор економіки стане лише складовою частиною всього ринку зайнятості, а тому вища школа орієнтуватиметься на інтереси всього суспільства, а не на одні лише державні установи.

У Національній доктрині розвитку освіти України в XXI столітті наголошується на тому, що здійснюється стратегічна орієнтація освітньо-наукового комплексу навчання і виховання особистостей і професіоналів, спроможних захищати демократію й успішно діяти в суспільстві.

2. Якість освіти за міжнародними освітніми програмами

У поширених визначеннях “якості вищої освіти” також не враховано розподілу ролей держави і громадськості в діяльності ЗВО. Науковці вважають, що державні органи та структури розглядаються як єдині відповідальні за всі справи оцінювання якості діяльності системи вищої освіти. Вони зазначають, що найдоцільніше зберегти все наявне в управлінні і контролі, удосконаливши його за рахунок розширення фінансування чи застосування нових інструментальних чи організаційних

засобів – комп'ютерного тестування, зовнішнього єдиного державного іспиту, введення кредитування студентів чи освітніх ваучерів тощо. Однак якість освіти має розглядатися як:

- ступінь відповідності реальних результатів освіти ринковій кон'юнктурі;
- показник матеріально-технічної і ресурсної забезпеченості освітнього процесу;
- комплексний показник чинників престижності й економічної ефективності освіти;
- показник досконалості змісту, технологій і системи оцінки досягнень;
- показник інвестиційної принадності освіти тощо.

Потребують аналізу погляди науковців Заходу, керівників і експертів ЮНЕСКО, інших міжнародних освітніх організацій на проблему забезпечення якості освіти. Для них характерні дипломатична загальність і гнучкість у формулюваннях, виявлення поваги до загальнолюдських цінностей та конвенцій про права людини і захист дітей, а також врахування найбільш інтегральних світових явищ і тенденцій.

Найважливіше значення для підвищення якості має внутрішня самооцінка поряд із зовнішньою, яка здійснюється незалежними спеціалізованими експертами, по можливості, із збереженням гласності. Необхідно встановити незалежні національні інстанції та визначити порівняльні норми якості, які мають міжнародне визнання.

3. Принципи та напрями підвищення якості вищої освіти в Україні

У наукових джерелах окреслено такі *основні принципи* модернізації змісту освітнього процесу, а відтак – і забезпечення якості вищої освіти:

- стандартизація;
- запровадження компетентісного підходу;
- інтенсифікація вивчення мов та математики;

- інтеграція ІКТ у навчальний процес;
- інтеграція природничих і гуманітарних складових змісту.

Домінуючим принципом для підвищення якості вищої освіти в Україні залишається стандартизація її змісту освіти. Держава є координатором, джерелом встановлення доцільних правил функціонування ЗВО усіх форм власності і гарант забезпечення в дотримання світових і національних стандартів тривалості, змісту і методів навчання.

У сфері освіти якість традиційно визначається цілями. *Основні цілі сучасної закордонної освіти* спроектовані на:

- індивідуальний розвиток особистості, розкриття її потенціалу;
- задоволення потреб економіки у кваліфікованій робочій силі;
- соціальну інтеграцію, формування активного члена громадянського суспільства;
- закладання основ для навчання впродовж життя.

З огляду на те, що зміст освіти в Україні розвивається під впливом глобалізаційних чинників, модернізація освітньої галузі має здійснюватися на прогностичних засадах, ураховуючи демографічну ситуацію, тенденції розвитку національної і світової економіки, потреби ринку праці і має поєднувати в собі прогресивні ідеї міжнародного виміру з національними цінностями.

У Законі України “Про вищу освіту” наголошується на тому, що зміст освіти детермінується вищими цілями і потребами всього суспільства, що це “...система знань, умінь і навичок, професійних, світоглядних і громадянських якостей, що має бути сформована у процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технологій, культури та мистецтва”. Із цього приводу в “Українському педагогічному словнику” автор подає визначення поняття “якості знань”, що “передбачає співвіднесення видів знань (закони, теорії, прикладні, методологічні, оцінювальні знання) з елементами змісту освіти й тим самим з рівнями засвоєння”. І далі подаються характеристики якості знань: їхня “повнота,

глибина, систематичність та системність, оперативність і гнучкість, конкретність і узагальненість”.

Якість освіти в Україні розглядається здебільшого як:

- якість освітнього середовища;
- якість реалізації освітнього процесу.

Якість освітньої діяльності – рівень організації освітнього процесу у закладі вищої освіти, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

З метою підвищення якості вищої освіти в Україні науковцями визначено такі *напрями*:

- оснащення закладів вищої освіти апаратним і програмним забезпеченням, що дасть можливість створювати комунікації (Інтернет/Інтранет);

- залучення молоді до широкого вивчення природничих і математичних дисциплін;

- посилення зв'язків закладів освіти з промисловістю й бізнесом;

- покращення тендерного співвідношення та забезпечення;

- інтенсифікація вивчення іноземних мов шляхом удосконалення соціокультурного компонента змісту іншомовної освіти;

- використання новітніх технологій і інновацій;

- визначення умов для обмінів студентами та викладачами в рамках ЄС;

- оцінювання студентів ступеня набуття ними змісту вищої освіти.

Питання якості освіти залишається пріоритетним і на наступні роки. У країнах ЄС під впливом науково-технічної революції та зростання доходів населення акцент зміщується з виробництва товарів на надання послуг, а інформація та знання перетворюються на основний виробничий ресурс. Утім, у зв'язку зі швидко зростаючим потоком інформації знижується якість взагалі освіти, у т.ч. й вищої. Тому на державному рівні варто змінити зовнішні критерії оцінки якості роботи закладу вищої освіти. Адже поки діє

принцип “більше студентів – більше грошей” страждає якість освіти.

4. Шляхи покращення якості сучасної вищої освіти

Науковці виокремлюють такі *шляхи* покращення якості сучасної вищої освіти:

- додержання принципу соціальної справедливості (розширення доступу молоді до якісної освіти);
- соціалізація молоді: полікультурне навчання;
- модернізація змісту освіти;
- упровадження нових функцій і форм контролю й оцінювання (тестове оцінювання; розвивальне оцінювання; портфоліо; міжнародні дослідження).

З метою надання допомоги ЗВО в організації системи забезпечення якості вищої освіти існують незалежні установи оцінювання (агенції, бюро, установи), які акредитовані Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. Потрібно зазначити, що якість вищої освіти та якість освітнього процесу забезпечується Національним агентством та галузевими експертними радами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти.

Підвищення якості вищої освіти є вагомим засобом модернізації освітнього процесу. Створення якісної і скерованої в майбутнє вищої освіти – надзвичайно складна справа. Кожна країна світу вирішує її своєрідно і, як правило, самотужки.

Узагальнюючи сформовані в Україні і за кордоном погляди на якість освітнього процесу, наведемо шість головних *факторів*, що визначають її:

- 1) підготовка і особисті якості викладача і студента;
- 2) методи навчання;
- 3) засоби навчання;
- 4) навчальні матеріали;
- 5) контроль та управління процесом;

б) соціальне, технологічне, політичне середовище.

Якість освіти залишається пріоритетною і на майбутні роки, оскільки важливим виступає не виробництво, а надання послуг, а інформація та знання стають основним виробничим ресурсом.

5. Якість надання освітніх послуг як чинник забезпечення ринку праці конкурентоспроможними фахівцями

Вища освіта та якість надання освітніх послуг завжди є у центрі уваги суспільства, оскільки розглядається як визначальний чинник соціального та економічного розвитку країни. Для нашої країни підготовка висококваліфікованих, компетентних і затребуваних на ринку праці фахівців – головна соціально-економічна функція вищого навчального закладу.

Якість вищої освіти в Україні виступає як соціальна категорія, яка визначає стан і результативність процесу освіти в суспільстві. Якість освіти визначається сукупністю показників, що характеризують різні аспекти навчальної діяльності ЗВО (зміст освіти, форми і методи навчання, матеріально-технічну базу, кадровий склад, наукову діяльність тощо), які забезпечують розвиток компетенції здобувачів вищої освіти.

Необхідно звернути увагу на *проблеми* якості вищої освіти України, які потребують термінового вирішення:

- ізолюваність системи вищої освіти від інтересів роботодавців;
- відсутність мотивації студентів та викладачів до підвищення якості навчання;
- неможливість відрахування студентів за неуспішність, що девальвує дипломи;
- ігнорування репутації як особливого виду власного капіталу більшістю ЗВО України;
- виїзд конкурентоздатних студентів та викладачів за межі України для роботи та навчання.

Надання освітніх послуг само по собі повинно базуватися не тільки на досягненнях сучасної науки, але й сама освітня послуга має стати складовою наукового дослідження. Цей принцип передбачає широке залучення студентів до наукової роботи кафедр, лабораторій, науково-дослідних підрозділів та дозволить забезпечити їх знаннями на основі найновіших досягнень науки, техніки і технології. При наданні освітніх послуг ЗВО необхідно підвищувати рівень практичної підготовки студентів для їх успішного працевлаштування. Для цього потрібно налагоджувати співпрацю із відповідними установами для проходження практики студентами та подальшого працевлаштування. Також здобуті знання студентами на першому курсі можуть бути уже застарілими на четвертому курсі, тому дуже важливим є створення системи оновлення знань студентів на останніх курсах навчання.

Підвищення якості надання освітніх послуг вищими навчальними закладами можливе за рахунок розробки та впровадження конкурентної моделі розвитку, реалізація якої охоплюватиме такі пріоритетні *напрямки*, як:

- формування стратегії розвитку як інтегруючого елементу системи управління якістю освіти у вищій школі, який надає цілеспрямованості процесу підготовки фахівців, підвищує ефективність науково-педагогічних працівників у досягненні поставлених цілей та сприяє ефективному використанню внутрішнього потенціалу вищих навчальних закладів;

- створення належних умов надання вищими навчальними закладами освітніх послуг, що передбачає наявність розвинутого матеріально-технічного та інформаційно-методичного забезпечення навчального процесу; фінансування освітніх програм; навчально-методичного забезпечення викладання навчальних дисциплін; сучасної системи оцінювання рівня отриманих знань; широке застосування освітньо-інноваційних технологій; формування якісного професорсько-викладацького складу тощо;

– реформування системи менеджменту у вищих навчальних закладах на засадах децентралізації управління вищою освітою; формування університетської автономії в кадрових, академічних, фінансових та організаційних сферах; відкритості та прозорості організації навчального процесу; суспільної відповідальності університетів за якість наданих освітніх послуг, в тому числі за рахунок посилення суспільного контролю за їх діяльністю та результативністю підготовки спеціалістів;

– активізація науково-дослідної роботи у вищих навчальних закладах та формування інтелектуального капіталу, здатного генерувати нові наукові ідеї, забезпечити їх апробацію у навчальному процесі;

– інтеграція досліджень у навчальний процес, що дозволить розвивати у студентів навички креативного мислення, формувати професійну майстерність та вміння критично аналізувати існуючі теорії і гіпотези, тим самим закладаючи основи для самореалізації як провідних фахівців з певної галузі знань;

– підтримка тісних зв'язків із відповідними установами, співпраця з якими посилить практичну спрямованість навчального процесу, сприятиме підвищенню якості підготовки висококваліфікованих фахівців відповідно до потреб ринку праці та очікувань роботодавців щодо рівня професійної компетенції, вмінь використати здобуті навички в процесі трудової діяльності.

Вища освіта повинна більш активно впливати на розвиток усієї системи освіти через удосконалення педагогічної освіти, розробку оновлених навчальних програм і відповідних новітніх технологій навчання, проведення наукових досліджень у цій сфері.

Реалізація пріоритетних напрямків запропонованої моделі сприятиме розв'язанню комплексних задач у сфері надання якісних освітніх послуг, ефективному використанню наукового потенціалу ЄС для вирішення пріоритетних завдань модернізації освіти в Україні. Діяльність ЗВО у цій площині дасть змогу готувати фахівців нової якості, здатних творчо

мислити, швидко орієнтуватися в сучасному, насиченому інформацією і подіями, світі, а також посісти Україні належне місце в європейському освітньому просторі. Зазначимо, що серед подальших перспектив нашого дослідження є саме мотивація ефективної діяльності науково- педагогічних працівників ЗВО у системі надання якісних освітніх послуг.

6. Сучасні вимоги до викладача ЗВО

Сучасні вимоги до викладача вищої школи:

- знання предмету;
- уміння виступати експертом із галузі знань, яку він викладає, дослідником, радником, організатором і виконавцем навчального процесу, представником ЗВО перед громадою та установами, а також фасилітатором навчальної та дослідницької діяльності студентів;
- бути членом команди з розробки принципово нових курсів і дисциплін, які пропонуються для вибору студентам ЗВО;
- поєднувати викладацьку діяльність із функціями адміністратора, розробника навчальних проєктів, менеджера і навіть фінансового керівника проєкту.

Для успішного виконання такого широкого спектру соціальних ролей викладач потребує володіння відповідними навичками та компетенціями. У наукових джерелах їх класифіковано за профілями.

Професійно-педагогічний профіль

1. Постійно самовдосконалюється, підвищує свій інтелектуальний і професійний рівні.
2. Впроваджує нові інноваційні технології навчання, у тому числі ІКТ.
3. Працює з інформацією у глобальних комп'ютерних мережах на основі її критичного аналізу.
4. Використовує різні засоби комунікації зі студентами і колегами, у тому числі за допомогою ІКТ.
5. Використовує в освітньому процесі фундаментальні знання,

досягнення сучасної науки, постійно оновлює зміст навчальних дисциплін.

6. Формує освітнє середовище, яке сприяє пізнавальній активності студентів, навчанню на основі досліджень.

7. Створює електронні навчальні ресурси.

8. Володіє технологіями управління самостійною діяльністю студентів.

9. Виявляє гнучкість у професійній діяльності, підприємницьку ініціативу.

10. Вважає інтерактивну взаємодію зі студентами найбільш продуктивною в освітньому процесі, організовує групову та колективну проектну діяльність.

11. Вміє ставити та досягати спільно зі студентами дидактичної мети за технологією SMART.

12. Застосовує різні технології моніторингу освітніх результатів, здійснює їх корекцію.

13. Ставиться позитивно до реформ та змін, які відбуваються у вищій освіті.

14. Задоволений результатами своєї професійної діяльності.

Соціально-особистісний профіль

15. Розуміє соціальну значущість і високу відповідальність своєї професійної діяльності.

16. Має високу мотивацію до виконання професійних завдань.

17. Здійснює лідерську підтримку студентської молоді, демонструючи високий рівень загальної та професійної культури.

18. Дотримується норм професійної етики з усіма суб'єктами освітнього процесу.

19. Сприймає молоде покоління як генерацію, яка має особливі цінності та потреби.

20. Відкритий до спілкування, прагне до розуміння та розв'язування складних ситуацій.

21. Вміє презентувати та обстоювати власні ідеї, вести діалог та дискутувати.

22. Стримує негативні емоції, долає поганий настрій.

23. Знає свої громадянські права й обов'язки, вміє їх захищати, спираючись на чинне законодавство.

24. Надає студентам реальні можливості для розвитку самоврядування, підтримує молодіжні ініціативи.

25. Виховує у студентів толерантне ставлення до несхожості людей між собою у міжкультурному середовищі.

26. Вміє приймати рішення і бере на себе відповідальність за успіхи та невдачі у професійній діяльності.

Академічний профіль

27. Вміє поєднувати діяльність викладача і науковця, організовує навчання студентів на основі досліджень.

28. Володіє сучасною методологією і методикою досліджень у галузі вищої освіти.

29. Організовує дослідницькі групи з актуальних проблем науки, бере участь у національних та міжнародних проєктах.

30. Реалізує основні форми інтернаціоналізації вищої освіти (мобільність студентів і викладачів, впроваджує зарубіжний досвід у практику тощо).

31. Публікує результати наукових досліджень у наукометричних виданнях.

32. Залучає студентів до наукової діяльності, керує науковим гуртком, факультативом.

33. Презентує результати наукової діяльності у міжнародних спільнотах.

34. Вміє розробляти діагностичний інструментарій для здійснення аналізу наукових даних.

35. Дотримується норм академічної доброчесності.

36. Є фахівцем у відповідній науковій галузі, проводить експертизи, готує рецензії, має наукову школу.

37. Популяризує результати власних наукових досліджень за допомогою електронного портфоліо.

Тема 2. Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти

1. Поняття педагогічної технології.
2. Основні якості сучасної педагогічної технології.
3. Рівні педагогічних технологій.
4. Дидактичні вимоги до сучасних технологій навчання.
5. Інноваційні методи викладання навчальних предметів у закладах вищої освіти.

Освіта – це індустрія, яка спрямована в майбутнє

С. Т. Капіца

1. Поняття педагогічної технології

XXI століття – століття інтенсивного розвитку технологій у сфері як техніки, так і освіти. Створення та розвиток технологій має на меті полегшити роботу людини, створити умови для цікавого життя, роботи тощо. Виникнення технологій, що підсилюють сенсорні сили людини, розширюють можливості спілкування з іншими людьми, належать до освітніх. Насамперед, це технології, що підвищують інтелектуальні здібності людини, сприяють здобуттю, організації, збереженню, аналізу знань, їх інтеграції, застосуванню і передаванню інформації.

Провідником у будь-якій технології вважається детальне визначення кінцевого результату і точне досягнення його. А передумовами застосування поняття “технологія” щодо процесів у виробничій чи

соціальної сфері є їх запрограмованість, окресленість кінцевих властивостей передбаченого продукту, засобів його створення, цілеспрямоване моделювання умов їх здійснення, а також реальне функціонування цих процесів.

Науково-технологічний прогрес зумовив технологізацію не лише матеріального виробництва, а й інтенсивно проник у сферу культури, гуманітарного знання. Усі технології поділяють на два види:

1) промислові. До них належать технології переробки природної сировини (нафти, деревини, руди тощо) або одержаних з неї напівфабрикатів (металів, деталей і вузлів, будь-яких виробів). Вони вимагають неухильного дотримання послідовності передбачених технологічних процесів і операцій. Заміна одного процесу іншим, зміна їх послідовності часто знижує результативність або взагалі унеможлиблює досягнення позитивного результату;

2) соціальні. Для таких технологій вихідним і кінцевим результатом є людина, а основним параметром змін – одна чи кілька її властивостей. Соціальні технології гнучкіші за промислові. Проте неухильне дотримання послідовності навіть найрезультативніших процесів у соціальній сфері ще не гарантує досягнення необхідної ефективності. Адже людина є надто складною системою, на неї впливає багато зовнішніх чинників різної системи і спрямованості, тому заздалегідь передбачити ефект конкретного впливу на неї неможливо. Специфіка соціальних технологій полягає в можливості пристосування їх до будь-яких умов, оскільки вони здатні скоригувати недоліки процесів і методик технологічного процесу. Однак ці технології досить складні за організацією і здійсненням. На цій основі ґрунтується твердження про них як технології вищого рівня організації.

Спільне між промисловими і соціальними технологіями те, що завершальним результатом їх використання є продукт із завданими властивостями.

Розвиток цивілізації завжди пов'язаний із прогресом у сфері цих технологій. З кожним витком цивілізаційного розвитку зростали вимоги до соціальних технологій як важливого чинника гармонізації взаємодії людини і природи, людей на планеті.

З цього приводу німецький філософ Е. Кант (1724-1804), виокремлюючи культуру простих умінь і культуру дисципліни волі, зазначав, що культура умінь здатна торувати шлях злу, якщо культура волі не стане їй противагою. Йдеться про інструментальну і гуманітарну культуру, на яких базується технологічний і моральний потенціал суспільства. Як відомо, еволюційні кризи здебільшого виникали тоді, коли інструментальний інтелект недостатньо стримувався інтелектом гуманітарним. Тобто суспільство живе стабільно доти, доки руйнівний потенціал виробничих, зокрема і військових, технологій врівноважується якістю культурно–психологічних засобів стримування. Якщо ж енергетичний потенціал технологій, що прогресує, суттєво перевершує можливості нормативної регуляції, суспільство опиняється в кризовому стані. Надалі, нагнітаючи напруження екологічних і соціальних конфліктів, воно або починає будувати технологічні, організаційні, інформаційні, нормативні параметри діяльності, виходячи на новий щабель розвитку.

Нині актуальною є проблема розроблення і впровадження в навчальний процес педагогічних технологій, котрі, відповідно до вимог сучасного суспільства, ринку праці мають забезпечувати якісну підготовку майбутніх фахівців.

Проблему впровадження сучасних педагогічних технологій у навчальний процес закладів вищої освіти досліджують вітчизняні та закордонні науковці: Т. Волоковська, І. Дичківська, Т. Коляда, Л. Овчаренко. В. Паламарчук, І. Підласий, Л. Хіхловський, J. Gardner, Н. Klages, Е. Petiak, S. Pokrivcakova, Z. Pietrasinski, А. Sovwinski, Р. Whitefield та багато інших. У працях визначено поняття “технологія”, “педагогічна технологія”, “готовність до педагогічної діяльності”, умови

ефективності та види педагогічних технологій, проаналізовано складники готовності до педагогічної діяльності, головні риси педагога – викладача закладу вищої освіти. Основні методологічні й теоретичні положення педагогічних технологій визначені в працях І. Беха, Ю. Гільбуха, І. Дичківської, І. Підласого, С. Полякова, М. Поташника, Г. Селевка, В. Сластьоніна та ін. Питання проектування педагогічних систем, процесів і технологій розглянуто в роботах В. Безрукової, В. Беспалька, М. Кларіна, О. Коберника, В. Киричука, А. Лігоцького, Н. Юсуфбекова та ін.

Навчання у закладі вищої освіти – динамічний процес, який забезпечує включення емоційних сфер психіки студента, активне функціонування його інтелектуальних і вольових сфер, сприяє формуванню стійкого інтересу до предмета, до самоосвіти, і формуванню активної, творчої, гармонійно розвиненої особистості. Акценти при викладанні навчальних дисциплін у ЗВО: формування знань, вмінь та навичок з боку викладача, організація процесу пізнання викладачем; пізнавальна активність самого студента. Успішність досягнення мети залежить: від змісту освіти; від того, як засвоюється навчальний матеріал: індивідуально чи колективно, в авторитарних чи гуманістичних умовах, опираючись на увагу, сприйняття, пам'ять чи на весь особистісний потенціал людини, за допомогою репродуктивних чи активних методів навчання.

Складові демократизації навчального процесу: автономія студентів у навчанні; ідентифікація викладача; індивідуалізація навчального процесу; упровадження кооперативного навчання; проблемний підхід до навчання; застосування технологій розвитку критичного мислення; інтенсифікація навчального процесу та максимальна активізація студентів у ньому; інформатизація та технологізація навчального процесу; удосконалення системи контролю.

Розвиток освітніх процесів в сучасному суспільстві, величезний досвід педагогічної інновації, авторських шкіл і вчителів новаторів,

результати психолого-педагогічних досліджень постійно вимагають узагальнення і систематизації.

Одним із засобів розв'язання цієї проблеми є технологічний підхід, застосування поняття “технологія” до сфери освіти, до педагогічних процесів.

Нині в педагогічний лексикон міцно ввійшло поняття педагогічної технології, але в його розумінні й уживанні є певні утруднення.

Технологія – від грецької *techne* – мистецтво, майстерність і *logos* – учіння.

Термін “педагогічна технологія” в буквальному перекладі означає вчення про педагогічне мистецтво, майстерність.

Технологія – це сукупність прийомів, що застосовуються в будь-якій справі, майстерності, мистецтві (тлумачний словник).

Технологія – це мистецтво, майстерність, уміння, сукупність методів обробки, зміни стану (В. Шепель).

У документах ЮНЕСКО технологія навчання (поняття не є загальноприйнятим у традиційній педагогіці) розглядається як системний метод створення, застосування і визначення всього навчального процесу, викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних, людських ресурсів і їх взаємодії. Технологічність навчального процесу по- лягає в тому, щоб зробити навчальний процес повністю керованим.

Педагогічна (освітня) технологія – це система функціонування всіх компонентів педагогічного процесу, яка побудована на науковій освіті, запрограмована в час і в просторі і приводить до належних результатів.

Педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і komponування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу (Б. Лихачов).

Педагогічна технологія – це змістовна техніка реалізації

навчального процесу (В. Безпалько).

Педагогічна технологія – це опис процесу досягнення запланованих результатів навчання (І. Волков).

Технологія навчання – це складена процесуальна частина дидактичної системи (М. Чошанов).

Педагогічна технологія – це продумана в усіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя (В. Ченцов).

Педагогічна технологія – це системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання та засвоєння знань із обліком технічних і людських ресурсів та їхньої взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти (*ЮНЕСКО*).

Педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей (М. Кларін).

У нашому розумінні педагогічна технологія є змістовим узагальненням, що вбирає в себе зміст усіх визначень різних авторів (джерел). Поняття “педагогічна технологія” може бути подане трьома *аспектами*:

1) науковим: педагогічні технології – частина педагогічної науки, що вивчає й розробляє цілі, зміст і методи навчання та педагогічних процесів, що проектуються;

2) процесуально-описовим: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих результатів навчання;

3) процесуально-діючим: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів.

Висновок. Розвиток науки і техніки, інформатизація сучасного суспільства вимагає технологічного підходу у всіх сферах життя. Визначаємо поняття педагогічні технології, яке узагальнює поняття технологія освіти, освітні технології, технології навчання, технології виховання.

Розглянемо особливості педагогічних технологій.

2. Основні якості сучасної педагогічної технології

З визнанням педагогічної технології важливим чинником навчально-виховного процесу не припинялися спроби з'ясування її сутності та особливостей.

Підходи дослідників до визначення поняття “педагогічна технологія” різноманітні (Б. Ліхачов, І. Волков, П. Москаленко, М. Кларін та ін.).

Спільним в усіх визначеннях є спрямування педагогічної технології на підвищення ефективності навчального процесу, що гарантує досягнення запланованих результатів навчання.

Існує загальноприйняте уявлення про технологію як конструювання навчального процесу за певною схемою, яка відображає ознаки, притаманні й традиційній організації навчального процесу: впорядкованість процесу навчання, мета і оцінювання результатів.

Педагогічна технологія функціонує як наука, що досліджує найраціональніші шляхи навчання, і як система способів, принципів і регуляторів, які застосовуються у навчанні, і як реальний процес навчання.

Головне в педагогічній технології – розробка, деталізація інструментальних аспектів педагогічного процесу. Створення нової технології, як правило, є наслідком незадоволення результатами навчання й виховання, а також неефективністю педагогічної діяльності як професійного експерименту. Суттєвою особливістю педагогічної технології є те, що довільним діям вона протиставляє жорсткі алгоритмічні приписи,

систему логічно вмотивованих дій, послідовний перехід від елемента до елемента.

Потреба в розробленні технологічних конструкцій виникла у зв'язку з ідеєю управління педагогічним процесом. Реалізація її стала можливою на основі системного підходу, що дає змогу порівняти різноманітні педагогічні вміння, які у своїй сукупності гарантують результат.

Розробленню нової технології, як правило, передують нові потреби (цілі) суспільства, наукові відкриття або результати наукових досліджень. Наприклад, виникнення програмованого навчання передували розвиток кібернетики та інформатики, створення електронно-обчислювальної техніки; виникненню й розвитку проблемного навчання – дослідження закономірностей розвитку мислення, вчення психолога Л. Виготського (1896-1934) про зону найближчого розвитку.

Процес становлення нової педагогічної технології охоплює такі *етапи*: виникнення суспільної потреби – фундаментальні дослідження в галузі педагогіки та психології – прикладні психолого-педагогічні дослідження – розроблення нових технологій – відображення новостворених технологій у навчально-програмній та навчально-методичній документації.

Учені виокремлюють:

1) наочно орієнтовані технології навчання:

- технологія постановки мети;
- технологія повного засвоєння (за М. Кларінім);
- технологія педагогічного процесу (за С. Шевченко);
- технологія концентрованого навчання.

2) особистісно орієнтовані технології навчання:

- технологія навчання як дослідження;
- технологія педагогічних майстерень;
- технологія колективної діяльності;
- технологія евристичного навчання.

Значна увага нині приділяється визначенню та розгляду сучасних освітніх технологій, що потребують узагальнення та систематизації.

Педагогічні системи можуть бути описані як цілісні явища за допомогою низки *ознак* (за В. Афанасьєвим):

- інтегративні якості (такі, котрими не володіє жодний із окремо взятих її елементів);
- складові елементи, компоненти;
- структура (зв'язки та відношення між частинами й елементами);
- функціональні характеристики;
- комунікативні властивості (зв'язку з навколишнім середовищем);
- історичність, наступність.

Істотними характеристиками системи є цільова орієнтація та результати. Як основу системоутворюючого каркаса доцільно використати нове для педагогіки поняття – технології та технологічний підхід до аналізу й проектування педагогічних процесів.

3. Рівні педагогічних технологій

В освітній практиці педагогічна технологія може функціонувати на таких *рівнях*:

1) *загальнопедагогічний рівень* функціонування педагогічної технології. Загальнодидактична, загальновиховна технологія репрезентує цілісний освітній процес у регіоні, освітньому закладі, на певному рівні навчання чи виховання. У такому вигляді педагогічна технологія тотожна педагогічній системі, оскільки вона містить сукупність цілей, змісту, засобів і методів навчання (виховання), алгоритм діяльності суб'єктів і об'єктів навчально-виховного процесу;

2) *предметно-методичний рівень* функціонування педагогічної технології. Йдеться про застосування педагогічної технології як окремої методики, тобто як сукупність методів і засобів реалізації певного змісту

навчання та виховання в межах одного предмета, групи, в діяльності педагога;

3) *локальний (модульний) рівень* функціонування педагогічної технології. Зорієнтована на цей рівень педагогічна технологія реалізується як технологія окремих частин навчально–виховного процесу, розв’язання окремих дидактичних і виховних завдань (технологія окремих видів діяльності, формування понять, виховання окремих особистісних якостей тощо).

У зв’язку з цим правомірним є розмежування таких понять, як “освітня технологія”, “педагогічна технологія”, “технологія навчання (виховання, управління)”, оскільки кожна з них має свою ієрархію цілей, завдань, змісту.

Об’єднують освітню, педагогічну технологію, а також технологію навчання (виховання, управління) актуальні для певного історичного етапу освітні концепції, педагогічні парадигми (системи поглядів).

Освітня технологія. Вона відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору. Призначення освітніх технологій полягає у розв’язанні стратегічних для системи освіти завдання: прогнозування розвитку освіти, проектування і планування цілей, результатів, основних етапів, способів, організаційних форм освітньо-виховного процесу. Такими освітніми технологіями є концепції освіти, освітні закони, освітні системи. У сучасній Україні такими освітніми технологіями є гуманістична концепція освіти, закон України “Про освіту”, система безперервної освіти та ін.

Педагогічна технологія. Відображає тактику реалізації освітніх технологій у навчально-виховному процесі за наявності певних умов. Педагогічні технології акумулюють і виражають загальні ознаки та закономірності навчально-виховного процесу незалежно від конкретного навчального предмета. Кожна конкретна педагогічна технологія відображає модель навчально-виховного та управлінського процесів у навчальному

закладі, об'єднує в собі їх зміст, форми і засоби. Вона може охоплювати й спеціалізовані технології, що застосовуються в інших галузях науки і практики – електронні, нові інформаційні технології, промислові, поліграфічні, валеологічні тощо.

Технологія навчання (виховання, управління). Цей тип технології моделює шлях освоєння конкретного навчального матеріалу (поняття) в межах відповідного навчального предмета, теми, питання. За багатьма параметрами вона є наближеною до окремої методики. Дидактична технологія охоплює зміст, форми, методи навчання. Специфічні зміст, форми і методам властиві й технології виховання або управління.

Важливими теоретичною і практичною проблемами є співвіднесення дидактичних систем і технології навчання. Щодо цього в орієнтації педагогічної свідомості окреслилися такі два *напрями*:

1) технологічний напрям орієнтації педагогічного процесу. Спрямований він на ефективність навчання, розроблення критеріїв засвоєння, формування і підсумування оцінювання, подання інформації та етапів її засвоєння, конкретизацію навчальних цілей корекцію зворотного зв'язку, повне засвоєння знань, умінь і навичок;

2) гуманістичний напрям організації педагогічного процесу. Прихильники його головною метою своєї діяльності вважають формування і розвиток критичного, творчого мислення.

Перший напрям реалізується за допомогою технології навчання, другий – за допомогою моделей навчання, передусім дослідницький, комунікативно діалогової, дискусійної та ігрової. Модель навчання тлумачиться як окреслена схема або план діяльності педагога у навчальному процесі. Її стрижнем є організована вчителем діяльність учнів. Якщо технологічно орієнтована модель передбачає репродуктивний характер діяльності учнів, то пошукова – продуктивний, пошуковий.

Середовищем реалізації педагогічної технології є технологічний процес.

Технологічний процес – система технологічних одиниць, зорієнтованих на конкретний педагогічний результат.

У теорії виховання технологічними процесами є, наприклад, методика колективних творчих справ, методика організації колективу, система виховної роботи тощо, у теорії навчання – система форм і засобів вивчення певної теми навчального курсу, організація практичних занять з відпрацювання умінь і навичок грамотного письма або розв'язання задач.

На педагогічний результат технологічного процесу впливають рівень майстерності педагога, ступень розвитку дитини, психологічний клімат у колективі тощо.

У педагогічній технології використовують також технологічні схеми і технологічні карти.

Технологічна схема – умовне зображення технології процесу, поділ його на окремі функціональні елементи і позначення логічних зв'язків між ними. Таке зображення є необхідною умовою унаочнення процесу, що сприяє його аналізу і ефективному застосуванню.

Технологічна карта – опис процесу у вигляді покрокової, поетапної послідовності дій із зазначенням засобів, що використовуються.

Професійне вміння проектувати технологічну карту є одним із інноваційних компонентів професійної діяльності педагога, вершиною його методичної вправності. Ґрунтується воно на добре розвинених рефлексивних здібностях педагога, а за своєю суттю є інтегративним, багатокomпонентним.

Технології максимально пов'язані з навчальним процесом, діяльністю тих, хто навчає, і тих, хто навчається. *Структуру технології навчання* утворюють:

- а) концептуальна основа;
- б) змістова частина, яка охоплює:
 - постановку, максимальне уточнення, формулювання цілей (загальних і конкретних) щодо досягнення результатів;

- зміст навчального матеріалу;
- в) процесуальна частина, до складу якої належать такі компоненти:
 - організація навчального процесу відповідно до поставлених цілей;
 - методи і форми навчальної діяльності учнів та діяльності викладачів;
 - управління навчальним процесом (оцінювання поточних результатів, корекція навчання, спрямована на досягнення поставлених цілей);
 - заключна оцінка результатів.

Педагогічній технології притаманні всі *ознаки системи*: логіка процесу, взаємозв'язок частин, структурна і змістовна цілісність, соціо- і природодоцільність, інтенсивність усіх процесів.

Методика є окремою теорією, а технологія – алгоритмом її втілення у практику.

Педагогу не достатньо знати методику, він повинен уміти трансформувати знання і вміння. Тобто володіти технологією отримання запланованого результату. Суттєвою особливістю педагогічної технології є гарантування кінцевого результату і проектування майбутнього навчального процесу.

Висловлюються думки щодо обмеження використання поняття “технологія” у педагогіці, доцільність функціонування його лише у сфері дидактики, оскільки визначити діагностичну мету чітко і якісно можна лише у навчанні. Нею може бути засвоєння певного обсягу навчального матеріалу, способів дій при підготовці до професійної діяльності тощо. Цей підхід аргументується тим, що якість засвоєного конкретного матеріалу можна легко проконтролювати й оцінити. Значно важче чітко визначити діагностичну мету (наприклад, рівень сформованості певної психологічної, особливо особистісної якості) у вихованні. Тому створити технологію, на думку прихильників цього підходу, неможливо, оскільки не існує системи

діагностичних засобів. У процесі виховання можна спиратися лише на розроблені методики і суб'єктивні методи контролю. У зв'язку з цим доцільно, на їх погляд, вести мову лише про “елементи технологізації виховання”, використання яких сприяє ефективності виховного процесу.

Виховну технологію не можна ототожнювати з виховним методом. Якісно нові методи, які ґрунтуються на рефлексивно-вольових механізмах, механізмах співпереживання й позитивно-емоційного оцінювання, апелюють до самосвідомості, свідомого, творчого ставлення людини до суспільних норм і цінностей.

Отже, педагогічна технологія функціонує і як наука, що досліджує найбільш раціональні шляхи навчання, і як система способів, принципів і регуляторів, що застосовуються у навчанні, і як реальний процес навчання.

В літературі та практиці роботи шкіл термін “педагогічна технологія” часто застосовується як синонім поняття “педагогічна система”. Утім, поняття системи ширше, ніж технології, і включає, на відміну від останньої, самих суб'єктів і об'єктів діяльності. Поняття педагогічної технології предметного та локального рівнів майже повністю перекривається поняттям методик навчання, різниця між ними полягає лише в розміщенні акцентів. У технологіях більше подані процесуальний, кількісний і розрахунковий компоненти, у методиках – цільова, змістовна, якісна та варіативно орієнтовна сторони. Технологія відрізняється від методик своєю відтворюваністю, стійкістю результатів, відсутністю багатьох “якщо” (якщо талановитий вчитель, якщо здібні діти, гарні батьки тощо). Змішування технологій і методик приводить до того, що іноді методики входять до складу технологій, а іноді, навпаки, ті або інші технології – до складу методик навчання. Трапляється також застосування термінів-ярликів, не зовсім науково коректних, що закріпилося за деякими технологіями (колективний спосіб навчання, метод Шаталова, система Палтишева, вальдорфська педагогіка та ін.).

Головні ознаки педагогічної технології:

– концептуальність (передбачає опору технології на конкретну наукову концепцію цілей і результативності (полягає в гарантованому досягненні цілей, ефективних результатів за оптимальних затрат для досягнення певного стандарту навчання);

– системність. Педагогічна технологія повинна володіти всіма ознаками системи: логікою процесу, взаємозв'язком усіх його частин, цілісністю;

– економічність (виражає якість, яка забезпечує резерв навчального часу, оптимізація праці педагога і досягнення запланованих результатів у стислі строки);

– алгоритмізованість, проєктованість, цілісність (передбачає легке відтворення конкретної технології будь-яким педагогом у будь-якому освітньому закладі). Кожний етап і прийом роботи повинен обумовлюватися математично точно і передбачати можливість заміни іншим;

– керованість припускає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проєктування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами для корекції результатів;

– коригованість (можливість постійного оперативного зворотного зв'язку, послідовно організованого на чітко визначені цілі). У цьому плані ознаки коригованості, діагностичного визначення мети і результативності тісно взаємопов'язані і доповнюють одна одну. Система контролю та оцінювання розвитку має забезпечувати щоденну фіксацію динаміки зміни стану навичок, знань, тобто кожна дія педагога повинна обумовлюватися точною діагностикою стану об'єкта;

– візуалізація (характерна для окремих технологій, передбачає використання аудіовізуальної та електронно-обчислювальної техніки, а також конструювання та застосування різноманітних дидактичних матеріалів і оригінальних наочних посібників);

– декомпозиція педагогічного процесу на взаємопов'язані етапи (чим більш відповідним є опис етапу педагогічної технології реальному етапу певного процесу, тим вища ймовірність досягнення успіху при її розробленні й реалізації);

– координованість і поетапність дій, спрямованих на досягнення запланованого результату (послідовність і порядок виконання дій повинні базуватися на внутрішній логіці процесу);

– однозначність виконання передбачених процедур і операцій (необхідна умова досягнення адекватних поставленій меті результатів: чим значніші відхилення в діях суб'єкта від приписаних технологією параметрів, тим реальніша і серйозніша небезпека деформувати весь процес і одержати результат, що не відповідає очікуваному);

– ефективність. Сучасні педагогічні технології існують у конкурентних умовах і мають бути ефективними за результатами й оптимальними за витратами, гарантувати досягнення певного стандарту навчання;

– відтворюваність передбачає можливість застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах, іншими суб'єктами.

Критерії ефективності результатів застосування педагогічної технології:

– засвоєння знань (глибина, усвідомленість, системність, цілісно-смісловне ставлення, дієвість, міцність, самостійність тощо);

– розвиток ціннісних орієнтацій;

– самореалізація вчителя та учня;

– зміна стосунків у педагогічному процесі;

– специфіка мислення (діалектичність, проблемність, аналітичність тощо).

Сучасна педагогічна технологія повинна гарантувати досягнення певного рівня навчання й виховання, бути ефективною за результатами, оптимальною щодо термінів впровадження, витрати сил і засобів.

Важливим також є моральний аспект технологізації освіти. Йдеться про “педагогічну чистоту” (О. Пехота), моральну безпеку, валеологічну обґрунтованість і духовну екологічність відомих і створюваних педагогічних технологій. Важливо, щоби в основу кожної з них було покладено принципи гуманітарного світогляду, що передбачають формування таких якостей особистості, як усвідомлення єдності природи і людини, відмова від авторитарного стилю мислення і взаємодії педагога та учня, терпимість, схильність до компромісу, шанобливе ставлення до думки іншого, інших культур, моральних і духовних цінностей тощо.

Висновок. Усвідомлення викладачем особливостей педагогічних технологій забезпечує ефективне використання в навчально-виховному процесі сучасних технологій навчання і виховання.

4. Дидактичні вимоги до сучасних технологій навчання

Основними *дидактичними вимогами* до сучасних технологій навчання є:

– забезпечення можливості кожному студенту навчатися за оптимальною, індивідуалізованою програмою (з урахуванням його пізнавальних особливостей, мотивів, схильностей, особистісних якостей) при збереженні фронтальних форм навчання;

– сприяння оптимізації навчального процесу;

– забезпечення реалізації принципів навчання (мотивації, присвоєння цілі діяльності, оцінці рівня засвоєння діяльності, активності та пізнавальної самостійності);

– забезпечення інструменту реалізації дидактичного принципу рефлексії, що вимагає від студента самостійного завершення роботи по формуванню певної системи знань і осмислення тих схем і правил, згідно

яких він діє;

– корелювання з принципами та закономірностями традиційної педагогіки.

З вищезазначеними вимогами тісно пов'язані принципи проектування нових технологій навчання. До них відносяться такі *принципи*: цілісності; відтворення; нелінійності педагогічних структур; адаптації процесу навчання до особистості студента та потенційної надмірності навчальної інформації

5. Інноваційні методи викладання навчальних предметів у закладах вищої освіти

До сучасних психолого-педагогічних інновацій у вітчизняній системі освіти, в тому числі вищої, належать реалізовані нововведення у: зміст, методи, прийоми і форми навчальної діяльності та виховання особистості (методики і технології); зміст і форми організації управління освітньою системою, а також в організаційну структуру закладів освіти; засоби навчання і виховання; особистісні установки викладача, оскільки навчальний процес має бути діалогом особистостей викладача і студента, що суттєво покращує мотивацію студентів до навчання.

Характерною ознакою інноваційної освіти є особистісно-орієнтоване навчання, яке підпорядковане таким *закономірностям*:

1) навчальна дисципліна дає цілісний життєвий досвід, в якому отримані знання є його елементом, частиною;

2) проектування навчального процесу є предметом сумісної діяльності викладача і студента, способом їх життєдіяльності як суб'єктів освіти;

3) навчальний процес набуває вигляду дослідження, пошуку, дидактичної гри. що стають джерелом досвіду;

4) змінюються функції міжособистісного спілкування між викладачем та студентами: педагог стає фасилітатором (особою, що забезпечує успішну

групову комунікацію) навчально-пізнавальної діяльності студентів, одним із джерел інформації;

5) розвиток Я-концепції суб'єктів навчальної діяльності здійснюється через усвідомлення цілісної життєдіяльності, що передбачає імітаційно-рольове відтворення життєвих ролей і ситуацій, конструювання і організацію навчального матеріалу у такий спосіб, щоб студент сам міг вибрати зміст, форму і вид навчально-пізнавальної діяльності та засоби самоконтролю.

Інноваційність у навчальному процесі приводить до зміни взаємовідносин викладачів та студентів, у якій студент залучений до активної, творчої співпраці з викладачем, зацікавлений у здобутті глибоких і актуальних професійних знань. Зосередженість на суб'єкт-суб'єктну, діалогічну взаємодію вимагає реалізовувати освітній процес через поєднання традиційних та інноваційних методів та форм навчання.

У науково-методичній літературі є різні підходи до класифікації інноваційних методів навчання. *В. Морозов* поділяє їх на проектні, лабораторні та інтегровані. *Д. Чернілевський та І. Луцький* – на технології активного, модульного та проблемного навчання, а також дидактичні ігри. *С. Гончаров* виділяє кооперативне, колективно-групове, ситуативного моделювання, опрацювання дискусійних питань, кожна з яких реалізовується через окремі методи і прийоми. *Т. Туркот* : кредитно-модульна і модульно-рейтингова технології, групова робота студентів, групові тренінги, “мозковий штурм”, дидактичні ігри, кейс-метод, мікрОВикладання, метод “Ток-шоу”, “Коло ідей”, “Акваріум” – інноваційні методи. *Н. Артикуца* – методи конкретних ситуацій, рольова гра, проблемно-пошуковий, “мозковий штурм”, індивідуальні та групові тренінги, метод інтерв'ю та інші. *А. Кочубей* – імітаційні, мотиваційні, пізнавальні та регулятивні методи, які ґрунтуються на діалогічній взаємодії та “заставляють трудитися інтелект і душу”.

Активні або інтерактивні методи навчання виокремлено на основі

зміни ролі викладача (замість ролі інформатора роль менеджера) та ролі студента (інформація не мета, а засіб для засвоєння вмінь і навичок професійної діяльності). *Інтерактивне навчання* (“inter” – взаємний, “act” – діяти) – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, що передбачає створення комфортних умов навчання, за яких студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність. Характерною ознакою інтерактивного навчання є постійна, активна взаємодія усіх учасників навчального процесу. Аналізуючи свої дії та дії своїх партнерів, кожен може змінювати модель своєї поведінки, більш усвідомлено засвоювати необхідні знання та вміння, відчувати себе в умовах, максимально наближений до майбутньої професійної діяльності. Найпоширенішими серед таких методів є метод проектів, групові обговорення, “мозковий штурм”, ділові та рольові ігри, баскет-метод (метод навчання на основі імітації ситуації), тренінг-навчання, практичний експеримент тощо.

Змістовий модуль 2.

Інноваційні педагогічні технології

Тема 3. Технології особистісно-орієнтованого та проблемно-орієнтованого навчання

1. Ознаки технологічно організованого навчального процесу.
2. Технології особистісно-орієнтованого навчання.
3. Технології проблемно-орієнтованого навчання.

1. Ознаки технологічно організованого навчального процесу

Ознаками технологічно організованого навчального процесу є такі:

- 1) постановка діагностичних цілей;
- 2) планування навчання на основі точного визначення бажаного еталону у вигляді спостережуваних дій студентів;

3) попереднє тестування студентів і конкретизація навчальних цілей з урахуванням реальних можливостей студентів;

4) послідовна орієнтація всього процесу навчання на мету, яка забезпечується наявністю оперативного зворотного зв'язку і супроводжується відповідною корекцією процесу навчання;

5) розбиття навчання на окремі навчальні цикли, що можуть бути відтвореними;

6) повна керованість процесом навчання;

7) гарантованість кінцевого результату.

Під *сучасними педагогічними технологіями* розуміється якісно нова сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання й управління, яка дає суттєві зміни у результат педагогічного процесу. Важливою проблемою педагогічної технології є забезпечення цілісного педагогічного впливу, зорієнтованого не на окремі якості особистості, а на структуру особистості загалом. Принципово нові педагогічні ідеї і положення вимагають переорієнтації методичної роботи на пошук та розробку інноваційних шляхів розвитку всіх складових частин систем освіти, формування в освітньому середовищі справді нового педагогічного мислення на всіх рівнях педагогічної діяльності.

2. Технології особистісно-орієнтованого навчання

Технологія особистісно орієнтованого навчання (авт. І. Якиманська, О. Савченко, С. Подмазін) полягає у створенні оптимальних умов для розвитку й становлення особистості як суб'єкта діяльності і суспільних відносин, яка будує свою діяльність і стосунки відповідно до стійкої ієрархічної системи гуманістичних і буттєвих особистісних цінностей.

Головним принципом розробки технології особистісно-орієнтованого навчання є визнання індивідуальності дитини, створення необхідних і достатніх умов для її розвитку. Особистісно-орієнтоване навчання має забезпечити розвиток і саморозвиток особистості, виходячи з виявлення

його індивідуальних особливостей. Технологізація особистісно-орієнтованого процесу передбачає спеціальне конструювання навчальних текстів, дидактичного матеріалу, методичних рекомендацій до його використання, типів навчальних діалогів, форм контролю за особистим розвитком студентів у ході оволодіння знаннями.

Особистісно орієнтована технологія навчання передбачає співпрацю та співтворчість студента та викладача. Головним суб'єктом навчального процесу є студент. Основним завданням викладача у процесі навчального процесу є спостереження за розвитком здібностей студентів, визначити особисті переваги у роботі з навчальним матеріалом, розкрити та розвинути їх індивідуальні здібності. Зважаючи на це, особистісно орієнтоване навчання має на меті: розвивати індивідуальні пізнавальні здібності кожного студента, допомогти їм пізнати себе, самовизначитись та самореалізуватись, сформувати в них культуру життєдіяльності, яка дає змогу продуктивно будувати своє життя.

Особистісно орієнтоване навчання у вищій школі ґрунтується на певних принципах:

- пріоритет індивідуальності, самоцінності студента, який є суб'єктом навчального процесу;
- співвіднесення освітніх технологій на всіх рівнях освіти із закономірностями професійного становлення особистості;
- визначення змісту освіти рівнем розвитку сучасних соціальних, інформаційних, виробничих технологій і майбутньої професійної діяльності;
- випереджувальний характер освіти, що забезпечує формування професійної компетентності майбутнього фахівця;
- визначення дієвості освітнього закладу організацією навчального середовища;
- врахування індивідуального досвіду студента, його потреби в самореалізації, самовизначенні, саморозвитку.

Виконання даних умов дає можливість формуванню і всебічному розвитку особистості, розвитку її творчих здібностей, розкриттю індивідуальності.

Особистісно орієнтоване навчання у закладах вищої освіти потребує удосконалення змісту освіти, форм і засобів її реалізації, спрямованих на формування і розвиток його особистості, для формування конкурентоспроможного фахівця у своїй галузі.

Для реалізації особистісно орієнтованого навчання слід корегувати лекційно-семінарські та лабораторні заняття введенням елементів монолога студента, діалога, полілога, опори на творчий потенціал та індивідуальні можливості і здібності студентів, співпраці, співтворчості, ігрової форми навчання з вільним вибором ролей, проблемних та навчальних ситуацій. Важливого значення набуває формування у здобувача освіти почуття толерантності і емпатійності, які можна розвинути за допомогою такого технологічного прийому, як обмін думок. При вивченні дисциплін професійного блоку слід враховувати соціальне замовлення суспільства на розвиток особистості та враховувати фундаментальні педагогічні дослідження з цієї проблематики, реалізацію методологічних знань з особистісно орієнтованого навчання в практиці на основі поступовості, оновлення, традицій і новаторства. Особливу увагу слід звертати на розвиток професійно-прикладної підготовки майбутніх фахівців, здатних до постійного самопізнання, саморозвитку, самореалізації і самовдосконалення в процесі майбутньої фахової діяльності.

Ефективність особистісно орієнтованої освіти значною мірою залежить від правильно вибудованого її змісту, до якого ставлять такі вимоги:

- навчальний матеріал повинен забезпечувати виявлення змісту суб'єктивного досвіду студента, в т. ч. досвіду його попереднього навчання;
- виклад знань викладачем (у підручнику) повинен бути спрямований не лише на розширення їх обсягу, структурування, інтегрування,

узагальнення, а й на постійне перетворення набутого суб'єктивного досвіду кожного студента;

– у процесі навчання необхідне постійне узгодження досвіду студентів з науковим змістом здобутих знань;

– активне стимулювання студента до самооцінної діяльності, можливість самоосвіти, саморозвитку, самовираження;

– конструювання і організація навчального матеріалу у такий спосіб, щоб студент сам вибирав зміст, вид і форму при виконанні завдань, розв'язуванні задач тощо;

– виявлення та оцінювання способів навчальної роботи, якими користується студент самостійно, постійно, продуктивно.

До найпоширеніших засобів забезпечення особистісного підходу відносять: світоглядні парадокси, проблемні ситуації, показ криз, що призводять до створення наднових теорій; фундаментальні експерименти та їх обговорення; авторські пізнавальні задачі, вправи, дидактичні ігри; засоби автоматизованого контролю; парадоксальні дослідження, висунення гіпотез; рефлексію логіки викладу; спостереження та експерименти; ефективні технології навчання; різноманітність форм самостійної роботи; розповідь про історії наукових революцій; зміни парадигм та їх значення для розвитку науки та ін.

Отже, можна виділити спільні ознаки різноманітних педагогічних методик і технологій, які дозволяють реалізовувати особистісно орієнтовану освіту:

– основною метою є розвиток та саморозвиток особистості з урахуванням її здібностей, нахилів, інтересів, ціннісних орієнтацій і суб'єктивного досвіду;

– створюються умови для реалізації та самореалізації особистості;

– можливість обрання студентами змісту, засобів, методів, форм навчання, що забезпечує їхній особистісний розвиток;

– варіативність;

– кінцевим продуктом є не лише здобуття знань, вироблення умінь і навичок, а й формування компетентностей.

Отже, особистісно орієнтоване навчання забезпечує перетворення студента з пасивного спостерігача, який засвоює знання та досвід, на активного співрозмовника та співробітника, суб'єкта навчально-виховної діяльності, продуктивної праці.

3. Технології проблемно-орієнтованого навчання

Технологія проблемно-орієнтованого навчання впливає на організацію навчального процесу, переглядає та трансформує роль викладача в навчальному процесі, спирається на розуміння специфіки набуття нових знань та навичок в умовах інформаційного суспільства. Якщо під час традиційного ознайомлення з теоріями та способами їхнього застосування ми вивчаємо лише 5 % матеріалу, то працюючи над реальними кейсами, над практичними випадками, які треба розв'язати, нам вдається вивчити понад 70 %. І саме в цьому безперечна перевага проблемного навчання.

Процес проблемно-орієнтованого навчання має декілька ключових ознак і складається із *кроків*:

- аналізу проблемної ситуації;
- визначення можливих шляхів вирішення проблемної ситуації;
- формулювання навчальних цілей;
- пошуку потрібної інформації (зокрема, під час лекцій) та підготовка доповідей;
- звітування про результати дослідження теми та шляхи вирішення проблемних ситуацій.

В умовах проблемно-орієнтованого навчання добре підготовлені кейси (проблеми) скеровує, а їхня влучність формує успіх у вивченні теми.

Теми відкриваються семінарами із обговоренням проблеми (кейсу). Викладач може прочитати 1-2 лекції до теми. На завершальному семінарі

відбувається представлення студентами результатів роботи.

Проблемно-орієнтоване навчання потребує відповідної організації роботи студентів, в кожному ЗВО чи на програмі вона може бути особливою, але зазвичай дотримуються таких *вимог*:

- на семінарських заняттях є керівник /модератор дискусії та секретар (фіксує думки);

- викладач відіграє допоміжну роль, але повинен мати виразне уявлення, навіщо дається проблема, та завчасно визначені варіанти орієнтовних навчальних питань (аби ненав'язливо скеровувати студентів);

- викладач повинен порадити ключову літературу (2-3 джерела максимум, решта – студенти мають шукати самі) після формулювання студентами цілей для себе;

- викладач звертає увагу – у разі потреби – на ключові концепції / теорії / моделі / випадки / абощо, які допоможуть студентам знайти відповіді на питання;

- не обов'язково читати лекції у проміжку між обговоренням проблеми / формулюванням навчальних цілей та представленням результатів;

- навчальна група складається із 15 осіб (ідеально 10-12).

У сучасних реаліях проблемно-орієнтоване навчання реалізується методом змішаного (поєднанням онлайн-складової та форми взаємодії викладача і студента в аудиторії). За рівнем включення викладачів і студентів аудиторні та синхронні онлайн-навчальні групи цілком можна вважати взаємозамінними.

Тема 4. Інтерактивні технології

1. Класифікація інтерактивних технологій.
2. Технології кооперативного навчання.
3. Технології колективно-групового навчання.

4. Технологія ситуаційного моделювання.
5. Технологія опрацювання дискусійних питань.
6. Проектна технологія (метод проектів).

1. Класифікація інтерактивних технологій

Слово “інтерактив” прийшло до нас від англійського слова “interact”, де слово “inter” означає – взаємний і “act” – діяти. Таким чином, інтерактивний – здатний до взаємодії, діалогу.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачену мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність. Інтерактивне навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації. Ідея інтерактивних технологій (авт. О. Пометун, Л. Пироженко) полягає в тому, що процес пізнання відбувається за умови постійної активної взаємодії всіх учасників. О. Пометун і Л. Пироженко запропонували класифікацію інтерактивних технологій навчання в залежності від форм (моделей) навчання, в яких реалізуються інтерактивні технології. Таким чином, залежно від мети заняття та форм організації навчальної діяльності студентів інтерактивні технології навчання були ними об’єднані в 4 *групи*:

- технології кооперативного навчання;
- технології колективно-групового навчання;
- технології ситуаційного (ситуативного) моделювання;
- технології опрацювання дискусійних питань.

В окремих дослідженнях виділяють проектну технологію (метод проектів).

В залежності від залучення студентів, усі інтерактивні технології навчання можна згрупувати таким чином:

- індивідуальна (навчальна робота проводиться з кожним окремим

студентом або організовується самостійна робота студента);

– фронтальна (викладач навчає одночасно малу групу студентів або увесь колектив, одночасне виконання всіма студентами одного й того самого завдання під керівництвом викладача);

– групова: кооперативна, диференційовано-групова;

– парна (усі студенти, працюючи парами, активно навчають один одного).

Поряд із цим у методичній літературі можна зустріти й класифікації інтерактивних методів навчання за іншими критеріями. Наприклад, О. Педан-Слепухіна виділяє такі *групи* інтерактивних методів для проведення занять:

– методи висловлення думок та вибору позицій (“Мозковий штурм”, “Займи позицію”, “Мікрофон”, “Шкала думок”, “Метод ПРЕС” тощо);

– організації обговорень та дискусій (“Акваріум”, “Інтерактивна дискусія”, “Чотири кути”);

– роботи з текстами (“Ажурна пилка”, “Снігова куля”);

– проведення досліджень та реалізації проектів (“Міні-дослідження”, “Проект”);

– проведення аналізу та рефлексії (“Сінквейн” (Сенкан));

– методи аналізу, систематизації й планування (“SWOT-аналіз”, “Діамант 9”, “Діаграма Венна”, “Метаплан”, “Письмова дискусія” тощо);

– методи організації зворотного зв’язку (“Конверти” або “Плюси, мінуси, запитання”, “Незавершені фрази” тощо).

2. Технології кооперативного навчання

До інтерактивних технологій кооперативного (колективного) навчання віднесені технології: “Робота в парах”, “Ротаційні трійки”, “Два – чотири – всі разом”, “Карусель”, “Робота в малих групах”, “Діалог”, “Синтез думок”, “Спільний проект”, “Пошук інформації”, “Коло ідей”, “Акваріум” і т. д.

Застосування інтерактивних технологій кооперативного навчання сприяє об'єднанню тих, хто навчається, при прагненні рішення загальної задачі. Кожен студент за такої форми організації освітнього процесу розуміє, що досягнення кінцевого позитивного результату за даним завданням можливо при спільних діях усіх членів колективу. У даному випадку освітня мета не може бути досягнута шляхом конкуренції, суперництва. Мета є спільною для всіх, і прийти до неї можливо тільки спільно, в процесі співтворчості, співпраці. При такій формі організації занять учасники освітнього процесу відчувають свою психологічну безпеку, оскільки є присутнім інтелектуальне сприйняття всіх тих, хто навчається. Учасники процесу навчаються грамотно висловлювати свої думки, сприймати інформацію, адекватно реагувати на неї, приводити аргументи, контраргументи, вчать вести діалог, дискусії.

3. Технології колективно-групового навчання

До інтерактивних технологій колективно-групового навчання віднесені технології: “Обговорення проблеми у загальному колі”, “Мікрофон”, “Незакінчені пропозиції”, “Мозковий штурм”, “Навчаючись – учусь” (“Кожен учить кожного”, або “Броунівський рух”), “Мозаїка”, “Ажурна пилка”, “Аналіз ситуації” (Case-study), “Вирішення проблем”, “Дерево рішень” і т.д.

Використання технологій колективно-групового навчання передбачають фронтальну, спільну роботу всієї аудиторії з вирішення певної проблеми. Завдання викладача – активізація студентів в пошуку вирішення. Кожен, хто навчається, висловлює думки, свою позицію, не боячись осуду, неприйняття його точки зору. Проблема може мати і декілька способів вирішення, кількість висунутих студентами пропозицій щодо вирішення проблеми в кінцевому підсумку обов'язково призведе до її якісного вирішення і досягненню мети навчання. Технології “*Навчаючись – учусь*”, “*Мозаїка*” передбачають об'єднання студентів у групи, і

застосовуються тоді, коли необхідно за короткий проміжок часу оволодіти великим обсягом інформації. Робота в навчальній групі сприяє формуванню комунікативних навичок, подоланню психологічних бар'єрів.

Технологія “*Аналіз ситуації*” (case-study – англ. мова, Fallstudie – нім. мова) має на увазі аналіз конкретних практичних ситуацій, тобто ситуацій, які відображають реальні події, що відбувалися в минулому або відбуваються в даний момент. Також можливо застосування штучно сконструйованих ситуацій, але таких, які гіпотетично могли б відбутися в дійсності.

Завдяки використанню цієї технології студенти не лише здобувають знання, а вчать аналізувати ситуацію, виявляти головні і другорядні моменти, оцінювати її, передбачати різні варіанти розвитку подій, вибирати оптимальне рішення з декількох, вчать діяти, набувають практичний досвід особистісної поведінки в різних ситуаціях, досвід вірного емоційного реагування на проблему, вчать активно і адекватно реагувати на обставини, що склалися. Застосування даної технології сприяє розвитку аналітичного мислення, формуванню оціночних умінь, розвитку комунікативних навичок, формуванню толерантного ставлення в колективі один до одного, до різних думок, поглядів, сприяє формуванню самостійності, рішучості, відповідальності як якостей особистості. У майбутніх фахівців формуються необхідні вміння, навички професійної діяльності.

Інтерактивна технологія “*Мікрофон*” надає можливість сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку чи позицію. Роль уявного мікрофона виконує предмет (ручка, олівець тощо), який учні передають один одному, по черзі беручи слово. Одним із варіантів “Мікрофону” є прийом “Незакінчене речення”.

Ще однією інтерактивною технологією колективно-групового навчання є “*Мозковий штурм*”. Цю технологію доцільно використовувати в тих випадках, коли завдання має декілька можливих рішень. Розбивши

учнів на групи (4–6 осіб), спочатку проводиться інструктаж: оголошується завдання, пропонується обрати ведучих (сильний учень) і секретарів, визначаються етапи роботи. Ведучий слідкує за дотриманням правил штурму, підказує напрями пошуку ідей, акцентує увагу на найцікавіших ідеях; секретар фіксує всі ідеї. Навчальний мозковий штурм (НМШ) складається з 3-х етапів:

I. Створення банку ідей.

Головна мета етапу – зібрати якомога більше можливих рішень, у тому числі “диких” на перший погляд. Основне правило цього етапу – ніякої критики!

II. Аналіз ідей.

Група критично розглядає всі висловлені ідеї, дотримуючись при цьому основного правила: у кожній ідеї знайти щось корисне, раціональне.

III. Обробка результатів.

Група відбирає 2–5 найцікавіших рішень, а спікер оголошує їх. Інколи завдання може передбачати пошук якомога більшої кількості рішень, тому спікер оголошує всі.

НМШ має такі дидактичні цінності:

– це активна форма роботи, гарна протипага репродуктивним формам навчання;

– розвиває вміння стисло, чітко і доречно висловлювати думки;

– учні навчаються слухати й чути один одного;

– викликає цікавість учнів;

– оскільки приймаються всі ідеї, то навіть слабкі учні не бояться висловлюватися.

При узагальненні й повторенні вивченого доцільно також застосовувати технологію “Броунівський рух” (“Навчаючи – учусь”). Суть її полягає в тому, що протягом відведеного часу кожен учень спілкується з максимальною кількістю інших для отримання повної інформації: ділиться своєю інформацією та отримує інформацію від іншого учня. Після цього

пропонується відтворити отриману інформацію.

При засвоєнні великої кількості інформації за короткий проміжок часу варто використовувати метод “Джиг-соу” (“Ажурна пилка”, “Мозаїка”).

При розв’язанні дилем, проблемних ситуацій ефективною технологією колективно-групового навчання є “Case-метод”.

Організовувати роботу учнів за цією технологією можна таким чином:

- 1) ознайомлення із ситуацією та визначення суті проблеми;
- 2) з’ясування важливості проблеми;
- 3) об’єднання учнів у групи;
- 4) пошук можливих варіантів вирішення шляхом генерування ідей;
- 5) відбір оптимальних ідей, обговорення позитивних і негативних наслідків кожної ідеї;
- 6) представлення позицій групами, обговорення;
- 7) висновок.

Перевагами цієї технології можна назвати те, що вона сприяє розвитку вміння ставити запитання, відрізнити факти від думок, виявляти важливі та другорядні обставини, наводити обґрунтовані аргументи на захист своєї позиції і розуміти логіку й обґрунтування позиції інших.

4. Технологія ситуаційного моделювання

Технологія ситуаційного моделювання дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності майбутніх фахівців. Застосування такої технології навчання дає можливість сформувати в студентів вміння використовувати набуті знання для вирішення виробничих, у тому числі нестандартних ситуацій, сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми. Такі технології передбачають створення цікавих нетрадиційних ситуацій і постановки чітких завдань, виконуючи які, студенти обов’язково підключають уяву, фантазію, креативне мислення.

До технологій ситуативного моделювання належать такі інтерактивні технології, як:

- імітація;
- симуляція;
- рольова гра, або драматизація.

Розглянемо їх детальніше.

Імітаційні ігри розвивають уяву та навички критичного мислення, сприяють застосуванню на практиці вміння вирішувати проблеми, а стимуляція дає можливість студентам глибоко вжитися в проблему, зрозуміти її з середини. Імітаціями називають процедури з виконанням певних простих відомих дій, які відтворюють, імітують будь-які явища навколишньої дійсності. Учасники імітації реагують на конкретну ситуацію в рамках заданої програми, чітко виконуючи інструкцію.

Студенти можуть виконувати дії індивідуально або в групах. На закінчення імітації учасники отримують подібний результат, але він не завжди однаковий. Дуже важливо, щоб ці результати обговорювалися. Імітаційні ігри розвивають увагу, навички критичного мислення, сприяють застосуванню на практиці вміння вирішувати проблеми.

Для того, щоб провести імітаційну гру, необхідно:

- обрати тему для імітації;
- чітко спланувати все, що необхідно для проведення імітації, продумати участь у ній всіх студентів;
- надати студентам максимум інформації, щоб вони могли впевнено виконувати всі процедури і одночасно вчитися;
- перед імітацією зробити невеликий вступ;
- заздалегідь продумати запитання для підбиття підсумків.

Студенти охоче виконують такого роду завдання, оскільки під час таких імітацій вони можуть продемонструвати не тільки свої знання, але й розкрити свій творчий потенціал.

Наступна технологія – симуляція. *Симуляції* – створені викладачем

ситуації, під час яких студенти копіюють у спрощеному вигляді процедури, пов'язані з діяльністю суспільних інститутів, які існують у справжньому економічному, політичному та культурному житті. Це своєрідні рольові ігри з використанням чітко визначених (за законом або за традиціями) і відомих ролей та кроків, які повинні здійснити виконавці – соціальні працівники. До них належать *судові, парламентські, громадські слухання, збори, дебати* тощо. Готуючи студентів до симуляції, викладач повинен чітко розподілити ролі, обговорити з кожним виконавцем послідовність його дій, висловів, дотримуватися чіткого регламенту, сценарію, який зберігається з проведенням такої процедури в реальному житті. Отже, симуляції є “мініатюрною” версією реальності.

Спрощене судове слухання. Технологія спрощеного суду дає можливість студентам отримати спрощене уявлення про процедуру прийняття судового рішення, взяти участь у вправі, пов'язаній з аналізом, критичним мисленням, прийняттям рішень.

Громадське слухання. Мета застосування технології: моделювання суспільного слухання за допомогою імітаційної гри дозволяє студентам зрозуміти мету і порядок слухань, а також ролі й обов'язки членів державних органів, комітетів, комісій.

Таким чином, технологія симуляції наближена до рольової гри, але істотно відрізняється від неї, бо її метою є не представлення поведінки конкретних особистостей, а ілюстрування певних явищ і механізмів.

І остання технологія – це *драматизація або рольова гра*. Мета рольової гри – визначити ставлення до конкретної життєвої ситуації, набути досвіду шляхом гри. Такі ігри сприяють формуванню у студентів власного ставлення до ситуації, розвитку уяви, формуванню навичок критичного мислення, розвитку творчих здібностей тощо. Щоб провести рольову гру, необхідно, щоб кожен її учасник чітко знав свою роль, зміст, мету гри.

Рольова гра потребує ретельної підготовки:

- орієнтація (введення учнів у тему, ознайомлення з правилами гри, загальний огляд її перебігу);
- підготовка до проведення гри (викладення сценарію гри, визначення ігрових завдань, ролей, орієнтовних шляхів розв'язання проблеми);
- основна частина – проведення гри;
- обговорення.

Практика засвідчує, що інтерактивні методи захоплюють студентів, пробуджують у них інтерес та мотивацію, навчають самостійного мислення та дій.

5. Технологія опрацювання дискусійних питань.

Дискусії є важливим засобом пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання. Вони значною мірою сприяють розвитку практичного мислення, дають можливість визначити власну позицію, формують навички відстоювати свою думку, поглиблюють знання з обговорюваної проблеми.

До інтерактивних технологій відпрацювання дискусійних питань відносять: “Метод ПРЕС”, “Зайняти позицію”, “Зміни позицію”, “Шкала думок”, “Континуум”, “Дискусія”, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, “Оціночна дискусія”, “Дебати” і т.д.

Освітня дискусія передбачає продуктивне рішення певного спірного завдання, дискусійного питання колективом, групою студентів у процесі їх спільної, активної діяльності. Завдяки дискусійним технологіям студенти навчаються чітко виражати і самостійно відстоювати власну позицію, прислухатися до думки оточуючих, наводити логічні аргументи на захист своєї позиції, при необхідності вишукувати контраргументи, що сприяють зміні установок, думок учасників дискусії. У процесі обговорення поглиблюються, уточнюються знання з проблеми. Використання технологій відпрацювання дискусійних питань сприяє підвищенню мотивації студентів до навчання, формування власного світогляду, розвиває їх критичне мислення.

6. Проектна технологія (метод проектів)

Технологічний концепт *проектних* технологій (авт. К. Баханов, В. Гузеєв, І. Єрмаков, О. Пехота) орієнтує на дієвий спосіб здобуття нових знань у контексті конкретної ситуації та їх використання на практиці. Метод проектів як технологія у сучасних умовах трансформувалася у проектну систему організації навчання, за якою учні чи студенти набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань проектів.

Проектування знань передбачає творчу співпрацю викладача і студента, інтелектуальне партнерство, активну діяльність з боку студента. Проте необхідно зазначити низку чинників, що впливають на успішне конструювання й ефективну роботу студента над проектом:

- формування бази знань, що становить основу для початку самостійної роботи над проектом;
- установка на нові знання, що здобуваються у процесі дослідження;
- контроль над правильною інтерпретацією знань;
- формування вміння конструювати знання.

У процесі роботи в складі малих груп зі створення проекту студент не лише набуває досвіду соціальної взаємодії в творчому колективі, а й формує власне уявлення щодо принципів співпраці та використовує здобуті знання в конкретній діяльності (самостійно реалізує цілі, організацію власної діяльності, її самоконтроль і самоаналіз).

Беручи участь у проектній діяльності, студенти демонструють:

- знання та володіння основними дослідницькими методами (збирання та оброблення даних, наукове пояснення одержаних результатів, бачення і висунення нових проблем);
- вміння висувати гіпотези;
- володіння комп'ютерною грамотністю з метою введення і редагування інформації (текстової, графічної), вміння працювати з аудіовізуальною і мультимедіа технікою (за потребою);

- володіння комунікативними навичками;
- уміння інтегрувати раніше здобуті знання з різних навчальних дисциплін для розв'язання пізнавальних завдань.

Саме проекти з їхніми проблемами дозволяють реалізувати весь комплекс цілей навчання. Отже, після завершення навчання майбутні фахівці зможуть повною мірою організовувати та здійснювати керівництво проектом, допомагати та спрямовувати роботу над проектом.

Залежно від діяльності студентів виокремлюють такі *види проектів*:

- дослідницькі;
- творчі;
- рольово-ігрові;
- інформаційні;
- практико орієнтовані.

Одним із прикладів реалізації творчого проекту є створення *скрінкастів*. У цьому випадку студенти оформлюють результати навчання у певній формі, наприклад, відеофільму, рольової гри, статті, журналу, стенду. Такий проект включно з його результатами має бути ретельно продуманим і чітко структурованим, побудованим за заздалегідь розробленим сценарієм.

Тема 5. Інноваційні форми та методи навчання в сучасній школі

1. Коучинг як результативна педагогічна технологія.
2. Storytelling – ефективний метод розвитку комунікативної компетентності сучасних учнів.
3. Скрінкасти: сутність, особливості застосування.

1. Коучинг як результативна педагогічна технологія

Поняття “коучинг” (англ. Coach (Co-achieve) – співдосягнення або досягнення разом) є новим для традиційної української освіти. Часто

“коучинг” трактується як буквальный переклад із англійської мови слова “Coaching”, яке означає “наставляти, надихати, тренувати” (за словником) або як похідне від угорського “Coach” – “камета, вперше виготовлена у селі Коч – транспортний засіб та його водій, з яким можна було доїхати до мети найкоротшим шляхом швидше, ніж іти пішки”.

У 1830 році термін було уперше викладено Оксфордським університетом та вдало пояснено, після чого “коучами” почали називати приватних репетиторів, які допомагали школярам і студентам зі вступом до бажаного навчального закладу. Проте вважається, що метод коучингу зародився задовго до появи своєї назви. Завдання відкритих запитань як мистецтво діставати сховане в кожній людині знання відоме ще з античних часів як метод Сократа. Сформульований У. Тімоті Голві (W. Timothy Gallwey), автором концепції внутрішньої гри, яка лежить в основі коучингу, термін “спортивний коуч” означає того, хто за допомогою потужних уточнюючих питань, які трансформують і роз’яснюють, допомагає набутти впевненості у власних силах, мотивує до подальшого саморозвитку. Коуч не дає порад, але активує і спрямовує внутрішні ресурси осіб до кращих результатів, спрощує навчання, але не вирішує проблем тих, хто навчається.

Голві вважає коучинг мистецтвом, якого необхідно навчатися насамперед із досвіду. Ключовим є створення середовища, в якому відбувається турбота не лише про зовнішні результати, але й про особистість, з якою працює коуч-консультант. Учити менше, щоб дати змогу навчитися більшому. Ця методика вдало зарекомендувавши себе у спорті, бізнесі, професійній кар’єрі, підвищенні особистого потенціалу людини, її рівня життя, поступово займає чільне місце й у педагогіці.

Становлення вчителя коучем сприяє зміцненню зворотного зв’язку між педагогом і учнями. “Вчитель-коуч”, ставлячи навідні (коучингові) запитання і допомагаючи змінити точку зору, запускає механізм самостійного пошуку відповідей (алгоритму дій для втілення ідеї в матеріалі), реалізації особистого потенціалу учня, підвищення самооцінки,

досягнення ним успіху. Атмосфера довіри, відсутність страху допустити помилку на творчих заняттях відкриває можливість поекспериментувати: перевірити своє володіння інструментами, технікою, спробувати нові способи в роботі, використати нетрадиційні матеріали та вивчити їхні властивості. Часто спонтанно відбуваються інноваційні відкриття, і добре, якщо дитина під час своєї діяльності отримає “інсайт” (англ. “Insight” – “проникнення у суть, раптова здогадка, прозріння, осяяння”). Це стане для неї здобутком, унікальним особистим досвідом, якого не можливо навчити чи пояснити, оскільки він буде її власним розумінням і баченням результату практичної діяльності. Такі інсайти підсилюють мотивацію.

Здебільшого дистанційні уроки на безкоштовних платформах із відеозв’язком проводяться в реальному часі із групами дітей у кількості від 10 до 15 осіб, з аудіозв’язком – може бути присутній весь клас, а консультації здебільшого є індивідуальними. Крім того, дистанційне навчання базується на принципі гнучкості місця, часу, темпу та траєкторії навчання. Тому вчитель, визначаючи рівень чи етап, на якому знаходиться окремий учень, завжди зможе вчасно спроектувати його увагу у потрібний напрям пошуку.

Коучинг креативності поза межами традиційної школи здійснюється за принципом пошуку відповідей на три ключових запитання: “Де Ви нині знаходитесь?”, “Куди Ви хочете прийти?”, “Що необхідно для того, щоб туди потрапити?”. Як і за звичної форми навчання, коли учні отримують домашнє завдання, коуч-консультації завжди закінчуються конкретним планом дій, які дитина буде здійснювати до наступного уроку. Оскільки шкільні заняття відбуваються за розкладом, то зустрічі будуть проводитися щотижнево. На них доцільніше за все розібрати проблеми та складнощі, з якими учні зіткнулися під час виконання свого плану дій. Підліткам варто пропонувати не лише практичні вправи для закріплення самостійно здобутих знань, але й такі, які спонукають до роздумів, пошуку ресурсів. Важливо проводити інструктаж із техніки безпеки, подавати потрібну

інформацію максимально стисло. Від здобувачів освіти очікується обов'язкова звітність про виконану роботу, а від “вчителя-коуча” – зворотний зв'язок.

Для роботи з молодшими підлітками у дистанційній формі допустиме застосування таких *технік* коучингу, як “Ефективні питання”, “Чотири питання планування” (“Рамка результату” або “Десятихвилинний коучинг”), “Лінія часу”, “Pomodoro” (автор техніки Франческо Чірілло (Francesco Cirillo), “Шкалування”, “Що, якщо?”, “Стратегія Уолта Діснея” (автор техніки Роберт Ділте (Robert Dilts), “Робота з опором”, “Робота із Запереченнями” та модель G.R.O.W. (автор Джон Вітмор (John Whitmore).

Влучна постановка запитань у коучингу є ключовою, оскільки саме це дає змогу усвідомити, навіщо і чому для людини важливе вирішення конкретної задачі. Отримавши завдання за змістом навчального предмету (запит), кожен учень має розв'язати (реалізувати) його із максимальною користю насамперед для себе.

Поширеними є такі *техніки та методи коучингу*:

– скетчнотування (англ. “Sketchnoting” – метод для асоціативного конспектування),

– пошук ресурсу;

– Майндмепінг (англ. “Mindmapping” – ефективна техніка запису, візуалізації та систематизації інформації; зручна техніка візуального, ієрархічного та асоціативного мислення);

– створення карти бажань.

Знаряддя коучингу:

– “Коучинг Бук” (англ. “Coaching Book” – “планувальник, блокнот для вправ, хранитель ідей та цілей, мотиватор, контролер”);

– “Мотиваційні картки”;

– бібліографічний список мотиваційно-навчальної літератури, кінострічок.

Регулярні вправи – це шлях до вміння і навичок. Чим більшим буде

вибір навчальних засобів і тренувань, тим цікавіше учням.

Висновки. Коучинг набуває актуальності як результативна педагогічна технологія, довівши свою успішність у багатьох інших сферах діяльності людини. Оскільки коучинг зосереджує увагу на мисленні особистості, спрямовує на досягнення індивідуальної цілі способом, який учневі належить зрозуміти самотужки, то реалізується особистісно-орієнтований підхід у навчанні – обов'язковий компонент сучасного освітнього процесу.

2. Storytelling – ефективний метод розвитку комунікативної компетентності сучасних учнів

Розглядаємо особливості та переваги сторітелінгу – одного з найцікавіших та найпродуктивніших сучасних методів навчання.

Як зацікавити учнів своїм предметом чи новою темою? Просто розповісти їм про важливість навчання та здобуття знань? Це більше не працює. Сучасні діти губляться серед оточуючого їх інформаційного шуму, тому якщо розказані вчителем факти одразу не зачепили, вони автоматично потрапляють до категорії нецікавих.

Виникає питання: як треба вести урок, аби не просто привернути увагу дітей, а ще й стимулювати їх до подальшого поглиблення знань? І тут на допомогу може прийти неординарний метод навчання: сторітелінг.

Сторітелінг (storytelling) – це мистецтво розповідати історії з метою навчання, керування шляхом донесення змісту повідомлення за допомогою спеціальної методики.

Чому сторітелінг – ефективний прийом?

Усі люди полубляють слухати цікаві історії, а що це означає? Що, правильно побудувавши розповідь, можна зачепити не розум і логіку, а саме емоції. Викликавши у слухача потрібні переживання, можна вивести його на певні висновки, а потім – підштовхнути до потрібних вчинків. Такі властивості методики високо оцінили не тільки керівники компаній, а й маркетологи, журналісти, редактори і педагоги.

Сторітелінг як формат навчання у школі має величезну практичну користь: легке засвоєння матеріалу, розвиток уяви, подолання страху публічного виступу, налагодження стосунків з іншими учнями, самопізнання. Тож не дивно, що з кожним роком він стає всі більш популярним.

Яскравим прикладом сторітелінгу можна назвати відео “Що всередині чорної діри?” <https://www.youtube.com/watch?v=l3B9WuY7uow> від Youtube-каналу “[Цікава наука](#)”. Інформація подана у формі історії про допитливу вчену Ліз, якій дуже хотілося дізнатися все про чорні діри. Така розповідь разом з візуалізацією дає вражаючий ефект!

Види та особливості сторітелінгу

Сторітелінг може бути пасивним і активним. У першому випадку за створення історії та її розповідь відповідає вчитель, у другому – йому допомагають учні. Вибір одного чи іншого варіанту залежить від уроку, теми заняття, а також від особистих побажань педагога.

Так, *пасивний* сторітелінг оптимально підходить для початку вивчення нової теми. У формі розповіді можна подати нові правила, теорії, закони тощо. А от *активний* – чудовий варіант для закріплення знань. Учні будуть створювати історії самостійно, а задача вчителя – направляти їх вірним шляхом.

Як вчителю створити свою історію?

Варто розуміти, що далеко не кожна розповідь є історією. Щоб її створити, вам потрібно чітко знати тему, розробити сюжет, вигадати непересічного героя, додати трохи цікавих подій та вивести правильні висновки. Загалом *алгоритм дій* буде наступним:

- визначення теми та мети уроку – від цього залежить вибір сюжету історії;
- розробка детального сюжету та основних подій оповіді;
- вибір головного героя – подумайте над його іменем, характером, зовнішністю тощо;

– вигадка інтриги (чим більш несподіваною вона буде, тим краще!).

На цьому етапі вже можна складати перший варіант історії;

– прочитайте готовий варіант та додайте метафори.

Історія може бути вигаданою від початку і до кінця, але також можна використовувати цілком реальні події. Так буде навіть краще, адже випадки з життя завжди викликають величезну цікавість. Зверніть увагу: розповідь має бути емоційною та динамічною, події мають йти одна за одною.

Варіанти сюжетів

Існує п'ять основних сюжетів сторітелінгу, які можна використовувати, змінюючи основну лінію згідно з вашими потребами.

1. Класичний

Структура: головний герой – ціль – перепони на шляху до цілі – подолання проблеми – результат. Підходить для мотивації, пояснення процесів або явищ, вибору шляхів розв'язання певних проблем чи задач.

2. Боротьба з монстром

Структура: Головний герой – ціль – зустріч з дуже сильним монстром – боротьба та перемога – досягнення цілі. Підходить як мотивація для навчання.

3. Історія Попелюшки

Структура: герой – незвична ситуація – поява проблем (або ворогів) – втручання чарівного помічника – щасливе вирішення ситуації. Підходить для мотиваційних промов, пояснення або порівняння процесів та явищ, опису еволюційних змін в певних сферах життя, вибору виду вирішення задач.

4. День байбака

Структура: герой – ціль – дії героя та повернення до початкової точки – вибір правильної стратегії дій – досягнення мети. Підходить для проведення роботи над помилками.

5. Квест

Структура: герой – ціль – зміна кількох локацій та вирішення в кожній

з них певних задач – по чергове досягнення міні-результатів – тріумф. Підходить для моделювання проблемних ситуацій, вирішення аналітичних задач, закріплення набутих навичок та вмінь.

Величезна *перевага* сторітелінгу полягає в його універсальності: користуватися ним можна фактично на будь-якому уроці. Різноманітні історії будуть цілком доречні під час вивчення як гуманітарних, так і природничих наук. Більше того, оскільки сторітелінг розроблявся перш за все для корпоративного навчання, формування дружніх стосунків у колективі та підвищення лояльності працівників до компанії, то чому б не застосувати його під час виховних годин із такою ж самою метою?

3. Скрінкасти: сутність, особливості застосування

Сучасний освітній процес та його організація вимагають від викладачів як нових форм організації навчання, так і додаткових інноваційних форм роботи з різного типу інформацією. Розвиток полімедійних технологій дає змогу викладачам не лише демонструвати готовий відеоматеріал, а й створювати свою вузькоспеціалізовану продукцію у відеоформаті. Одним із видів такої продукції є скрінкаст.

Скрінкастинг – різновид інтернет-трансляції, який дає змогу презентувати аудиторії відеоконтент із записом того, що відбувається на екрані комп'ютера, із супровідним коментуванням автора. Скрінкаст містить текст, аудіоматеріали, а також рухи курсора мишки. При перегляді скрінкасту одночасно задіяні зоровий, слуховий та моторний канали сприйняття інформації. Описаний формат ефективний не лише тому, що привертає увагу аудиторії, а й завдяки своїй зручності, адже будь-коли можна зупинити відеоматеріал і неодноразово його переглядати.

Скрінкаст – достатньо потужний інструмент для створення майстер-класів, різного роду інформаційних відеороликів, презентацій, організації індивідуального навчання і вагомого доповнення до дистанційних технологій навчання. Цей багатofункціональний інструмент може бути

застосований викладачем під час аудиторних занять, а також у ході самостійної роботи студентів, у створенні студентських проєктів, для віддаленого чи дистанційного навчання. Технологія скрінкасту успішно застосовується при розробленні електронних освітніх ресурсів.

Важливо, що студенти сприймають скрінкаст як більш сучасну, інноваційну, загалом привабливу форму викладу навчального матеріалу, що позитивно впливає на їхню мотивацію до навчання. Студент, який пропустив заняття, може у будь-який зручний для нього час повернутися до нього і в оптимальному для нього темпі засвоїти навчальний матеріал. Мультимедійні вставки надають процесу навчання творчого характеру, допомагають зробити кожне заняття оригінальним.

Технологія запису скрінкасту нескладна. Для цього треба володіти певними компетенціями:

- створення і використання наочних відеоматеріалів (чим більш наочно поданий матеріал, тим краще він буде засвоєний);
- вміння вибрати ергономічну швидкість подачі інформації в аудіовізуальному потоці (у ході монтажу, а також при колективному перегляді скрінкастів у викладачів і студентів є можливість побачити недоліки: наприклад, скрінкаст надто тривалий у часі, недостатньо наочний, недостатньо інформативний, автор надто швидко коментує матеріал і т.п.);
- вміння керувати увагою аудиторії за допомогою аудіовізуальних засобів (використання яскравих кольорів, емоційні вставки – жарти та ін., що дає змогу зацікавити і втримати увагу глядача).

Важливо застосовувати метод сторітелінгу. *Цифровий сторітелінг* – спосіб подання інформації, в якому мультимедійний контент організований навколо однієї історії, тобто це подання матеріалу у вигляді розповіді. Окрім перерахованих вище, важливими є і навички коментування. Під час розмови ми сприймаємо не лише слова мовця, а й те, як він говорить: правильно підібрана інтонація, паузи. Розповідь має бути підготовлена заздалегідь, без слів-паразитів. Не варто робити надто довгі скрінкасти. Якщо тема об'ємна,

то замість одного довгого скрінкасту доречніше записати кілька коротких.

Змістовий модуль 3

Сучасні технології дистанційного навчання

Тема 6. Сучасні інформаційні технології навчання. Мультимедіа-технології. Метод веб-квесту

1. Дистанційне навчання як сукупність сучасних технологій.
2. Інформаційно-комунікаційні та комп'ютерні технології навчання.
3. Застосування вебтехнологій у навчальному процесі.
4. Основні види відеолекцій та відеозанять.
5. Методи контролю оцінки знань при дистанційній формі навчання.
6. Ідеї використання емоджі та гіфок на уроках.
7. Програмні розробки медіадодатків для Android та Windows, які дозволяють створити безбар'єрне освітнє середовище для дітей із особливими освітніми потребами в умовах сучасного інформаційного суспільства.

1. Дистанційне навчання як сукупність сучасних технологій

В умовах прийняття нових Законів України “Про Освіту” (2017), “Про повну загальну середню освіту” (2020), початку функціонування Нової української школи, а також запровадження загальнонаціонального карантину відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 р. № 211 “Про запобігання поширенню на території України коронавірусу COVID-19” актуальною є проблема впровадження та використання дистанційної форми навчання як однієї з основних інституційних форм здобуття освіти. Це актуалізує питання впровадження сучасних педагогічних технологій в навчально-виховний процес закладів освіти усіх рівнів. Цифрові вміння й навички поступово набувають значення

ключових серед інших компетенцій молоді та дорослих.

У Законі України “Про освіту” пояснюється, що *дистанційна форма* – “це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій”.

Таке навчання передбачає створення особливих умов, які забезпечуються єдністю трьох взаємозумовлених інтегрованих факторів:

- технологічного;
- педагогічного;
- організаційного.

Це потребує використання інформаційного освітнього середовища (ІОС), зокрема, різних платформ (ATutor, Claroline, Live@EDU, eFront, Moodle, eLearning Server, SharePointLMS, Blackboard, WebCTCampusEdition, WebCT Vista, IBM LotusLearningSpace, WebTutor, Sakai, Доцент, Прометей, Орокс тощо). До того ж, реалізація дистанційного навчання неможлива без використання сучасних ІКТ.

В умовах сучасних глобалізаційних викликів необхідністю стала організація в закладах освіти *різних типів та методів дистанційної форми*, в межах якої можна ефективно поєднувати:

- 1) дистанційне навчання (distancelearning, або d-learning);
- 2) електронне (e-learning);
- 3) онлайн навчання (online Learning);
- 4) мобільне (m-learning, mobilelearning);
- 5) змішане (b-learning, Blended Learning);
- 6) цифрове (Digital Learning);
- 7) віртуальне (Virtual Learning);
- 8) перевернуте (f-learning);
- 9) всепроникаюче навчання (ulearning).

1. *Дистанційне навчання* – це основний метод віддаленого навчання в сучасних умовах. Його особливістю є те, що сторони навчання (викладач та студент не зустрічаються в аудиторія, як при традиційному навчанні), для здійснення процесу навчання використовуються різноманітні технічні засоби (месенджери, платформи та ін.). При цьому двостороннє спілкування (безпосереднє, або опосередковане) є однією з обов'язкових умов навчання.

Дистанційне навчання – сукупність сучасних технологій, що забезпечують доставку інформації в інтерактивному режимі за допомогою використання ІКТ (інформаційно-комунікаційних технологій) від тих, хто навчає, до тих, хто навчається (студентів чи учнів). Основними принципами дистанційного навчання є інтерактивна взаємодія у процесі роботи, надання студентам можливості самостійного освоєння досліджуваного матеріалу, а також консультативний супровід у процесі дослідницької діяльності. Дає змогу навчатися на відстані. Основну роль у реалізації дистанційного навчання відіграють сучасні інформаційні технології.

Дистанційне навчання може бути *синхронним* або *асинхронним*:

– *синхронне навчання* – це такий метод навчання, у якому спілкування між викладачем та студентом відбувається у реальному часі, наприклад це може бути лекція, вебінар, онлайн-тренінг з використанням zoom, googlemeet або інших платформ чи месенджерів. При цьому, на відміну від традиційного навчання, викладач не завжди може здійснити контроль за самостійністю виконання завдань, та не завжди має можливість оцінити реакцію студентів;

– *асинхронне навчання* – це метод дистанційного навчання, під час якого викладач і учень не зустрічаються і безпосередньо не контактують. Для цього можуть використовуватися відеолекції, електронні курси, завдання і тести у classroom та інше.

Дистанційне навчання має як переваги, так і недоліки. До *переваг* відносять наступні:

– вільний доступ до навчання з будь-якого місця де є інтернет, досить

багато онлайн платформ та навіть університетів пропонують останнім часом безкоштовний доступ до своїх курсів, бібліотек, відеолекцій, студент може навчатися у будь-якому зручному для нього місці;

- гнучкість та адаптивність, курс можливо коректувати, змінювати, додавати новітню інформацію, адаптувати до вимог студентів та ринку праці;

- значна аудиторія (широта охоплення) – якщо зазвичай група студентів в аудиторії складає від 10 до 30 осіб, а на лекціях до 300–500 осіб, при дистанційному навчанні аудиторія може коливатися від 1 студента до декількох тисяч;

- можливість навчання у зручний для студента час, у комфортній обстановці: у студента є доступ до курсу в режимі 24/7, значна частина матеріалу може бути використана і в офлайн форматі;

- можливість поєднання навчання з роботою, навчанням на іншій спеціальності,

- онлайн-курси можуть використовуватися не лише студентами, а й працівниками, що бажають підвищити свою кваліфікацію, навіть домогосподарками;

- можливість навчання студентів з фізичними вадами, тобто дистанційне навчання може ефективно використовуватися для розвитку інклюзивної освіти;

- індивідуальний темп навчання, який обирає сам студент: у більшості курсів, студент має можливість сам планувати термін навчання та навчатися у зручному для нього темпі;

- зниження загальних витрат на навчання (необхідність утримувати відповідні приміщення, комунальні витрати, значний склад допоміжного персоналу (охорона, прибиральниці) та ін.);

- індивідуальний підхід до кожного студента: сучасні методи та форми дистанційної освіти дозволяють безпосередньо контактувати студенту з викладачем, за допомогою різноманітних інструментів

дистанційної освіти, що не завжди є можливим при використанні традиційної освіти, коли викладач, читаючи лекцію у великій аудиторії на 100 і більше студентів, фізично не має можливості приділити увагу кожному з них, при дистанційній освіті викладач може використовувати різноманітні види зворотного зв'язку з кожним студентом;

– зручність для викладачів: викладачі можуть більше часу приділяти безпосередньо процесу навчання, наповненню дистанційного контенту, проведення наукової діяльності, за рахунок того, що викладачу не потрібно витрачати час на те, щоб дістатися до роботи, крім того, працювати у звичній домашній обстановці значно комфортніше, також викладач може приймати участь у дистанційному процесі навчання, навіть перебуваючи у відрядженні чи на конференції.

До основних *недоліків* дистанційного навчання відносять наступне:

– відсутність безпосереднього контакту між викладачем та студентом: при дистанційному навчанні деякі форми не використовують прямого контакту викладача і студента, наприклад, деякі онлайн-курси використовують відеолекції або текстовий матеріал, а у якості перевірки засвоєння знань тестовий контроль, що може створювати у студента психологічний дискомфорт та відчуття взаємодії лише з інформаційною системою, а не з живою людиною;

– необхідна внутрішня мотивація для навчання та жорстка самодисципліна, для вирішення цієї проблеми в процесі дистанційного навчання за кожним студентом закріплюється викладач, або “тьютор”, що допомагає йому пройти навчання, контролюючи важливі терміни здачі завдань та мотивуючи студента до навчання;

– проблема аутентифікації та ідентифікації користувача, не завжди є можливість визначити, чи сам студент виконував завдання або здавав тест, особливо при асинхронному навчанні;

– недостатній рівень практичних навичок як викладачів, так і студентів щодо роботи з сучасними платформами дистанційного навчання;

– відсутнє “емоційне забарвлення” процесу передачі знань, що є сильною стороною більшості кваліфікованих викладачів традиційного навчання;

– відсутній розвиток комунікативних навичок, що активуються при особистому контакті;

– відсутність соціальної взаємодії, навчання стає більш індивідуальним.

Незважаючи на численну критику, дистанційне навчання досить швидко зайняло значну нішу на ринку сучасної освіти. Вчені дискутують з приводу переваг та недоліків дистанційної освіти та її різновидів, однак, цей вид навчання виявився досить дієвим в умовах глобальних викликів. На сучасному етапі розвитку науки важливим є розуміння переваг дистанційної освіти та пошук сучасних технологій її впровадження.

2. *E-learning (електронне навчання)* – це один з видів дистанційного навчання, котрий найчастіше обирається для проведення дистанційних курсів. Для використання цього виду навчання студенту потрібен інтернет та комп’ютер, завдяки яким він може приймати участь у семінарах, проходити навчання не виходячи з дому, у зручний для нього час. У сучасних умовах цей вид навчання є дуже поширеним серед компаній для навчання співробітників. E-learning прийнятний для навчання як маленьких груп, так і багатотисячних аудиторій.

3. *Online Learning (онлайн навчання)* – процес передавання знань через інтернет за допомогою різноманітних програм, тобто навчання в режимі “тут і зараз”. Воно дуже схоже з E-learning, але з’явилося значно пізніше, і на відміну від електронного навчання, яке спочатку використовувало електронну пошту для зв’язку між студентом і викладачем, онлайн навчання використовує значно більше сучасних ресурсів у вигляді, навчальних платформ, месенджерів, тестових тренажерів та навіть чат-ботів.

4. *M-learning (mobilelearning, мобільне навчання)* – різновид навчання за допомогою мобільних гаджетів (ноутбуків, планшетів, смартфонів) з

використанням стабільного інтернет-зв'язку.

5. *Blended Learning (B-learning, змішане навчання)* – різновид навчання, що дозволяє з'єднати традиційне та дистанційне навчання. Відповідно до мети навчання можуть використовуватися різноманітні форми спілкування з викладачем. Наприклад для отримання практичних навичок студенти зустрічаються з викладачем в аудиторіях, лабораторіях, тренажерних центрах. Одночасно значна частина інформації надається студентам у вигляді електронних лекцій, відео лекцій, викладається у classroom та на інших платформах і ресурсах. Крім того, студенти можуть зустрічатися з викладачем як онлайн, так і наживо на семінарах, практиках, тренінгах.

6. *Digital Learning (цифрове навчання)* – різновид сучасного навчання, що поєднує у собі електронне та змішане навчання з використанням як онлайн, так і офлайн-цифрового забезпечення (камери та програмне забезпечення для відеоконференцій, classroom для викладки матеріалу і проведення поточного та підсумкового контролю, електронні конспекти лекцій).

7. *Virtual Learning (віртуальне навчання)* – різновид дистанційного навчання, що дозволяє студентам взаємодіяти, підключатися, ділитися навчальними матеріалами з іншими учнями та викладачами поза аудиторією, використовуючи програмне забезпечення для відеоконференцій, різноманітні месенджери, створювати віртуальні співтовариства, використовувати моделі віртуальної реальності. Студенти можуть приймати участь як одночасно, так і переглядати записи занять.

Ми розглянули найпоширеніші методи та різновиди дистанційного навчання. Слід мати на увазі, що незабаром з'являться й інші різновиди та методи навчання, пов'язані з дистанційною освітою. У деяких випадках, практика дистанційного навчання значно випереджає теоретичне підґрунтя. Основним завдання науки в цьому випадку є пошук та наукове обґрунтування нових методів, методик та різновидів навчання, та

обґрунтування їх особливостей, доцільності використання в тих чи інших умовах.

2. Інформаційно-комунікаційні та комп'ютерні технології навчання

Тенденції розвитку сучасного суспільства, виражена спрямованість його на інформатизацію усіх галузей виробництва, суспільного і особистого життя визначають необхідність усе більш широкого використання інформаційних технологій і в освітніх галузях. Сучасна вища освіта, що базується на концепції Болонського процесу, спрямована на розвиток і саморозвиток особистості майбутнього фахівця, що ураховують особисті якості студента, оптимальність, несуперечливість дидактичним принципам, спрямованість на мотивацію здобуття знань, активізацію пізнавальної діяльності, самостійність та ін. Тому особливої уваги у вищій школі нині набувають педагогічні технології, що інтегруються з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ). Нині виділяють технології, що інтегрують метод проектів та ІКТ, проектних технологій навчання, що сприяють формуванню високого рівня розвитку у студентів навичок, креативного творчого мислення, вміння оперувати інформацією, використовуючи розвиток навичок комунікації, розширюють можливості самоосвіти студентів та ін. Інформаційні технології навчання (ІТН) надають доступ студентам до нетрадиційних джерел інформації, створюють можливості для творчої діяльності, формування професійних навичок, можливість реалізувати нові форми та методи навчання.

Комп'ютерні технології (computertechnology, КТ) – поєднання програмних засобів (software), що реалізують функції зберігання, обробки й візуалізації даних у певній організаційній структурі з використанням вибраного комплексу технічних засобів (hardware).

Зауважимо, що поняття “інформаційно-комунікаційні технології” та “комп'ютерні технології” не слід ототожнювати. Адже всі педагогічні

технології (наприклад, технології ігрового, інтерактивного, проблемного, комп'ютерного навчання) по суті своїй є інформаційними, оскільки процес навчання без обміну інформацією між його суб'єктами був би практично неможливо. Комп'ютер в інформаційних технологіях навчання можна використовувати як один з ефективних засобів обміну інформацією між суб'єктами педагогічної взаємодії.

У комп'ютерних технологіях застосовується широкий спектр засобів, що знаходять застосування та знайшли широке поширення у навчальному процесі. Засоби комп'ютерних технологій умовно поділяються на три основні *категорії*, на базі яких організовується система електронного навчання:

- 1) електронні навчальні матеріали (ЕНМ);
- 2) комп'ютерні тестові системи (КТС);
- 3) системи управління навчанням (СУН).

Інформаційно-комунікаційні і комп'ютерні технології позначають навчання, засноване на активній взаємодії з суб'єктом навчання (викладачем, керівником, тренером). По суті, вони являють собою один з варіантів (моделей) комунікативних технологій: їхні класифікаційні параметри збігаються. Інформаційно-комунікаційні технології в навчанні – це навчання з добре організованим зворотним зв'язком суб'єктів навчання та двостороннім обміном інформацією між ними.

Основною і необхідною складовою частиною ІТН є педагогічні програмні засоби (ППЗ) або програмні засоби навчально-виховного призначення (ПЗВП). До комп'ютерно орієнтованих засобів навчання можна віднести не тільки власне програмні засоби різноманітного призначення, а й інші засоби навчання, застосування яких поєднується з використанням обчислювальної техніки, зокрема і паперові навчальні посібники. До ПЗВП умовно можна віднести, окрім власне програмних засобів навчального призначення, відеоматеріали, аудіоматеріали, гіпертекстові і гіпермедійні системи навчального призначення тощо.

Концепція інформатизації навчального процесу, заснована на органічному поєднанні традиційних і новітніх засобів навчання, передбачає поетапне, поступове впровадження у навчальний процес ПЗНП, раціональне поєднання традиційних методів та засобів навчання з сучасними інформаційними технологіями, що, зрештою, веде до поліпшення результатів навчання.

Досвід застосування комп'ютерно орієнтованих засобів навчання свідчить, що найефективнішою формою використання ППЗ у навчальному процесі є їх включення до складу програмно-методичних комплексів (ПМК), тобто використання програмних засобів разом із супроводжуючими друкованими матеріалами, призначеними для викладача, а також для студентів. Перехід до нових комп'ютерно орієнтованих технологій навчання, створення умов для їх розробки апробації та впровадження, раціональне поєднання нових інформаційних технологій навчання з традиційними – складне педагогічне завдання і потребує вирішення цілого комплексу психолого-педагогічних організаційних, навчально-методичних, технічних та інших проблем.

В основу використання засобів сучасних ІКТ у навчальному процесі, як і будь-яких традиційних засобів і систем навчання, повинні бути покладені загально визнані дидактичні принципи навчання, а саме: принцип єдності навчання, виховання і розвитку; принципи науковості і систематичності; свідомості і творчої активності студентів у навчанні; принцип наочності, принцип міцності засвоєння знань, формування умінь і навичок; принцип диференційованого підходу до навчання кожного студента за умов колективної роботи; принцип розвиваючого навчання.

Електронні навчальні матеріали формують *інформаційне наповнення навчального предмета (e-content)*. До цих матеріалів належать:

- електронні підручники та матеріали лекцій;
- електронні методичні розробки до семінарів, практичних і лабораторних занять;

– бази даних і знань (закони, картографічні дані, міжнародні стандарти та системи тощо);

– засоби для набуття практичних навичок (віртуальні та дистанційні лабораторії, практикуми, комп'ютерні тренажери).

Комп'ютерні тестові системи надають *інструментарій* для:

– контролю результатів засвоєння матеріалу (атестації, колоквиуми, заліки, іспити);

– проведення контрольних робіт за матеріалами лекцій і семінарів;

– контролю підготовки до лабораторних і практичних занять;

– самоконтролю знань в інтерактивному режимі;

– визначення рейтингу студентів.

Системи управління навчанням призначені для *організації навчального процесу*, а саме:

– проведення навчально-адміністративної роботи (створення навчальних груп, організація розкладу занять і навчальних планів);

– надання контрольованого доступу до навчальних матеріалів;

– організації колективної й індивідуальної роботи студентів і викладача.

Кожна з цих категорій засобів може застосовуватися окремо. Наприклад, маючи копію електронного підручника, студент може користуватись користується нею без застосування комп'ютерної тестової системи й системи управління навчанням. Так само можливим є використання комп'ютерної тестової системи при встановленні її у спеціальному класі для проведення оцінювання знань студентів. Систему управління навчанням можна використати для виконання адміністративних функцій електронного деканату без зв'язку із навчальними матеріалами й тестами.

Тенденції щодо масового використання новітніх комп'ютерних технологій та засобів в усіх сферах життєдіяльності, в тому числі і освітньому процесі мають свою сучасну назву – “*діджиталізація*”. Цей

термін є похідним від терміну “цифрова трансформація” та досить часто з’являється у публічних виступах.

У межах проекту “Дія: цифрова освіта” започаткованого Міністерством цифрової трансформації, одним з важливих завдань названо започаткування креативних спеціальностей зі списку “цифрових професій” у державних закладах професійної та вищої освіти, а також – залучення до навчального процесу онлайн-курсів та електронних ресурсів.

В умовах сьогодення, інтеграція комп’ютерних технологій в сучасних освітній процес виявляється в інтенсифікації застосування спеціального та спеціалізованого програмного забезпечення; використанні локальних мереж та глобальної мережі Internet; застосуванні мультимедійних технологій; використанні мережевих засобів комунікацій. Зокрема, широкого застосування освітньому процесі набули засоби комп’ютерного зв’язку загального призначення – електронна пошта, чат, форум, а також системи обміну файлами та відеоконференції. Значним попитом користуються платформи дистанційного навчання.

Основними *перешкодами* до застосування новітніх технологій в закладах загальної середньої та вищої освіти можна виділити:

- недостатня кількість сучасної комп’ютерної техніки та обладнання;
- обмежений доступ або відсутність ліцензійного програмного забезпечення;
- обмеженість доступу до Інтернету.

Також, важливим завданням для застосування новітніх комп’ютерних технологій в освітній процес, є необхідність підвищення цифрової грамотності здобувачів та науково-педагогічних працівників.

Основними категоріями засобів комп’ютерних технологій, що знайшли найбільше поширення в освітньому процесі закладів загальної середньої та вищої освіти, є електронні навчальні матеріали, комп’ютерні тестові системи та системи управління навчанням. Активне впровадження цифрових технологій в освітній процес та реалізація програми, ініційованої

Міністерством цифрової трансформації, в цілому має позитивну динаміку, та дає підстави вважати, що вплив перешкод, що виникають на шляху до застосування новітніх технологій в закладах освіти, в подальшому буде знижено.

У навчально-виховному процесі застосовують такі *види сучасних засобів ІКТ*:

– *технології Web 1.0* – інтернет-технології першого покоління (електронна пошта, форум, аудіо-, відеочат, засоби IP-телефонії, платформи для мережеских курсів);

– *технології Web 2.0* – інтернет-технології другого покоління (блоги, сайти, мікроблоги, ВікіВікі, сервіси для зберігання фото, відео, презентацій, соціально-пошукові системи, контактні сервіси);

– *технології Web 3.0* – мобільні технології (Smart-технології; Web syndication – web-ресурси, web-сайти, web-канали; Second life (Virtual worlds, Virtual reality); хмарні технології (сервіси Microsoft, Google); геосервіси (GoogleMaps, WikiMapia, Google Earth, Yahoo! Maps, AskCity).

3. Застосування вебтехнологій у навчальному процесі

Розвиток сервісів соціальних медіа дозволив здійснювати спілкування студентів між собою: обмінюватися думками, досвідом і знаннями, взаємодіяти один з іншим, встановлювати контакти, здійснювати обмін новинами, інформацією, відео, фото, музикою і гіперпосиланнями. Відповідно до цього, вони можуть бути використані в навчальному процесі. Застосування вебтехнологій для шкіл і закладів вищої освіти має свої особливості. Для шкіл, де роль взаємодії вчитель-учень є дуже важлива, вебтехнології можуть використовуватись лише як технічні можливості, наприклад, замість зошитів і класних дошок. Студенти є вже підготовленими користувачами інструментів Мережі, тому технологічні можливості вебтехнологій можуть бути використані набагато цікавіше.

Для шкіл використання загальних сервісів Мережі не є прийнятним

через велику кількість помилок та “сміттєвої” інформації, що виникають на початковій стадії навчання учнів. Саме тому в школі, окрім комп’ютерних класів, бажано створювати власні сервери, що підтримують Веб 2.0 технології на базі ОС LINUX, наприклад, SUSE LINUX.

Наступні технології Веб 2.0 можуть бути використані у педагогічній діяльності для:

- використання відкритих, безкоштовних і вільних електронних ресурсів технології Веб 2.0;
- самостійне створення мережевого навчального змісту, як використовуючи можливості блогів, так і у вигляді вебсайтів;
- освоєння інформаційних концепцій, знань і навичок;
- управління і спостереження за діяльністю учасників мережевої спільноти та ін.

Можливості використання інформаційних технологій у процесі навчання:

- прямий і зворотний зв’язок між користувачами ІКТ;
- архівне зберігання великих обсягів інформації з можливостями їх передачі;
- можливість проведення віртуального експерименту;
- обробка та аналіз результатів експерименту та висновків, що з них випливають;
- автоматичне реферування і анотування матеріалів;
- можливість оцінки і контролю рівня опанування відповідною навчальною інформацією і коригування рівня навчальних досягнень.

Блог – це Інтернет-журнал подій, Інтернет-щоденник, основний зміст якого – регулярне додавання записів, що містять текст, зображення або мультимедіа.

Або *блог* – це вебсайт, основний зміст якого – записи (текст, зображення, посилання, мультимедіа), що додаються регулярно й мають назву “пости”.

Блог надає можливість створення нового навчального середовища, використання мультимедіа, розширення його дидактичних можливостей підвищення його привабливості.

Вміст блога можна уявляти собі як стрічку, на якій у хронологічному порядку згідно з датами їх публікації автором йдуть записи один за одним. Кожен запис у веб-журналі має тему, зміст (текстові, графічні, звукові, відеодані), дату і час публікації. Коментарі читачів блогу можуть додаватися до кожного запису, що надає можливість обговорювати ту чи іншу тему. Записи у блозі завжди подаються у зворотній часовій послідовності, тобто спочатку останній запис, а в кінці блогу перший. Блог дозволяє переглядати усі записи та коментарі до них. Власник (автор) блогу має можливість видаляти певні записи та коментарі до них. Вебжурнал може включати певну кількість тематичних розділів, які містять записи відповідно до тематики розділу, хоча відповідність тематиці може відстежуватися лише автором блогу. Наприклад, “Матеріали до уроків” – тут учитель може розміщувати власні розробки до уроків за темами, “Завдання для учнів” – у цьому розділі учні можуть читати і виконувати завдання, “Зразки виконаних робіт” або “Приклади” – сюди вчитель може розміщувати найкращі роботи своїх учнів і т. д. Створюючи блог певної тематики, викладач повинен його адмініструвати, тобто відстежувати зміст та перелік відвідувачів, інакше блог може перетворитися на смітник.

Широкого використання в освіті набули вебквести.

Вебквест у педагогіці – проблемне завдання з елементами рольової гри, для виконання якого використовуються інформаційні ресурси Інтернет.

Вебквест (від англ. *Web* – павутина, *Guest* – пошук) – сторінки на сайтах в мережі Інтернет, що мають гіперпосилання на інші сторінки з певної теми.

Інтеграція технологій блог і вебквест зумовили появу технології блогквест, що надає можливість здійснювати спілкування, обговорення, висунення та захист власних пропозицій у проекті, що розглядається.

У *блогквесті*, так само як і у *вебквесті*, за тим самим алгоритмом здійснюється інтерактивне спілкування студентів. Використовуються сервіси Веб 2.0, мова HTML, що не потребує знання програмування, представлення і роботи з сайтами. Робота в блогквесті в онлайн режимі використовує сервіси: Word Presss, Blogger або My blog.

Ураховуючи той факт, що нині всі студенти мають базові навички читання і запису текстової інформації, вміють з нею працювати, а також працювати та використовувати Інтернет та його сервіси, вони можуть використовувати технологію блогквест у будь-якому навчальному закладі.

Використання блогквестів не прив'язується до конкретного предмета і може бути використано в будь-якій предметній галузі. Крім того, технологія вебквест підходить для міждисциплінарного навчання, навчання дітей і дорослих, особливо для вчителів.

Блогквест використовується в процесі колективної роботи, під час якої значна увага приділяється самостійній роботі, роботі в групах з використанням онлайн спілкування, маючи доступ до Інтернет, є можливість працювати з будь-якого місця і в будь-який час.

Використання сервісів Інтернет, здійснення навчання в практичній діяльності, інтерактивного навчання на основі вебквест та блогквест сприяє підготовці компетентного фахівця, формуючи в нього такі компетенції: технічну, інформаційну, комунікаційну, культурологічну, соціальну. Це, у свою чергу, впливає на формування навичок самостійного пошуку розв'язання поставленої проблеми, її подання та відповідальності кожного учасника за прийняте рішення, інтеграцію знань, набутих у процесі навчання.

Вебжурнал можна використовувати як засіб подання навчального матеріалу. Наприклад, у вебжурналі можна опублікувати домашні завдання і результати їх виконання учнями класу, звичайно публікуючи ці результати вже після їх надходження по електронній пошті і перевірки вчителем. Відповідно сам курс практичніше розмісти на локальному вебсайті на

серверах навчального закладу. Курс може містити практичні роботи, завдання для самостійного виконання, доповнені посиланнями на освітні вебресурси, які необхідно переглянути. Також у вебжурналі можна описувати події кожного дня, кожного заняття, кожного освітнього заходу, активних та пасивних учасників навчального процесу, цікаві матеріали для роздумів і т. д.

Для учнів ведення власного вебжурналу може слугувати журналом освоєння певної навчальної дисципліни. Переглядаючи пройдені уроки, учень повторює навчальний матеріал, що сприяє кращому засвоєнню предмета.

Аналізуючи вебжурнали, вчителі мають можливість вносити корективи в процес навчання, а учні – висловлювати побажання з приводу темпу викладання, обсягу знань з кожного уроку.

Вебжурнали можна розрізняти за кількома характеристиками.

Особистий вебжурнал ведеться від імені однієї особи. Наприклад, учитель надає домашні завдання, рекомендації до практичних уроків, надає додаткові дидактичні матеріали з предмету (уроку), обговорюються результати учнів із минулих тестів або контрольних завданнях. Учитель може задавати запитання учням, а вони відповідати, додаючи нові коментарі.

Автором вебжурналу може бути учень. Він публікує власні розробки, реферати або результати виконання домашніх завдань чи практичної роботи.

Такий вид організації роботи в мережі вимагає особливо багато часу й зусиль від педагога, який повинен вести веб-журнал зі свого предмету з розділенням по класах або групах учнів. Водночас в цьому є позитивний виховний момент: публікація у вебжурналі вчить відповідати за свої слова, відстоювати свою позицію, оскільки написане може бути опротестоване іншими учасниками.

“Прозорий” веб-журнал – ведеться від імені невідомої особи.

Колективний веб-журнал – ведеться групою осіб за правилами, визначеними автором вебжурналу. Наприклад, авторами вебжурналу є вчителі та учні. Такий вебжурнал краще використовувати для обговорення і підготовки загальноосвітніх питань школи. У такому випадку учні мають більше можливостей для висловлювання своїх позицій з приводу тих чи інших заходів у навчальному закладі, що стимулює їх громадську і навчальну діяльність.

Корпоративний веб-журнал – ведеться працівниками однієї організації. Наприклад, авторами вебжурналу можуть бути викладачі з однієї кафедри (вчителі-предметники), або вчителі однієї школи. Оскільки вебжурнал може мати декілька підрозділів, відповідно вести кожен з них може окремий учасник. Тематика загальношкільного вебжурналу має відповідати організаційній структурі навчального закладу й вестися відповідним керівниками за профілями, наприклад, завучами, методистами. У цьому журналі мають брати участь і керівники районних відділів освіти і т. ін.

За типом інформаційних даних:

– *текстовий веб-журнал*. Основні інформаційні дані – текст. Використовується для домашніх завдань, практичних робіт, додаткових питань. Може включати коментарі учителя та відповіді учня і т. д.;

– *графічний веб-журнал*. Основні інформаційні дані – графічні (малюнки, фотографії, схеми, діаграми, презентації і т. д.). Цей тип вебжурналу можна використати для публікації різноманітних графічних матеріалів з навчальної теми, доповнюючи їх необхідними коментарями й отримуючи відповіді учнів. Може бути використаний як щоденник, у вигляді фотографій з життя групи чи класу, або школи;

– *звуковий веб-журнал*. Основні інформаційні дані звукові. Цей тип вебжурналу можна використати для зберігання і надання учням звукових записів уроків, лекцій тощо. Може бути корисний в організації навчання для інклюзивної освіти;

– *відеожурнал*. Основні інформаційні дані – відеозаписи. Цей вебжурнал можна використовувати для розміщення навчальних фільмів, відеозаписів уроків, лекцій. Також може бути використаний для організації інклюзивної освіти;

– *комбінований веб-журнал* – сукупність різних видів інформаційних даних (текстових, графічних, звукових, відеоданих).

За змістом:

- авторський веб-журнал – публікації належать автору вебжурналу;
- моніторинговий вебжурнал – журнал для розміщення матеріалів інших авторів, що захищені авторським правом;
- вебжурнал цитування – розміщуються цитати з інших вебжурналів.

За технічною основою:

– використання власної вебплатформи – для створення такого вебжурналу необхідно мати шкільні вебсервери з відповідним програмним забезпеченням і мати обслуговуючий персонал для їх підтримки, а також розробити і встановити на них вебсайти та оформити вебжурнали;

– використання вебсервісу – для цього необхідно зареєструватись в системі створення вебжурналів (Livejournal, Liveinternet і ін.);

– використання мобільного вебжурналу. Цей вебжурнал можна переглядати за допомогою портативних пристроїв чи мобільних телефонів. Для цього необхідно зареєструватись на вебсервері, який надає можливість створення мобільних вебжурналів (Livejournal, moblog.україна).

За рівнем доступу:

– *вільно доступний* вебжурнал. Будь-хто може переглянути та додати власний коментар;

– *обмежена доступність* вебжурналу. Веб-журнал можуть переглядати лише ті користувачі, яких відмітив автор веб-журналу.

Найпопулярніші блог-платформи:

– *світові* – Blogger.com, WordPress.com, LiveJournal.com, blogspot.com, ua.livejournal.com – “Кращі пости українського Живого

Журналу”;

– *українські* – Blox.ua, Hiblogger.net, Ukrainian- Blogs.com, Blogoreader.org.ua, Blogosphere.com.ua, gurt.org.ua ресурсний центр гурт, voipopp.vn.ua – Блог відділу дистанційного навчання ВОПОПП: Відкритий веб-журнал “Освітній клуб”;

– *Вікіпедії*. Вікі-енциклопедія – це сайт довідкового характеру, наповнення якого здійснюється спільними зусиллями великої кількості учасників. Сайт функціонує за спеціальною технологією, яка називається “вікі” (від гавайського “wiki-wiki”, що означає “швидко”).

Використання вікі-енциклопедії в навчальному процесі надає можливість:

– створити єдину платформу для надання енциклопедичних відомостей з певної галузі знань;

– активізувати за допомогою вчителів і викладачів використання і створення освітніх веб-ресурсів;

– організувати групову роботу учнів у виконанні колективних завдань з навчальної теми;

– надати учням стимули для глибшого вивчення потрібної навчальної тематики;

– підвищити рівень підготовки учнів і скоротити час навчання;

– підвищити ефективність навчання учнів.

Навчальний ефект вікі-енциклопедії досягається також завдяки дидактичним принципам подання матеріалу, що реалізуються відповідними особливостями гіпертексту. Можливе створення навчальних матеріалів учителями, що працюють у різних освітніх закладах. Взагалі, вікі-технології мають витіснити друковані навчальні посібники. Було б добре, якби зараз поряд з друкованими підручниками видавництва надавали їх у електронному вигляді за вікі-технологією. Це дало б можливість учням, використовуючи сучасні інформаційні технології, швидше засвоювати навчальний матеріал, вчасно виправляти помилки, що виявляються у

підручниках, а суспільству вчасно коригувати помилки авторів підручників. Крім цього, вікі-технології дають можливість поєднання матеріалів різних довідникових та енциклопедичних видань в одній статті, що забезпечує принцип полілогу. Різні трактування одного й того ж поняття у різних довідниках, різних авторів можна зв'язати гіпертекстовими посиланнями. Ці зіставлення доповнюють одне одного, поглиблюють розуміння понять, підштовхують учнів до самостійного порівняння й осмислення матеріалу.

Завдяки пошуковим системам у Мережі учень може швидко отримати тлумачення незрозумілих у підручнику понять або термінів. У процесі колективної роботи над навчальною темою учні можуть створити свій колективний опис теми. Наприклад, після завершення деякої навчальної теми учні застосовують отримані знання на практиці і за допомогою локального вікі-ресурсу збирають нові ідеї, опис цікавих рішень, що мають відношення до теми. Вікі – хороший інструмент для спільної роботи над навчальними проектами або, знову ж таки, групового обговорення питань навчальної теми з можливістю давати посилання на додаткові матеріали.

У той же час, існуюча у Мережі Вікіпедія або вебенциклопедія (<http://uk.wikipedia.org>) є засобом накопичення структурованих знань з певної теми у вигляді енциклопедичних знань. Ці статті ні в якому разі не замінюють навчальні посібники чи теоретичні роботи. Вони лише дають загальний огляд теми, задаючи посилання на інформаційні ресурси в Мережі.

Використання мережових спільнот у межах одного навчального закладу і в межах одного регіонального об'єднання (району) призводить до вільного розпо- всюдження навчальних матеріалів, у результаті чого в мережевому доступі виявляється величезна кількість матеріалів, які можна використовувати в навчальних цілях.

Мультимедійні ресурси (підкасти). Підкасти (“Audacity” – <http://audacity.sourceforge.net>, “PodOmatic” – <http://www.podomatic.com>) можуть використовуватися викладачами для розповсюдження аудіо- і

відеозаписів з навчальних тем або коментарів за навчальною програмою. Бажано практикувати створення підкастів самими учнями, що дозволить їм не тільки формувати колективи для обговорення навчальних завдань, а й розвивати свої навички підкастингу.

mLearning – термін для позначення доступу до навчального контенту звідусіль і в будь-який час за допомогою мобільних пристроїв із виходом в Інтернет. Використання *mLearning* дає змогу безкоштовно зберігати, класифікувати, обмінюватись графічними зображеннями, аудіо- та відеоресурсами, презентаціями, а також організовувати обговорення завантажених матеріалів.

Ці системи можуть бути використані у педагогічній практиці як:

- джерело накопичення мультимедійних освітніх вебресурсів. Наприклад, це можуть бути навчальні відеофільми, фотографії, аудіо- та відеозаписи виступів науковців, очевидців подій і т. д.;

- система зберігання шкільних відео-, фото-, аудіоархівів і творчих робіт учнів;

- засіб для спільної навчальної діяльності учнів інших шкіл.

Соціальний сервіс “Flickr” (<http://Flickr.com>) призначений для збереження, обміну та подальшого використання (особистого або групового) цифрових фотографій. Сервіс англomовний, але існує група “Український Флікер” (<http://www.flickr.com/groups/flickua/>).

Після реєстрації користувач отримує базовий обліковий запис, який дозволяє упродовж місяця безкоштовно розміщувати до 200 фото і створювати до 3-х альбомів (наборів) фотографій. Кожен користувач може також створити необмежену кількість тематичних груп для спілкування з іншими учасниками або взяти участь у будь-якій з існуючих груп. Завдяки системі коментарів, користувачеві надається можливість вступати в соціальні зв’язки з іншими учасниками.

Флікр популярний завдяки зручній і простій системі завантаження і пошуку фотографій. Пошук здійснюється за ключовими словами.

До подібних сервісів у мережі Інтернет належать наступні.

Fotky (fotky.com.ua) – український безкоштовний хостинг цифрових зображень тощо.

“Youtube” (<http://youtube.com>) — соціальний сервіс, який дає можливість всім бажаючим переглядати і надсилати власне відео. Завдяки простоті та зручності використання YouTube став одним з найпопулярніших сервісів для розміщення відеофайлів. Youtube є безкоштовним сервісом. Потрібно просто зареєструватись, створити власний екаунт (реєстраційний запис), далі Ви можете завантажувати та показувати власне відео цілому світу. Розробники Youtube виробили універсальну, функціональну та зручну модель сервісу, котра дозволила здійснити ключові операції з відео – швидко його завантажити на сервери, автоматично переконвертувавши в один формат, створити єдиний HTML-код, скористуватися яким може навіть новачок в Інтернеті, щоб розповсюдити відео.

“SlideShare” (<http://www.slideshare.net>) — сервіс, який дозволяє конвертувати презентації Power- Point у формат Flash. Додавання презентації на сайт здійснюється шляхом завантаження файлу з власного комп’ютера (підтримуються формати PowerPoint, OpenOffice, Keynote або PDF). Відразу після розміщення матеріали стають доступними для перегляду іншими користувачами.

Кожен користувач мережі Інтернет може знаходити на сервісі SlideShare презентації, використовуючи для пошуку ключові слова. Презентації можна переглядати у повноекранному режимі. Разом з тим слід зазначити, що сайт не імпортує ефекти та не дозволяє відредагувати імпортовану презентацію.

Сьогодні ідеї концепції Web 2.0 вийшли за рамки комп’ютерних технологій та привели до розвитку ініціатив Освіта 2.0, Бібліотека 2.0, Бізнес 2.0 тощо.

Висновки. Отже, використовуючи технології Веб 2.0 та особливо Веб 3.0 в освітньому процесі навчального закладу, учні зможуть створювати свої

персональні центри навчання. Блог або вікі можуть стати кореневим вузлом такого центру, а підписка на підкасти, додаткові посилання на важливі ресурси сформує все необхідне інформаційне наповнення, причому це буде робитися з точки зору інтересів самого учня. Крім того, за допомогою цих інструментів в учнів з'являється можливість формувати персональні портфоліо досягнень у навчанні і дослідженнях, подаючи їх в електронному вигляді для обговорення і коментарів спільноті своїх однокласників і викладачів.

Розроблення, впровадження в навчальний процес сучасних інноваційних технологій навчання, їхньої інтеграції з уже наявними технологіями, використання сервісів соціальних медіа, Інтернет тощо сприяє підвищенню якості навчального процесу, формуванню компетентного фахівця, здатного до роботи в інформаційному суспільстві та навчання впродовж усього життя.

4. Основні види відеолекцій та відеозанять

Існують наступні види відеолекцій та відеозанять.

1. Відеозапис лектора (цей відеоматеріал в народі називають “голова, що тільки говорить”). На відео глядач бачить незмінне зображення, яке озвучується (читається лекція чи дається пояснення певного процесу (явища, дії)). Це найменш продуктивна та дидактично неефективна форма дистанційної освіти, яка негативно впливає, втомлює усіх учасників освітнього процесу: здобувачів освіти та педагогів. Позитивним у цьому виді відеозапису є те, що лектор не користується під час проведення заняття конспектом, шпаргалками, планшетом, комп'ютером тощо. Поганим є те, що під час такої відеолекції глядачі, крім її автора, не бачать нічого (нікого).

2. Живий запис (відеоматеріал, що призначається для тих здобувачів освіти, які прогулювали заняття, бажають повторити вивчене). Це, в основному, запис вузівських лекцій, підготовлених практичних та лабораторних занять, який відбувався не в спеціально підготовленій,

професійній студії, а в звичайному приміщенні: навчальному кабінеті, актовій залі тощо. Хоча автор запису одержує не зовсім якісний освітній засіб, створюється враження особистої присутності студента в аудиторії освітнього закладу. Крім цього, відбувається спілкування викладача зі здобувачами освіти (на жаль, у записаному варіанті).

3. *Студійні відеолекції та відеозаняття.* До таких відео висувається дуже мало претензій, оскільки їх монтували спеціалісти-професіонали. Такі відеоматеріали добре відредаговані та відрежисовані. Усі неточності, помилки педагога видаляються студійними працівниками. Студійні відеоматеріали супроводжуються демонстрацією зображень, відеофрагментів, які за своїм створенням подібні на документальні фільми.

4. *Слайд-фільми.* У цьому засобі навчання важливе місце належить відеоряду слайдів (зміні кадрів), пояснення (коментарі) зображень відбувається викладачем, диктором поза кадром. Цей вид відеоматеріалу дуже подібний на документальні навчальні фільми, які раніше використовувалися в освітніх закладах. При цьому відчуття віртуального спілкування повністю губиться.

5. *Інтерактивні відеолекції та відеозаняття.* Лекція педагога супроводжується слайдами, відеофрагментами, завданнями. Під час створення цього відеоматеріалу застосовується принцип кількох екранів, який полягає в тому, що на екрані (моніторі) одночасно можна показати наявні у викладача відеозображення та інші необхідні для заняття матеріали. Сьогодні у багатьох закладах освіти розроблено спеціальні методики інтерактивних відеолекцій із синхронними слайдами, які ефективно застосовуються для дистанційного навчання. Автори даних методик передбачили засоби навігації, які дають можливість здобувачам освіти без труднощів продивлятися відеолекції за змістом, користуючись гіперпосиланнями.

Додатково створені кнопки вмикання режимів відтворення та паузи, переходу до потрібного слайда (для повторного перегляду бажаної частини

відеоряду), на попередній (наступний) слайд, на початок (кінець) відеолекції. Залежно від режиму відтворення відеолекції, місця перебування у відеоряді вигляд кнопок (колір і яскравість їх назв) змінюються.

Корисність створених та застосовуваних для дистанційного навчання відеозанять очевидна. Здобувач освіти може самостійно обрати оптимальний для нього темп вивчення освітнього матеріалу. За потреби студент може без труднощів переглядати потрібну йому інформацію кілька разів.

5. Методи контролю оцінки знань при дистанційній формі навчання

Оцінювання результатів навчальної діяльності, отриманих знань, може здійснюватися у *синхронному* або *асинхронному* режимі. Стосовно *синхронного* режиму оцінки, який дозволяє забезпечити більш об'єктивне оцінювання, проте вимагає відповідного технічного забезпечення у вчителя та всіх учнів. Залишається ризик технічних збоїв під час виконання окремими учнями завдання, тому слід застосовувати індивідуальний підхід та передбачити можливість повторного виконання тесту (контрольної, самостійної роботи тощо).

Щодо *асинхронного* режиму знань, то він є більш гнучким у застосуванні, оскільки учні можуть виконувати завдання у зручний час, проте менш об'єктивним. Для зменшення ризиків необ'єктивного оцінювання рекомендовано налаштувати опцію проходження тесту один раз та обмежити час на виконання завдання, встановити термін для здачі тесту (контрольної, практичної або самостійної роботи тощо), повідомляти результати (у разі неавтоматизованої перевірки робіт) індивідуально після здачі робіт всіма учнями. За необхідності учитель може провести додаткове усне опитування учнів за допомогою одного із засобів телефонного або відеозв'язку.

Стосовно засобів оцінювання та каналів зв'язку, який буде

використовуватись викладачем і студентами (учнями) одної групи або класу, необхідно завчасно викладати інформацію про контрольні тести або завдання для студентів (учнів) та їх батьків завчасно оприлюднити цю інформацію на сайті закладу освіти. Важливо оптимізувати та мінімізувати кількість каналів зв'язку та платформ дистанційного навчання, які застосовуються вчителями для зв'язку з учнями.

Фундаментальною метою оцінювання студентів (учнів) в умовах дистанційного навчання є не перевірка і контроль знань, а забезпечення зворотного зв'язку викладача з учнями його закладу. Отже, в організації щоденного освітнього процесу варто надавати пріоритет не поточному, а формувальному оцінюванню, яке передбачає надання учням підтримки, коригування засобів та методів навчання у випадку виявлення їх неефективності або неякісності викладеного матеріалу. Наслідки зроблених учнями самостійних або індивідуальних робіт мають використовуватися для відзначення їх успіхів, аналізу помилок, прогнозування подальшої роботи з опанування навчального матеріалу в умовах дистанційного навчання.

При дистанційному навчанні використовуються різні *види педагогічного контролю знань*. Вони поділяються за часом:

– *попередній контроль* виявляє початкові знання студентів, до початку навчання;

– *поточний контроль* дозволяє визначити рівень засвоєних знань (проводиться може після кожного заняття або після нових вивчених понять);

– *тематичний контроль* виявляє рівень засвоєння теми або розділу (проводиться після вивчення певної теми);

– *підсумковий контроль* дозволяє визначити засвоєння знань з предмета в цілому (він проводиться в кінці навчання і переважно в очній формі).

При контролі знань під час дистанційного навчання

використовуються такі *методи педагогічного контролю*, як:

– *тестовий* (використання тестів з одним або декількома правильними варіантами відповіді, які проводяться в комп'ютерній системі дистанційного курсу);

– *письмовий* (наприклад, написання есе, що відсилаються викладачеві через Інтернет-технології або спілкування студента через чат з викладачем і групою);

– *усний* (наприклад, використання аудіо- та відеоконференцій). Даний метод дозволяє вирішити проблему особистісного контролю знань, адже при дистанційному навчанні може виникнути ситуація, що за студента вирішує завдання інша людина (програма ZOOM).

Якщо викладач використовує одну з платформ для дистанційного навчання (Google Клас, Naurok, Moodle тощо), він може налаштувати опцію переходу учня до наступної теми за умови виконання перевірконого завдання за вивчену тему, це дозволить зменшити навантаження на викладача, пов'язане з “ручною” перевіркою завдань, а студенту (учню) – здійснювати самооцінювання успішності оволодіння за навчальним матеріалом. Щодо контролю за самостійними роботами, то більш традиційний підхід передбачає передачу виконаних письмових робіт (зроблених на комп'ютері або сфотографованих) через електронну пошту або платформу Google Клас, Moodle та інші, один із месенджерів (Viber, Facebook, WhatsApp тощо).

Специфіка і особливість дистанційної форми навчання, що базується на телекомунікаційних технологіях, інтернет-ресурсах і різних послугах, впливає на способи відбору і структуризації змісту, способи реалізації тих чи інших методів і організаційних форм навчання, що суттєво впливає на функціонування всієї системи знань. Призначення викладача полягає в тому, щоб допомогти своїм учням, стимулювати їх до самостійних роздумів, відкриттів, нових поглядів на досліджувану тему і саму подію, на сам предмет вивчення. Водночас, викладач і студент залишаються учасниками

цього процесу в активному діалозі.

Для підвищення ефективності контролю оцінки знань та умінь студентів у дистанційному навчанні потрібно користуватися сукупністю різних видів та методів педагогічного контролю як для студентів, так і для учнів.

6. Ідеї використання емоджі та гіфок на уроках

1. Емоджі

Згідно з теорією поколінь, сьогоднішні школярі – діти, народжені після 2000 року, – відносяться до покоління Z. Вони перше покоління, що народилось у цифровому світі і не уявляє життя без гаджетів та девайсів.

Основний спосіб комунікації переважної більшості сьогоднішніх підлітків у повсякденному житті – короткі графічні повідомлення у стилі емоджі. Чому б не залучити такий інструмент для творчого переосмислення навчального матеріалу!

Що це:

Емоджі (з японської 絵 – картинка, 文字 - знак, символ) – сучасний вид онлайн-комунікації, що передбачає миттєву передачу тексту та емоцій за допомогою коротких смс-повідомлень та мікрокартинок відповідного змісту.

Всім відомі смайли – приблизно 1/10 всіх наявних емоджі. У будь-якому мобільному телефоні є набір картинок за різними категоріями (емоції, тварини, їжа, транспорт тощо).

Приклад завдання на уроці:

Цей інструмент може бути використаний на уроках з історії, літератури чи географії під час вивчення життя та досягнень певних історично значущих особистостей.

Запропонуйте школярам «обіграти» ситуації з життя окремого письменника, дослідника чи політичного діяча, наче він жив не колись давно, а був би нашим сучасником, при цьому б займався тим же, чим і тоді.

От тільки б використовував інші засоби комунікації, наприклад, смартфон.

Попросіть передати сенс певних подій чи листування від імені відомих людей минулого сучасними методами смс-повідомлень з відповідними емоціями. Це дозволить подивитись на “героя з підручника”, перш за все, як на звичайну людину, подумки “наблизити” його, помістити у свій простір, а також у видатній постаті минулого роздивитись реальну особистість.

Онлайн-сервіс для створення емоджі

Sms.mblshkoblud – безкоштовний онлайн-генератор емоджі.

Переваги:

- інтуїтивно зрозумілий інтерфейс програми;
- швидкість створення – генерація емоджі у 3 кроки (зазначення імені абонента, додавання тексту повідомлення чи переписки, смайликів чи фото за бажанням, скачування готового матеріалу);
- наявність великої кількості налаштувань, які можна додатково обирати (назви оператора, час на телефоні, рівень заряду батареї, колір телефону тощо – відомості, які дозволяють наблизити вигадану переписку до реальної);
- можливість поділитися готовим емоджі у соціальних мережах (Facebook, Google Plus, Twitter, Pinterest).

2. Гіфки

Короткі анімації мають значно меншу вагу у порівнянні з відео, при цьому вони дозволяють показати зображення динамічно та передати більше інформації. Тому анімації є досить популярним інструментом для комунікації.

Що це:

GIF, або гіфки, (з англійської Graphics Interchange Format – “формат для обміну зображеннями”) – це послідовність з невеликої кількості статичних кадрів, які, змінюючи один одного, створюють ефект рухливого зображення, анімації.

Вперше гіфки були створені американською компанією CompuServe у 1987 році. Наразі gif-формат передачі інформації є одним з найбільш популярних в інтернет-мережі.

Приклад завдання на уроці:

Такий інструмент доречно використовувати на уроках мови при вивченні нових слів, а також для розвитку зв'язного мовлення.

Пропонуємо такі види завдань:

Продемонструйте учням певну анімацію та запропонуйте дібрати слово, яке описує обране гіф-зображення, або навпаки, запропонуйте вибрати саме ті гіфки, які на думку школярів влучно відтворюють значення певного слова.

Запропонуйте створити онлайн-словник, в якому гіф-зображення будуть поєднуватись з текстовою частиною. Це дасть можливість дітям опанувати лексику з теми вивчення швидко і без використання перекладу.

Надайте школярам добірку з гіф-зображень, використовуючи кожне з яких у довільному порядку, вони мають створити короткий текст з використанням, наприклад, певних нових термінів з теми, зворотів чи сталих виразів. Такий прийом доречний на уроках як з іноземних мов, так і з української.

На уроках літератури чи історії запропонуйте школярам відтворити ключові події, описані у творі, за допомогою послідовності яскравих анімацій, аргументуючи свій вибір.

Онлайн-сервіс для пошуку готових та створення власних gif-зображень

GIPHY – популярний англomовний ресурс, що має не тільки велику базу готових gif-зображень, але і дозволяє створювати їх власноруч у межах сайту.

Переваги:

– пошук потрібних анімацій з великої бази наявних за ключовими словами чи тегом;

– створення власного gif-зображення з відео чи добірки малюнків і світлин, які можна додати у проект, вказавши урл чи завантаживши їх із комп'ютера;

– наявність додаткових функцій (додавання тексту, графіки, зображень поверх основної анімації, вибір стилю тексту та гіфки, обирання часу початку та тривалості анімованого зображення у випадку, якщо гіфка створюється із відео).

Також для пошуку готових анімацій рекомендуємо використовувати такі ресурси:

[GoogleGIFs](#) – розширення для Chrome, яке дозволяє проглядати гіф-зображення безпосередньо у вікні результатів пошуку по зображенням Google.

[Reaction GIFs](#) – велика добірка гіф-зображень зі зручною системою пошуку.

[GIF Bin](#) – гіфки на різноманітну тематику, пошук здійснюється, як за ключовими словами, так і за тегами.

[GIFs.net](#) – величезна добірка анімацій на тему будь-чого.

[ReactionGifs](#) – ресурс, на якому зібрані гіф-зображення, що відтворюють реакцію та емоції.

Запропонуйте учням вивчати історію, літературу та мистецтво за допомогою осучаснення. Такий формат уроків дозволить школярам під час навчання використовувати зручні онлайн-інструменти, проявити власні творчі здібності та відчувати видатних особистостей з підручника трошки ближче. Однак запроваджуюти такі прийоми варто досить обережно, адже грань між прогресивним осучасненням і знеціненням дуже тонка.

7. Програмні розробки медіадодатків для Android та Windows, які дозволяють створити безбар'єрне освітнє середовище для дітей із особливими освітніми потребами в умовах сучасного інформаційного суспільства

Аналізуючи програмні розробки медіадодатків для Android та Windows, які дозволяють створити безбар'єрне освітнє середовище для дітей із особливими освітніми потребами в умовах сучасного інформаційного суспільства, науковці визначають такі технічні програми, які допоможуть дітям із різними нозологіями успішно адаптуватися до вимог сучасного соціуму, а саме:

1) *TalkBack – Android* для слабозорих і незрячих дітей, які мають змогу користуватися скрінрідерами (screen reader). Принцип роботи даного додатка – читання з екрану й озвучення, завдяки якому користувач може зрозуміти, що відбувається на екрані, і вільно взаємодіяти із пристроєм. Озвучення відбувається за допомогою синтезаторів мовлення, а для коректної роботи з українською мовою незрячі користувачі обирають синтезатор мовлення від компанії Google – Google TTS (текст-у-мовлення). Для того, щоб скористатися додатком на пристрої з Android, потрібно відкрити налаштування, натиснути “Мова та введення”, обрати пункт “Синтез мовлення” – “Синтезатор мовлення Google”. Функціонал цього синтезатора – власне озвучення у TalkBack, читання вголос у “Google Play Книги”, вимова вголос “Google Перекладач”, а також можливе використання в інших додатках;

2) *додаток ISEE* – це новий підхід у використанні штучних нейронних мереж (ШНМ), який запропонували українські студенти-дослідники. Принцип роботи додатка – смартфон зі встановленням програми ISEE, який має замінити незрячій людині очі. Коли смартфон піднести до рівня очей, той за допомогою камери визначає предмет і відстань до нього. Додаток за допомогою голосових і вібрових підказок зможе спрямувати користувача до потрібного об'єкта або допомогти обрати потрібний товар у магазині, дозволить досягти високої точності розпізнавання і працювати без підключення до мережі;

3) розробник соціального стартапу *BeWarned* Віталій Потапчук, який із дитинства слабочуючий, разом із командою спеціалістів програмного

забезпечення написав для нечуючих осіб низку додатків (перекладач Ж-Я) та платформ, які, використовуючи дані новації, зможуть 24/7 користуватись послугами жестового перекладу онлайн, що спрощує доступ до шкіл, лікарень, банків, соціальних служб і дозволяє більш вільно почуватися на вулиці, розв'язувати власні проблеми, серед них – чотири технічні асистенти, які об'єднані у платформу BeWarned:

- Sound Monitor – розв'язує проблему безпеки, реагуючи на звуки загрози (сирена, крик, сигнал авто, собачий гавкіт) і попереджає власника вібрацією та світловим індикатором;

- Connect – конвертує текст у мову і навпаки, що допомагає налагодити контакт із оточуючими;

- Emergency Call – розроблено для небезпечних ситуацій, дозволяє покликати рідних та оточуючих осіб на допомогу;

- Dance – дає змогу відчувати музику завдяки перетворенню її на вібрацію, мерехтіння світла та пульсацію.

4) *Spread Signs* – безкоштовний сервіс, у якому зібрано понад 400 тис. жестів на позначення слів 38 мовами світу (у тому числі українською). Програма дозволяє дітям із порушеннями слуху, а також усім бажаючим, поглибити знання мови жестів;

5) *Live Transcribe* – це онлайн-програма, яка дозволяє транскрибувати звукові повідомлення та виводить їх на екран смартфона. Додаток працює в режимі реального часу та дає можливість транскрибувати слова і речення із 70 мов світу (серед них є й українська). Сучасні технології неабияк полегшують життя дітей із порушеннями слуху, оскільки їм часто складно сприймати великі повідомлення та спілкуватися з особами, які не володіють мовою жестів;

6) *JABtalk* – це безкоштовний додаток для налагодження комунікації зі школярами, які мають порушення слуху. Головна ідея полягає в тому, щоб дитина могла пояснити свої думки й повідомити про потреби, обравши відповідні зображення та поняття на екрані смартфона, а додаток допоможе

педагогам і друзям учня зрозуміти, чого саме бажає школяр;

7) *Cards for Inclusion* – це карткова гра, яка допомагає навчитися дітям успішно долати бар'єри та розв'язувати життєві негаразди, яку створили учасники британської програми Unlimited за фінансової підтримки Arts Council England і British Council. Одне із завдань програми – долучити роботи художників з інвалідністю до спільного культурного середовища. Гру офіційно презентували на Фестивалі змін у рамках щорічної конференції Асоціації музеїв у листопаді 2018 року.

Висновки. ІКТ-інновації відкривають унікальні можливості для інклюзивної освіти сьогодення. Включення дитини з особливими освітніми потребами в навчальний процес без додаткових інформаційно-комунікаційних засобів відбуватиметься з певними емоційними труднощами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДО ЛЕКЦІЙ

Базова

1. Барабась Д., Джафаров Д., Шпак І. Освітні інновації та їх імплементація в Україні. *Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]*. 2016. № 3. С. 35–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_3_5.
2. Буркова Л. Ключ до управління: Класифікація педагогічних інновацій як елемент механізму керування інноваційним процесом в освіті. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2000. № 1. С. 31–37.
3. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vnadps_2010_4_4.pdf
4. Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 червня 2020 р., м. Київ / Національний авіаційний університет; наук. ред. Н. П. Муранова. Київ: НАУ, 2020. 154 с.
5. Дистанційне навчання: психологічні засади: монографія / за ред. М. Л. Смульсон. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.
6. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. Київ: Академвидав, 2004. 352 с.
7. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.
8. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: зб. наук.-метод. праць / за ред. О. А. Дубасенюк*. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2004. С. 3–14.
9. Євсюков О. Ф. Педагогічні технології: навчальний посібник. Харків: ХНАУ, 2020. 228 с.

10. Зверева І. Д. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія. Київ : Центр учбової літератури, 2008.
11. Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять / за ред. І. В. Арт'омова; [уклад. : І. В. Арт'омов, А. В. Шершун, С. В. П'ясецька-Устич]. Ужгород : ПП "АУТДОР-ШАРК", 2015. 160 с.
12. Козлова Г. М. Методика викладання у вищій школі: навч. посібн. Одеса : ОНЕУ, ротапринт, 2014. 200 с.
13. Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні: монографія / кол. авт. : Г. П. Клімова, С. М. Іванов, Л. С. Шевченко та ін.; за ред. Ю. Є. Атаманової, Г. П. Клімової. Харків : Право, 2015. 452 с.
14. Кошечко Н. В. Методика викладання у вищій школі: навч. посібн. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2013. 115 с.
15. Кремень В. Г. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України. Київ : Юрінком Інтер, 2008.
16. Куликова О. Активні методи навчання в підготовці фахівців книгознавчого профілю. *Вісник Книжкової палати*. 2014. № 2. С. 3–6.
17. Мельникова О. В. Інновації у вищій освіті як чинник формування національної економіки знань. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. Серія: Економіка. 2014. Вип. 14. С. 16–27.
18. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посібн. Київ : Видавництво А.С.К., 2004. 192 с.
19. Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій : колективна монографія / за наук. ред. проф. Гаврілової Людмили. Nameln, Germany : InterGING. 2019. 312 с.
20. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В. М. Кухаренко [та ін.] ; ред. В. М. Кухаренко; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". Харків : Міськдрук, 2016. 284 с.
21. Сірий Є. В. Інноваційний розвиток освіти в Україні:

розгортання проблеми та засадницькі орієнтири. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*: збірник наукових праць. Київ, 2010. С. 65–77.

22. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 358 с.

23. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

24. Яновський А. Інформаційно-освітнє середовище в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук*: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2019. Том 4, № 30. С. 310–315.

Додаткова

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти в Україні: Історія, Теорія: підручник. Київ : Либідь, 1998. 560 с.

2. Барбашова І. А. Дидактика: навч. посібник для студентів ВНЗ. 2-е видання. Донецьк : Ландон-XXI, 2011. 228 с.

3. Білик Н. І., Любченко Н. В. Педагогічний коучинг як технологія професійного розвитку вчителя в системі підвищення кваліфікації. *Імідж сучасного педагога* : електрон. наук. фах. журн. 2020. № 5 (194). С. 41–46. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5\(194\)-41-46](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5(194)-41-46) URL: <http://isp.poippo.pl.ua/article/view/215279>

4. Бондар В. Дидактика: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Київ : Либідь, 2005. 252 с.

5. Вишневський О. І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки: навч. посіб. Вид. 3-є, доопрац. і допов. Київ : Знання, 2008. 568 с.

6. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи : навч. посібн. Київ : Центр навчальної л-ри, 2003. 320 с.

7. Вітвицька С. С. Практикум з педагогіки вищої школи: навч.

посібн. Київ : Центр навчальної л-ри, 2005. 398 с.

8. Запорожцева Ю. С. Стратегія супервізії (наставництва) як підтримка професійного розвитку сучасного педагога. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020. № 69, т. 1. С. 70–73.

9. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі (психолого-педагогічні аспекти): навч.-метод. посібн. / авт. кол.; за ред. М. Л. Смульсон. Київ : Педагогічна думка, 2008. 256 с.

10. Інтегроване навчання. URL: https://edera.gitbook.io/glossary/integraciya/intehrovane_navchannia

11. Кайданова Л. Г., Мнушко З. М. Модульна технологія навчання: навч.-метод. посібн. Харків : Золоті сторінки, 2002. 83 с.

12. Комп'ютерні технології в освіті: навч. посібн. / Ю. С. Жарких, С. В. Лисоченко, Б. Б. Сусь, О. В. Третяк. Київ : Вид.-поліграфічний центр “Київський університет”, 2012. 239 с.

13. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи. Київ : Знання, 2009. 387 с.

14. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посібн. Київ : Знання, 2005. 485 с.

15. Максимюк С. П. Педагогіка: навч. посібн. Київ : Кондор, 2009. 670 с.

16. Малафіїк І. В. Дидактика: навч. посіб. Київ : Кондор, 2005. 400 с.

17. Мариновська О. Я. Педагогічна інноватика&менеджмент інновацій : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2019. 504 с.

18. Новолокова Н. П. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій. Харків : Основа, 2012. 176 с.

19. Олексін Ю. П., Якубовська С. С. Педагогічна супервізія як елемент індивідуалізації дуального навчання. *Молодий вчений*. 2018.

№ 4.1 (56.1). С. 102–104.

20. Організація освітнього процесу в закладах післядипломної педагогічної освіти з використанням електронних технологій навчання : методичні рекомендації / за заг. ред. Л. Л. Ляхоцької; ДВНЗ “Ун-т менедж. Освіти”. Київ, 2017. 196 с.

21. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навч. посібн. / М-во освіти і науки України, Львівський держ. ун-т внутрішніх справ. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 472 с.

22. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання: монографія / О. О. Андреев, К. Л. Бугайчук, Н. О. Каліненко, В. М. Кухаренко, Н. А. Люлькун, Л. Л. Ляхоцька, Н. Г. Сиротенко, Н. Є. Твердохлебова (за ред. О. О. Андреева, В. М. Кухаренка). Харків, 2013. 212 с.

23. Світовий досвід розвитку дистанційних форм освіти у вітчизняному контексті. Аналітична записка. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/1693>

24. Слєпкань З. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ, 2000.

25. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. праць. Вип. 40 / редкол.: І. А. Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2014. 491 с.

26. Цокур О. Я. Педагогіка вищої школи: навч.-метод. посібн. Випуск 1. Основи наукового педагогічного дослідження / за ред. Панькова А. І. Одеса, 2002. 424 с.

27. Шаров С. В. Дидактичні умови організації диференційованої самостійної навчальної діяльності студентів педагогічного університету : монографія. Мелітополь : Люкс, 2011. 162 с.

28. Щекатунова Г. Моніторинг педагогічних нововведень. *Рідна школа*. 2009. № 4. С. 14–17.

29. Ярощук Л. Г. Основи педагогічних вимірювань та моніторингу якості освіти: навч. посібн. Луцьк, 2010. 308 с.
30. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібн. Київ : Либідь, 2003. 560 с.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарське заняття № 1

Сутність, якості, рівні сучасних педагогічних технологій

I. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Поняття педагогічної технології.
2. Основні якості сучасної педагогічної технології.
3. Рівні педагогічних технологій.
4. Дидактичні вимоги до сучасних технологій навчання.

II. Тематика рефератів

1. Характеристика основних складових демократизації навчального процесу.
2. Узагальнення і систематизація сучасних педагогічних технологій вітчизняними вченими.
3. Етапи становлення нової педагогічної технології.
4. Характеристика наочно орієнтованих технологій навчання.
5. Характеристика особистісно орієнтованих технологій навчання.
6. Співвіднесення дидактичних систем і технологій навчання.
7. Характеристика основних ознак педагогічних технологій.

III. Творчі завдання

1. Складіть перелік чинників, які зумовили введення до освітньої галузі поняття педагогічної технології.
2. Перерахуйте труднощі, які ускладнюють розуміння й уживання поняття “технології” в педагогічній галузі. Мотивуйте відповідь.
3. Складіть таблицю з дефініціями поняття “педагогічна технологія” із зазначенням автора, джерела та року видання, з якого ви почерпнули матеріал. Прокоментуйте розмаїтість визначень. Виберіть

найоптимальніші, на ваш погляд, тлумачення, поясніть свій вибір.

4. Опишіть, яким чином відбувається розмежування таких понять, як “освітня технологія”, “педагогічна технологія”, “технологія навчання (виховання, управління)”.

Рекомендована література

1. Буркова Л. Ключ до управління: Класифікація педагогічних інновацій як елемент механізму керування інноваційним процесом в освіті. *Директор школи, ліцею, гімназії*. 2000. № 1. С. 31–37.

2. Вакуленко В. М. Види інновацій в освіті та їх класифікація. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2010. Вип. 4. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Vnadps_2010_4_4.pdf

3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

4. Дубасенюк О. А. Інновації в сучасній освіті // Інновації в освіті: інтеграція науки і практики: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. С. 12–28.

5. Дубасенюк О. А. Інноваційні навчальні технології – основа модернізації університетської освіти. *Освітні інноваційні технології у процесі викладання навчальних дисциплін: зб. наук.-метод. праць / за ред. О. А. Дубасенюк*. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2004. С. 3–14.

6. Зверєва І. Д. Соціальна педагогіка : мала енциклопедія. Київ : Центр учбової літератури, 2008.

Семінарське заняття № 2

Загальні засади педагогічної інноватики

І. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Інноваційні тенденції розвитку сучасної освіти. Інноваційність як

ознака сучасності.

2. Гуманістична спрямованість освітніх інноваційних процесів.
3. Педагогічна інноватика у структурі наукового знання.
4. Сутність та структура педагогічної інноватики. Класифікація педагогічних нововведень.
5. Закони перебігу інноваційних процесів.
6. Принципи управління інноваційними освітніми процесами.
7. Структура і динаміка розвитку освітніх інноваційних процесів.
8. Педагогічна технологія як наука про майстерність.

II. Тематика рефератів

1. Історичні аспекти педагогічної технології.
2. Інноваційні процеси в системі освіти.
3. Типи структур інноваційних процесів.
4. Умови ефективності інноваційних педагогічних процесів.
5. Сутність і особливості педагогічної технології.
6. Класифікація педагогічних технологій.
7. Технологія тимбілдингу в умовах закладу загальної середньої освіти.

III. Творчі завдання

1. Охарактеризуйте причини і сутність світової кризи освіти.
2. Обґрунтуйте роль інноваційних процесів у сучасній освіті.
3. Окресліть коло проблем навчального закладу, на вирішення яких спрямована інноваційна діяльність.
4. Розкрийте специфіку інноваційного навчання та його роль у розвитку самодостатньої особистості.
5. Визначте зв'язок інновації і традиції.
6. Як, на ваш погляд, співвідносяться творчість і професіоналізм у діяльності педагога-новатора?

Рекомендована література

1. Барабась Д., Джафаров Д., Шпак І. Освітні інновації та їх імплементація в Україні. *Науковий вісник [Одеського національного економічного університету]*. 2016. № 3. С. 35–54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nv_2016_3_5.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Інновації у вищій освіті: глосарій термінів і понять / за ред. І. В. Артйомова; [уклад. : І. В. Артйомов, А. В. Шершун, С. В. П'ясецька-Устич]. Ужгород : ПП “АУТДОР-ШАРК”, 2015. 160 с.
4. Концептуальні засади становлення інноваційного суспільства в Україні: монографія / кол. авт. : Г. П. Клімова, С. М. Іванов, Л. С. Шевченко та ін.; за ред. Ю. Є. Атаманової, Г. П. Клімової. Харків : Право, 2015. 452 с.
5. Швардак М. В. Технологія тимбілдингу в умовах закладу загальної середньої освіти. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія : Педагогіка та психологія. 2019. Вип. 2(2). С. 69–72.

Семінарське заняття № 3

Системні інноваційні педагогічні технології

I. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. “Будинок вільної дитини” М. Монтессорі.
2. “Йєна-план-школа” П. Петерсена.
3. Антропософські школи Р. Штейнера.
4. “Школа успіх і радості” С. Френе.
5. “Школа для життя, через життя” Ж.-О. Декролі.

II. Тематика рефератів

1. Сутність інноваційної педагогічної діяльності.
2. Антиінноваційні бар'єри у професійній діяльності педагога та шляхи їх подолання.
3. Управління інноваційною педагогічною діяльністю.

III. Творчі завдання

1. Розкрийте сутність понять “духовний зародок”, “всотуючий розум”, “здатність до самобудівництва” (за М. Монтесорі).
2. Прокоментуйте твердження М. Монтесорі: “Дитина сама знає основні шляхи до саморозкриття особистості. Головне – не заважати їй у цьому”.
3. Проаналізуйте запропоновані П. Петерсеном шляхи формування гуманістичних взаємин у шкільній громаді.
4. Обґрунтуйте актуальність педагогічних ідей П. Петерсена в сучасних умовах.
5. Розкрийте значення евритмії у формуванні особистості дитини.
6. Як ви розумієте слова Р. Штейнера: “Архітектура школи повинна відображати рух людської душі і відкидати “диктатуру прямого кута””?
7. Охарактеризуйте головні засоби реалізації мети педагогічної технології С. Френе.
8. Розкрийте освітню та виховну роль ігор і карткових завдань у педагогічній технології Ж.-О. Декролі.

Рекомендована література

1. Вальдорфська педагогіка та педагогічна наука: аналіз і перспективи розвитку : монографія / [ред. Йост Шірен; пер. з нім. : Н. Басай, О. Гичка; редкол. укр. вид. : О. Топузов (голова), О. Мезенцева, Д. Косенко] ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки. Київ : Педагогічна думка, 2019. 571 с.
2. Гончаренко-Закревська Н. В. Інноваційні підходи щодо розвитку

особистості і формування поведінки дитини в педагогічній спадщині С. Френе. *Освітологічний дискурс*. 2017. № 3-4. С. 17–29.

3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

4. Дичківська І. М., Поніманська Т. І. М. Монтессорі : теорія і технологія. Київ : Видавничий дім “Слово”, 2006. 304 с.

5. Дмитруха А. В. Філософсько-педагогічні імплікації поглядів Марії Монтессорі у практиках дошкільної освіти. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2015. Вип. 61. С. 120–126.

6. Кемінь Г. “Нове виховання” через призму науково-педагогічної діяльності Овідія Декролі. *Молодь і ринок*. 2018. № 11 (166). С. 69–74.

7. Мартинович О. Педагогіка П. Петерсена в контексті світових сучасних систем. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2013. Вип. 29. С. 94–99.

8. Штик О. В. Структура організації навчального процесу в “Йєна-план” школі П. Петерсена. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2015. № 1 (23). С. 58–62.

Семінарське заняття № 4

Технології розвивального навчання

І. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Технологія розвивального навчання Л. Занкова.
2. Технології раннього навчання М. Зайцева.
3. Технології раннього навчання Г. Домана.
4. Технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера.
5. Технологія фізичного виховання дітей М. Єфименка.

II. Тематика рефератів

1. Готовність до інноваційної діяльності.
2. Структура готовності до інноваційної педагогічної діяльності.
3. Розвиток інноваційної поведінки педагога.
4. Розвивальне, навчальне й виховне значення технологій М. Зайцева.
5. Ранній розвиток і виховання дітей за системою Г. Домана.

III. Творчі завдання

1. Визначте спільні та відмінні особливості технологій розвивального навчання Л. Занкова та Ельконіна-Давидова.
2. У чому виявляються спільні ознаки педагогічних технологій М. Зайцева, К. Ушинського, М. Монтесорі, Ж.-О. Декролі?
3. Розкрийте особливості технологій навчання дітей з використанням “Кубиків Зайцева”.
4. Які особливості технологій Г. Домана забезпечують розвивальний ефект у ранньому віці?
5. Наскільки доцільне, на ваш погляд, перенесення методів технічних наук у педагогічну практику?
6. Побудуйте ланцюжок асоціацій зі словами “прогулянка”, “заняття”, “урок”.

Рекомендована література

1. Аніщенко О. В. Глен Доман про ранній розвиток людського потенціалу. *Проблеми та перспективи формування національної гуманітарно-технічної еліти*: зб. наук. пр. / ред. Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ, О. Г. РОМАНОВСЬКИЙ. Харків : НТУ “ХПІ”, 2010. Вип. 27 (31) : V Кримські педагогічні читання “Педагогіка вищої школи 21-го століття та формування національної гуманітарно-технічної еліти”: в 3 ч. Ч. 2. С. 209–215.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібн. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.

3. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків : Основа, 2009. 176 с.
4. Євсюков О. Ф. Педагогічні технології: навчальний посібник. Харків : ХНАУ, 2020. 228 с.
5. Новікова Т. Розвивальне навчання та формування ключових компетентностей учнів. *Початкова освіта*. 2008. № 41. С. 9–11.
6. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : навч.-метод. посібник. Київ : Вид. А.С.К., 2004. 192 с.
7. Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій : колективна монографія / за наук. ред. проф. Гаврілової Людмили. Hameln, Germany : InterGING, 2019. 312 с.
8. Толмачова І. Особливість уроку в системі розвивального навчання. *Початкова освіта*. 2009. № 17. С. 16–18.
9. Чепіль М. М., Дудник Н. З. Педагогічні технології: навч. посібн. Київ : Академвидав, 2012. 224 с.

Семінарське заняття № 5

Використання освітніх платформ та електронних ресурсів для підтримки і розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи

1. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Актуальність формування та розвитку ключових компетентностей молоді щодо її конкурентоспроможності на світовому ринку праці.
2. Чинники, що впливають на актуальність створення, розвитку і підтримки STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи.
3. Характеристика поняття “електронна освітня платформа” (е-платформа).
4. Сучасний стан розвитку електронного навчання і формування

інформаційно-цифрової компетентності учасників освітнього процесу.

5. Характеристика сайтів і ресурсів України для підтримки STEAM-освіти:

а) сайт “Український проєкт “Якість освіти”” (<http://yakistosviti.com.ua/uk/4-liutogo>), де пропонуються ресурси, що створені вчителями шкіл України “Web-STEM-школа-2020”;

б) дистанційна академія (<https://osnova.d-academy.com.ua/?s=STEM>), де пропонуються дистанційні курси з актуальних проблем педагогіки, вебінари та архіви їх записів;

в) портал “На урок” (<https://naurok.com.ua/>), де відбувається дистанційне навчання учнів за різними навчальними дисциплінами та підвищення кваліфікації вчителів;

г) віртуальний STEM-центр Малої академії наук України (<https://stemua.science/>), де пропонуються плани та методичні рекомендації до дослідницьких робіт із дисциплін галузей STEM.

II. Тематика рефератів

1. Потреба суспільства у STEM-грамотності молоді, що є необхідною для вирішення глобальних технологічних, екологічних та інших проблем.

2. Зарубіжний досвід використання освітніх електронних платформ для організації STEAM-орієнтованого навчального середовища основної школи.

III. Творчі завдання

1. Ознайомтеся з наведеним у таблиці 1 переліком основних міжнародних освітніх платформ для підтримки та розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи. Користуючись інтернет-ресурсами, охарактеризуйте ці платформи детальніше.

Таблиця 1

Основні міжнародні освітні платформи для підтримки та розвитку
STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи

Назва освітньої платформи	Адреса	Короткий опис ресурсів
The Institute for Arts Integration and STEAM	https://educationcloset.com/steam	<p>Інститут інтеграції мистецтв та STEAM (IAS) акредитований Міжнародною асоціацією безперервної освіти та навчання (IACET). IAS відповідає стандарту ANSI / IACET, який визнаний у світі як еталон досконалості в навчальних практиках.</p> <p>Підтримка вчителів, лідерів та діячів мистецтва, які готові сприяти розвитку STEAM-освіти на світовому рівні; всебічного професійного розвитку та ресурсів у межах STEAM-проектів.</p>
GLOBE International STEM Network	https://www.globe.gov/web/globe-international-stem-network	<p>Програма «Глобальне навчання та спостереження на користь навколишнього середовища» (GLOBE) – це міжнародна програма науки та освіти, яка надає учням, студентам, учителям, науковцям та громадськості у всьому світі можливість брати участь у зборі даних та науковому процесі, а також сприяє розумінню системи Землі і глобального середовища.</p>

		GLOBE, оголошений урядом США в День Землі в 1994 році, розпочав свою світову реалізацію в 1995 році.
Go-Lab (онлайн лабораторія)	https://www.golabz.eu	Ініціатива Go-Lab виникла завдяки успішному проекту Go-Lab (2012-2016 рр.). Мета ініціативи Go-Lab – сприяти використанню інноваційних технологій навчання в STEM/STEAM-освіті з особливим акцентом на онлайн-лабораторіях (Labs) та додатках для вивчення запитів освіти (Apps). Послуги екосистеми включають пропозиції щодо розробки лабораторій, додатків на вимогу користувачів та готові навчальні проекти, педагогічні та технічні консультації та навчання вчителів щодо впровадження STEAM-підходу в навчальний процес школи.

2. Виокремте основні характеристики освітніх платформ для створення і розвитку STEAM-орієнтованого освітнього середовища школи.

Рекомендована література

1. Лозова О. В., Горбенко С. Л., Гончарова Н. О. Використання засобів STEM-навчання в умовах модернізації системи позашкільної освіти. Наукові записки Малої академії наук України. 2017. № 10. URL: http://man.gov.ua/files/49/Naukovi_zapysky_MAH_10_2017.pdf#page=82

2. Положення про Національну освітню електронну платформу

України (2018). URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0702-18>

3. Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси : наказ МОН України від 01.10.2012 № 1060. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1695-12#Text>

4. Про затвердження Типового переліку засобів навчання та обладнання для навчальних кабінетів і STEM-лабораторій : наказ МОН України від 29.04.2020 р. № 574. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0410-20#n17>

5. Сороко Н. В. Використання освітніх електронних платформ для організації STEAM-орієнтованого навчального середовища основної школи (зарубіжний досвід). *Наукові записки*. Серія: Педагогічні науки. Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2019. С. 155–158.

6. Сороко Н. В. Чинники впливу на розвиток STEAM-орієнтованого освітнього середовища загального закладу освіти. *Інформаційні технології в освіті, науці і техніці: тези доповідей V Міжнародної науково-практичної конференції (ІТОНТ-2020)*. Черкаси, 21–23 травня 2020 р. С. 16–18. URL: <https://knsa.chdtu.edu.ua/conferences>

Семінарське заняття № 6

Інтерактивні технології та форми навчання у закладі вищої освіти

I. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Особливості і перспективи розвитку інтерактивного освітнього простору ЗВО.

2. Класифікація інтерактивних технологій:

- технології кооперативного навчання;
- технології колективно-групового навчання;
- технології ситуаційного (ситуативного) моделювання;

– технології опрацювання дискусійних питань.

3. Метод кейсів (“case-study”) у навчальному процесі закладу вищої освіти.

4. Активізація пізнавальної діяльності студентів на основі розробки та впровадження інтерактивного мультимедійного середовища.

II. Тематика рефератів

Інтерактивні методи навчання в підготовці фахівців соціальної роботи.

Ознаки інтерактивної моделі навчання.

Особливості форм і методів інновацій в навчальному процесі.

Необхідність впровадження інтерактивних методів навчання в освітній процес закладів вищої освіти.

Особливості виконання вправ за інтерактивними технологіями.

Мозковий штурм як один з інтерактивних методів у закладах вищої освіти.

Метод кейсів у вищій освіті України.

Формування цифрових компетенцій здобувачів вищої освіти на основі використання європейського досвіду.

III. Творчі завдання

Розробіть структуру інтерактивної лекції з навчальної дисципліни для студентів спеціальності “Соціальна робота”. Дисципліну виберіть із навчального плану, тему – із силябусу до вибраної навчальної дисципліни.

Визначте позитивні й негативні сторони пасивної, активної та інтерактивної моделей навчання.

Розробіть алгоритм проведення наступних вправ: “Метод ПРЕС”, “Обери позицію”, “Зміни позицію”, “Безперервна шкала думок”, “Дискусія”, “Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу”, “Дебати”.

Розробіть правила організації інтерактивної роботи студентів на занятті.

Рекомендована література

1. Інтерактивний освітній простір ЗВО [Електронний ресурс] : матеріали міжвузівського науково-практичного вебінару, м. Вінниця, 23 березня 2018 р. / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2018. 92 с. URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewjpt8HgvNXvAhXbBGMBHTi0C98QFjAHegQIBxAD&url=http%3A%2F%2Fwww.vtei.com.ua%2Fimages%2FVN%2F23_03_18.pdf&usg=AOvVaw3dibnMUzhAlZYwHcG4rB6Y
2. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід : метод. посіб. / авт.-уклад. : О. Пометун, Л. Пироженко. Київ : А.П.Н., 2002. 136 с.
3. Комар О. Застосування інтерактивних технологій – один із напрямків удосконалення навчального процесу. *Школа*. 2006. № 6. С. 64–67.
4. Литвин О. 10 порад для ефективного мозкового штурму. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/10-porad-dlya-efektyvnogo-mozkovogo-shturmu/>
5. Навчання в дії: як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання : метод. посіб. / А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех. Київ : А.П.Н., 72 с.
6. Сватюк О. Вчитися на чужих помилках: про метод кейсів. 14.06.2019. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/vchytysya-na-chuzhyh-pomylках-pro-metod-kejsiv/>
7. Широка А. Інтерактивна лекція, або Як перетворити виклад матеріалу на досвід навчання. 12.03.2021. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/interaktyvna-lektsiya-abo-yak-peretvority-vyklad-materialu-na-dosvid-navchannya/>

8. Широка А. Як сконструювати інтерактивну лекцію? 12.03.2021.
URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/yak-skonstruyuvaty-interaktyvnu-lektsiyu/>

Семінарське заняття № 7

Використання сучасних технологій навчання у ЗВО

I. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Характерні риси дистанційного процесу навчання.
2. Інформаційно-освітнє середовище як поєднання новітніх інформаційних технологій та сучасних педагогічних здобутків.
3. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчально-виховному процесі ЗВО.
4. Блог як інструмент для отримання знань студентами.
5. Використання вебквестів у педагогіці.
6. Smart-технології як інструмент активізації пізнавальної діяльності студентів.
7. Скетчноутинг – інноваційний підхід до тконспектування.
8. Цифровий сторітелінг у навчальному процесі ЗВО.
9. Планування часу за допомогою тайм-менеджменту та методу Pomodoro.
10. Проведення індивідуального супроводу студента під час навчання (наставництво, менторство).

II. Тематика рефератів

1. Дистанційна освіта як механізм реалізації безперервного самонавчання.
2. Проблеми здоров'язбереження при повномасштабному дистанційному навчанні.

3. Особливості роботи студентів у групах під час Zoom-трансляції навчальних занять.

4. Технології як засіб набуття навичок “soft skills” у професійній підготовці фахівців соціальної сфери.

III. Творчі завдання

1. Проведіть опитування студентів першого та четвертого курсів спеціальності “Соціальна робота” щодо переваг та недоліків дистанційного навчання (за допомогою соціальної мережі viber). Порівняйте відповіді студентів різних курсів. Як впливає процес адаптації першокурсників на сприйняття ними дистанційних технологій навчання? Відповідь мотивуйте.

2. Обґрунтуйте або спростуйте нижченаведені твердження.

Гаджети – суцільне зло.

Діджитал-методики – для розваг, а не для навчання.

Гаджети – це надто дорого.

Інтернет – це небезпека для здобувача освіти.

Старше покоління викладачів не зможе адаптуватися до нових технологій.

3. Прокоментуйте вислів “Less is more” (Що менше, то більше) у контексті дистанційного формату організації навчального заняття. Півторагодинна лекція в умовах навчання онлайн – це мало чи багато часу для опанування новим матеріалом? Хто в цих умовах повинен працювати більше: викладач чи студент?

4. Доведіть або спростуйте твердження: “Скетчноутинг розкриває процес мислення студента, його вміння аналізувати та обробляти інформацію, творчу індивідуальність”.

5. Напишіть есе про те, як навчити студентів вчитися, планувати свою навчальну діяльність, планувати навчальне навантаження, розробляти індивідуальний план роботи в умовах навчання онлайн. Придумайте креативний заголовок до есе.

Рекомендована література

1. 10 000 videos Soft Skills. URL: <https://play.google.com/store/apps/details?id=com.thv.softskills&hl=uk>
2. Герасимук І. Залишити слайд у серці: 22 ресурси для кращої презентації PowerPoint. 15.03.2019. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/22-resursy-dlya-prezentatsiyi-powerpoint/>
3. Герасимук І. Історія, що вчить: 6 форматів, інструментів та ідей для цифрового сторітелінгу у викладанні. 31.05.2019. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/storiteling/>
4. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навч. пос. Вінниця : ТОВ фірма “Планер”, 2012. 348 с.
5. Динаміка освітніх процесів та підготовка майбутніх фахівців у системі вищої освіти: відповідь на сучасні суспільні запити : колективна монографія / Ю. Д. Заячук, О. В. Караманов, В. С. Федина-Дармохвал та ін.; за заг. редакцією Д. Д. Герцюка та Ю. Д. Заячук. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 250 с.
6. Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти : збірник статей / редкол. : В. Ф. Іванов (голов. ред.) [та ін.]. Київ : Академія української преси, IREX, Центр Вільної преси, 2021. 400 с.
7. Кадемія М. Ю. Використання сервісів соціальних медіа в навчальному процесі ВНЗ: Блоги, Веб-квести, Блог-квести : навч. пос. Вінниця : ТОВ фірма “Ландо”, 2013. 198 с.
8. Карпенко О. Г. Професійно-орієнтовані технології як умова успішної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників в умовах вищого навчального закладу. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Серія 11 : Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління. 2014. Вип. 19. С. 104–110.

9. Коваль К. О. Розвиток “soft skills” у студентів – один з чинників для їх працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167.

10. Литвин О. 5 творчих стратегій. Як допомогти студентові керувати своїм навчанням? URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/yak-dopomogty-studentovi-keruvaty-5-strategiy/>

11. Литвин О. Викладання у дистанційному форматі: вчити(ся) і навчати. 31.03.2020. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/vykladannya/vykladannya-u-dystantsijnomu-formati-vchyty-sya-i-navchaty/>

12. Литвин О. Успішна презентація: 10 помилок vs 10 ідей. 20.09.2018. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/10-porad-dlya-tsikavoyi-prezentatsiyi/>

13. Яновський А. Інформаційно-освітнє середовище в умовах дистанційного навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2019. Том 4, № 30. С. 310–315.

Семінарське заняття № 8

Використання соціальних сервісів та соціальних мереж у навчальному процесі ЗВО

1. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Особливості використання Google-груп.
2. Використання сервісів Google Діску в навчальному процесі для його організації, оцінювання та контролю знань, умінь і навичок школярів та студентів.
3. Особливості використання поштового сервісу Gmail.

2. Соціальні мережі як універсальний засіб інтернет-комунікації.
3. Освітні можливості Facebook, сервісу мікроблогів Twitter, фотосервісу Instagram.
4. Створення освітнього контенту за допомогою соціальної мережі Google Classroom.
5. Застосування різноманітних програмних продуктів та ресурсів мережі Інтернет у ході вивчення соціально-педагогічних дисциплін.

II. Тематика рефератів

1. Можливості використання соціальних сервісів у навчально-виховному процесі закладів загальної середньої освіти.
2. Можливості використання соціальних сервісів у навчально-виховному процесі закладів вищої освіти.
3. Актуальність використання інструментів соціальних мереж в освітньому процесі.
4. Формуванню культури спілкування у віртуальному середовищі засобами соціальних мереж.
5. Соціальні мережі як додатковий засіб організації спільної роботи студента й викладача над навчальним матеріалом.
6. Розвиток інформаційно-комунікаційної компетентності студентів спеціальності “Соціальна робота” засобами соціальних мереж.

III. Творчі завдання

1. Створіть свій профіль на сайті <https://www.google.com.ua/>, приєднайтеся до групи за інтересами або створіть свою групу.
2. Підготуйте дидактичні вимоги до освітнього відеоматеріалу.
3. Розробіть профорієнтаційний відеоролик зі спеціальності “Соціальна робота”, розташуйте його на YouTube.
4. Проаналізуйте активність студентів спеціальності “Соціальна робота” на сторінці кафедри у Facebook. Який контент викликав найбільшу

кількість відгуків? Виокремте причини популярності такого контенту.

5. Розробіть анкету для порівняння активності у соціальних мережах студентів 1-4 курсів спеціальності “Соціальна робота”. Виявіть чинники активності, мотивуйте відповідь.

Рекомендована література

1. Васильєва Д. В. Дистанційне навчання: вчора, сьогодні, завтра. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2019. № 1. С. 21–26.

2. Гаврілова Л. ІКТ-підтримка наукових досліджень: використання соціальних мереж для впровадження результатів педагогічного експерименту. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. Вип. 7. Слов'янськ, 2018. С. 5–22.

3. Герасимук І. 6 корисних розширень Google-сервісів для викладання й не тільки. 12.12.2019. URL: <http://ceit-blog.ucu.edu.ua/resursy-ta-instrumenty/6-korysnyh-rozshyren-google-servisiv-dlya-vykladannya-j-ne-tilky/>

4. Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти : матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, 16 червня 2020 р., м. Київ / Національний авіаційний університет; наук. ред. Н. П. Муранова. Київ : НАУ, 2020. 154 с.

5. Дистанційне навчання: психологічні засади : монографія / за ред. М. Л. Смульсон. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 240 с.

6. Збрицька Т. П., Табанова А. І. Актуальність використання інструментів соціальних мереж в освітньому процесі. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2018. № 3 (67). С. 117–130.

7. Іванченко Г. В. Соціальні мережі як сучасний інструмент взаємодії в освітньому середовищі. *Інтерактивний освітній простір ЗВО* : матеріали міжвузівського науково-практичного вебінару, м. Вінниця, 23 березня 2018 р. / відп. ред. Л. Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2018. С. 15–18.

8. Івашньова С. В. Використання соціальних сервісів та соціальних мереж в освіті. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя*. Психолого-педагогічні

науки. 2012. № 2. С. 15–17.

9. Інтернет – освіта – наука 2020: збірник праць XII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Вінниця, 26-29 травня 2020 р. / відп. за випуск В. В. Грабко. Вінниця : ВНТУ, 2020. 310 с.

10. Лаба О. В. Використання соціальних мереж у освітньому процесі. *Young Scientis*. 2017. № 3 (43). С. 227–231.

11. Радченко М. В. Освітній потенціал соціальних мереж як складової інформаційно-освітнього середовища. *Sworld*. 17–28, June 2014.

12. Слободяник О. Використання Google сервісів для контролю самостійної роботи учнів. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія: Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти. 2014. Вип. 6 (2). С. 28–33.

13. Щербаков О. В., Щербина Г. А. Соціальна мережа для підтримки начального процесу у ВНЗ. *Інноваційні комп'ютерні технології в освіті та медицині*. Системи обробки інформації. 2012. Випуск 8 (106). С. 159–162.

Семінарське заняття № 9

Формування соціальної компетентності у дітей з особливими освітніми потребами засобами ІКТ

І. Питання для поглибленого опрацювання та обговорення

1. Медіасоціалізація як складова соціалізації особистості в сучасному інформаційному суспільстві.

2. Характеристика сутності понять “цифрова компетентність”, “цифрова обізнаність”, “цифрова культура”, “ігроцентроване навчання”, “STEM-освіта”, їхньої структури та особливостей.

3. Форми та методи оцінювання інформаційно-комунікаційної компетентності в дітей різної вікової категорії та нозологій.

4. Формування навичок самостійного пошуку інформації (отримувати, систематизувати, аналізувати, перетворювати, зберігати і передавати її у зрозумілій формі) у дітей з особливими освітніми потребами.

5. Характеристика технічних програм, орієнтованих на забезпечення всебічного розвитку та соціалізації дітей із різними нозологіями.

II. Тематика рефератів

1. Чинники медіасоціалізації дітей у сучасному інформаційному просторі.

2. Визначення еталонів соціальної поведінки за допомогою засобів ІКТ.

3. Соціальні групи в онлайн-мережах як засіб формування дружніх зв'язків у дітей з особливими освітніми потребами.

4. Формування соціальної компетентності у дітей із особливими освітніми потребами засобами ІКТ.

III. Творчі завдання

1. Розробіть правила поведінки в сучасному інформаційному просторі для дітей з особливими освітніми потребами.

2. Підберіть засоби формування комунікативної толерантності в Інтернет-просторі для дітей з особливими освітніми потребами.

3. Складіть перелік труднощів упровадження ІКТ у навчальний процес українських закладів середньої освіти та змодельуйте шляхи їх подолання.

Рекомендована література

1. Нечипоренко Н. В. Інформаційні технології в освіті : метод. посіб. 2013 / НВК “Уманська міська гімназія – школа естетичного виховання”. URL: <https://teachinfo.jimdofree.com/>

2. Польовик О. В., Чайковський М. Є. Проблеми життєдіяльності

дітей з особливими потребами в сучасному суспільстві. *Сучасна теорія і практика соціальної роботи* : зб. наук. праць / Хмельницький : ХІСТ Університету “Україна”; [голов. ред. : М. Є. Чайковський], 2010. С. 99.

3. Токарук Л. Формування соціальної компетентності у дітей із особливими освітніми потребами засобами ІКТ. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Серія: Соціальна робота. 2020. № 1 (6). С. 42–46.

4. Уманець Г. М., Кобзар О. В., Кулеш В. О. Інклюзивна освіта: Особливій дитині – особлива увага. Донецьк : Витоки, 2010. 135 с.

ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Самостійна робота є невід'ємною складовою вивчення навчальної дисципліни. Вона здійснюється за такими *напрямами*:

- підготовка теоретичних питань до семінарських занять;
- виконання практичних завдань;
- конспектування першоджерел;
- підготовка рефератів;
- виконання індивідуальних (професійно-орієнтованих) завдань;
- підготовка до підсумкових модульних робіт;
- підготовка до екзаменів або заліків.

Підготовка теоретичних питань до семінарських занять передбачає опрацювання теми за питаннями семінарського заняття. Ці питання могли як розглядати під час лекції, так і повністю виноситися на самостійне опрацювання.

Алгоритм підготовки.

1. Визначте питання для підготовки (мають бути розглянуті усі питання, вказані у плані семінарського заняття).
2. Візьміть у бібліотеці університету джерела, зазначені у списку основної літератури. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
3. Визначте розділи (теми або параграфи), у яких розкрито питання семінарського заняття.
4. Прочитайте ці розділи.
5. Складіть план (простий або складний) відповіді на кожне питання.
6. Визначте основні поняття, які Ви повинні засвоїти.
7. Проаналізуйте, як опрацьований матеріал пов'язаний з іншими питаннями теми.

8. Для кращого засвоєння та запам'ятовування матеріалу складіть короткий конспект, схеми, таблиці або графіки по прочитаному матеріалу.

9. Визначте проблеми в опрацьованому матеріалі, які Ви недостатньо зрозуміли. З цими питаннями Ви можете звернутися на консультації до викладача.

10. Перевірте, як Ви засвоїли опрацьоване питання. Ви можете це зробити, відповівши на тестові питання до теми або розв'язавши практичні завдання.

Підготовка рефератів передбачає глибокий та детальний аналіз проблеми, винесеної у темі реферату.

Алгоритм підготовки.

1. Ознайомтеся з вимогами до реферату.
2. Оберіть тему реферату.
3. Підберіть літературу, у якій розкривається тема реферату. При підборі літератури Ви можете користуватися бібліотечними каталогами (алфавітним, предметним або систематичним).
4. Складіть план реферату.
5. Опрацюйте літературні джерела, користуючись порадами до конспектування першоджерел.
6. Систематизуйте опрацьований матеріал відповідно до плану реферату.
7. Дайте власний критичний аналіз та оцінку висвітленої проблеми.
8. Оформіть реферат відповідно до вимог.
9. Здайте реферат викладачу у зазначений термін.

Підготовка до підсумкових модульних робіт (ПМР), заліків та екзаменів має на меті узагальнення та систематизацію знань з окремого модуля або дисципліни у цілому.

Алгоритм виконання.

1. Ознайомтеся з переліком питань та завдань до ПМР, заліку або екзамену.

2. Підберіть підручники, інструктивно-методичні матеріали або іншу довідкову літературу, необхідну для підготовки (її перелік Ви можете знайти в інструктивно-методичних матеріалах до модуля або курсу).

3. Перегляньте зміст кожного питання, користуючись власними конспектами або підручниками.

4. Визначте рівень знань з кожного питання.

5. Визначте питання, які потребують ретельнішої підготовки (опрацювання додаткової літератури, складання конспектів, схем, розв'язання окремих типів задач тощо). З цією метою зверніться до алгоритму підготовки теоретичних питань до семінарських занять.

6. Для самоперевірки перекажіть теоретичні питання або вирішіть практичне завдання.

Примітка

1. При виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, Ви можете звертатися за консультацією до викладача. Про час проведення консультацій повідомляє викладач.

2. Теми, які у повному обсязі виносяться на самостійне опрацювання, та індивідуальні завдання студент має здати викладачу на консультації (дату проведення консультації повідомляє викладач).

ТЕСТИ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

1. Комплексна характеристика, яка відображає діапазон і рівень освітніх послуг, що надаються системою освіти відповідно до інтересів особи, суспільства і держави – це:
 - a) якість вищої освіти
 - b) педагогічні технології
 - c) інноваційні технології
 - d) всі відповіді правильні

2. Якість освіти має розглядатися як:
 - a) показник матеріально-технічної і ресурсної забезпеченості освітнього процесу
 - b) комплексний показник чинників престижності й економічної ефективності освіти
 - c) показник досконалості змісту, технологій і системи оцінки досягнень
 - d) всі відповіді правильні

3. Основними принципами забезпечення якості вищої освіти є:
 - a) стандартизація змісту освіти; запровадження компетентісного підходу
 - b) інтенсифікація вивчення мов та математики; інтеграція ІКТ у навчальний процес
 - c) інтеграція природничих і гуманітарних складових змісту
 - d) всі відповіді правильні

4. Напрямами підвищення якості вищої освіти в Україні є:
 - a) оснащення закладів вищої освіти апаратним і програмним забезпеченням, що дасть можливість створювати комунікації; залучення молоді до широкого вивчення природничих і

математичних дисциплін

- b) посилення зв'язків закладів освіти з промисловістю й бізнесом; покращення тендерного співвідношення та забезпечення
- c) інтенсифікація вивчення іноземних мов шляхом удосконалення соціокультурного компонента змісту іншомовної освіти; використання новітніх технологій і інновацій; визначення умов для обмінів студентами та викладачами в рамках ЄС; оцінювання студентів ступеня набуття ними змісту вищої освіти
- d) всі відповіді правильні

5. Шляхами покращення якості сучасної вищої освіти є:

- a) додержання принципу соціальної справедливості (розширення доступу молоді до якісної освіти)
- b) соціалізація молоді: полікультурне навчання; модернізація змісту освіти
- c) упровадження нових функцій і форм контролю й оцінювання (тестове оцінювання; розвивальне оцінювання; портфоліо; міжнародні дослідження)
- d) всі відповіді правильні

6. Сучасні вимоги до викладача вищої школи:

- a) знання предмету; вміння виступати експертом із галузі знань, яку він викладає, дослідником, радником, організатором і виконавцем навчального процесу, представником ЗВО перед громадою та установами, а також фасилітатором навчальної та дослідницької діяльності студентів
- b) бути членом команди з розробки принципово нових курсів і дисциплін, які пропонуються для вибору студентам ЗВО
- c) поєднувати викладацьку діяльність із функціями адміністратора, розробника навчальних проєктів, менеджера і навіть фінансового

керівника проекту

d) всі відповіді правильні

7. Педагогічна технологія – це:

a) сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу

b) змістовна техніка реалізації навчального процесу

c) продумана в усіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проектування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя

d) всі відповіді правильні

8. Виникнення суспільної потреби – фундаментальні дослідження в галузі педагогіки та психології – прикладні психолого-педагогічні дослідження – розроблення нових технологій – відображення новостворених технологій у навчально-програмній та навчально-методичній документації – це:

a) етапи процесу становлення нової педагогічної технології

b) силабус навчальної дисципліни

c) характеристики якості вищої освіти

d) всі відповіді правильні

9. В освітній практиці педагогічна технологія може функціонувати на таких рівнях:

a) загальнопедагогічний рівень

b) предметно-методичний рівень

c) локальний (модульний) рівень

d) всі відповіді правильні

10. Умовне зображення технології процесу, поділ його на окремі функціональні елементи і позначення логічних зв'язків між ними – це:

- a) технологічна схема
- b) технологічна карта
- c) структура технології
- d) класифікація технологій

11. Опис процесу у вигляді покрокової, поетапної послідовності дій із зазначенням засобів, що використовуються – це:

- a) технологічна схема
- b) технологічна карта
- c) ознаки технології
- d) класифікація технологій

12. Постановку, максимальне уточнення, формулювання цілей (загальних і конкретних) щодо досягнення результатів; зміст навчального матеріалу охоплює:

- a) концептуальна основа технології
- b) змістова частина технології
- c) процесуальна частина технології
- d) всі відповіді правильні

13. Організацію навчального процесу відповідно до поставлених цілей; методи і форми навчальної діяльності учнів та діяльності викладачів; управління навчальним процесом; заключну оцінку результатів охоплює:

- a) концептуальна основа технології
- b) змістова частина технології
- c) процесуальна частина технології
- d) всі відповіді правильні

14. Які ознаки системи притаманні педагогічній технології:

- a) логіка процесу, взаємозв'язок частин
- b) структурна і змістовна цілісність
- c) соціо- і природодоцільність, інтенсивність усіх процесів
- d) всі відповіді правильні

15. Критеріями ефективності результатів застосування педагогічної технології є:

- a) засвоєння знань (глибина, усвідомленість, системність, цілісно-сміслове ставлення, дієвість, міцність, самостійність тощо)
- b) розвиток ціннісних орієнтацій; самореалізація вчителя та учня; зміна стосунків у педагогічному процесі
- c) специфіка мислення (діалектичність, проблемність, аналітичність тощо)
- d) всі відповіді правильні

16. Принципами проектування нових технологій навчання є:

- a) цілісності; відтворення
- b) нелінійності педагогічних структур
- c) адаптації процесу навчання до особистості студента та потенційної надмірності навчальної інформації
- d) всі відповіді правильні

17. Спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, що передбачає створення комфортних умов навчання, за яких студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність – це:

- a) інтерактивне навчання
- b) ознаки технологізації навчального процесу
- c) класифікація педагогічних технологій
- d) алгоритм технологізації освітнього процесу

18. Метод проектів, групові обговорення, “мозковий штурм”, ділові та рольові ігри, тренінг-навчання, практичний експеримент – це:

- a) методи інтерактивного навчання
- b) методи позааудиторної роботи зі студентами
- c) форми організації освітнього процесу у ЗВО
- d) форми організації освітнього процесу у ЗЗСО

19. Ознаками технологічно організованого навчального процесу є:

- a) постановка діагностичних цілей; планування навчання на основі точного визначення бажаного еталону у вигляді спостережуваних дій студентів; попереднє тестування студентів і конкретизація навчальних цілей з урахуванням реальних можливостей студентів
- b) послідовна орієнтація всього процесу навчання на мету, яка забезпечується наявністю оперативного зворотного зв'язку і супроводжується відповідною корекцією процесу навчання
- c) розбиття навчання на окремі навчальні цикли, що можуть бути відтвореними; повна керованість процесом навчання; гарантованість кінцевого результату
- d) всі відповіді правильні

20. Якісно нова сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання й управління, яка дає суттєві зміни у результат педагогічного процесу – це:

- a) сучасні педагогічні технології
- b) алгоритм проведення лекційного заняття зі студентами
- c) алгоритм проведення семінарського заняття зі студентами
- d) робоча програма навчальної дисципліни

21. Пріоритет індивідуальності, самоцінності студента, який є суб'єктом навчального процесу; співвіднесення освітніх технологій на всіх рівнях

освіти із закономірностями професійного становлення особистості – це:

- a) форми організації навчально-виховної роботи зі студентами
- b) принципи організації особистісно орієнтованого навчання у ЗВО
- c) індивідуальний досвід здобувача вищої освіти
- d) силабус навчальної дисципліни

22. Визначення змісту освіти рівнем розвитку сучасних соціальних, інформаційних, виробничих технологій і майбутньої професійної діяльності; випереджувальний характер освіти, що забезпечує формування професійної компетентності майбутнього фахівця – це:

- a) сучасні педагогічні технології
- b) алгоритм проведення лекційного заняття зі студентами
- c) алгоритм проведення семінарського заняття зі студентами
- d) принципи організації особистісно орієнтованого навчання у ЗВО

23. Визначення дієвості освітнього закладу організацією навчального середовища; врахування індивідуального досвіду студента, його потреби в самореалізації, самовизначенні, саморозвитку – це:

- a) форми професійно-прикладної підготовки майбутніх фахівців
- b) принципи організації особистісно орієнтованого навчання у ЗВО
- c) шляхи впровадження інноваційних технологій у ЗВО
- d) всі відповіді правильні

24. До засобів забезпечення особистісного підходу відносять:

- a) світоглядні парадокси, проблемні ситуації, показ криз, що призводять до створення наднових теорій
- b) фундаментальні експерименти та їх обговорення; авторські пізнавальні задачі, вправи, дидактичні ігри; засоби автоматизованого контролю

- c) парадоксальні дослідження, висунення гіпотез; рефлексію логіки викладу; спостереження та експерименти; ефективні технології навчання; різноманітність форм самостійної роботи
- d) всі відповіді правильні

25. Виберіть спільні ознаки різноманітних педагогічних методик і технологій, які дозволяють реалізовувати особистісно орієнтовану освіту:

- a) основною метою є розвиток та саморозвиток особистості з урахуванням її здібностей, нахилів, інтересів, ціннісних орієнтацій і суб'єктивного досвіду
- b) створюються умови для реалізації та самореалізації особистості; можливість обрання студентами змісту, засобів, методів, форм навчання, що забезпечує їхній особистісний розвиток
- c) варіативність; кінцевим продуктом є не лише здобуття знань, вироблення умінь і навичок, а й формування компетентностей
- d) всі відповіді правильні

26. Аналіз проблемної ситуації; визначення можливих шляхів вирішення проблемної ситуації; формулювання навчальних цілей; пошук потрібної інформації та підготовка доповідей; звітування про результати дослідження теми та шляхи вирішення проблемних ситуацій – це:

- a) основні кроки процесу проблемно-орієнтованого навчання
- b) алгоритм особистісно орієнтованого навчання
- c) методи розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти
- d) методи контролю оцінки знань студентів

27. Спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачену мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність. Передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор,

спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

- a) активний сторітелінг
- b) пасивний сторітелінг
- c) інтерактивне навчання
- d) традиційне навчання

28. Залежно від мети заняття та форм організації навчальної діяльності студентів інтерактивні технології навчання об'єднують у 4 групи:

- a) технології кооперативного навчання; технології колективно-групового навчання
- b) технології ситуаційного (ситуативного) моделювання
- c) технології опрацювання дискусійних питань
- d) всі відповіді правильні

29. До якої групи належать наступні інтерактивні методи: “Мозковий штурм”, “Займи позицію”, “Мікрофон”, “Шкала думок”, “Метод ПРЕС”?

- a) традиційні методи
- b) методи висловлення думок та вибору позицій
- c) методи організації обговорень та дискусій
- d) всі відповіді правильні

30. Інтерактивні методи “Акваріум”, “Інтерактивна дискусія”, “Чотири кути” належать до такої групи:

- a) методи організації обговорень та дискусій
- b) оперантне обумовлення
- c) інструментальне обумовлення
- d) класичне обумовлення

31. Інтерактивні методи “Ажурна пилка”, “Снігова куля” належать до такої

групи:

- a) методи проведення досліджень та реалізації проектів
- b) методи роботи з текстами
- c) методи виховання
- d) всі відповіді правильні

32. Інтерактивні методи “Міні-дослідження”, “Проект” належать до такої групи:

- a) методи проведення досліджень та реалізації проектів
- b) методи оперантного обумовлення
- c) методи класичного обумовлення
- d) методи організації обговорень та дискусій

33. “Сінквейн” – це:

- a) принцип організації навчання
- b) форма контролю знань студентів
- c) інтерактивний метод проведення аналізу та рефлексії
- d) інтерактивний метод аналізу, систематизації й планування

34. “SWOT-аналіз”, “Діамант 9”, “Діаграма Венна”, “Метаплан”, “Письмова дискусія” належать до:

- a) групи інтерактивних методів – аналізу, систематизації й планування
- b) групи інтерактивних методів – проведення аналізу та рефлексії
- c) основних форм організації навчання у ЗВО
- d) основних принципів організації навчання у ЗВО

35. Інтерактивні методи “Конверти” або “Плюси, мінуси, запитання”, “Незавершені фрази” належать до групи:

- a) проведення аналізу та рефлексії
- b) аналізу, систематизації й планування

- c) організації зворотного зв'язку
- d) роботи з текстами

36. “Робота в парах”, “Ротаційні трійки”, “Два – чотири – всі разом”, “Карусель”, “Робота в малих групах”, “Діалог”, “Синтез думок”, “Спільний проєкт”, “Пошук інформації”, “Коло ідей”, “Акваріум” – це:

- a) інтерактивні технології кооперативного (колективного) навчання
- b) витоки оперантної поведінки
- c) модифікація оперантної поведінки
- d) інтерактивні технології планування

37. “Обговорення проблеми у загальному колі”, “Мікрофон”, “Незакінчені пропозиції”, “Мозковий штурм”, “Навчаючись – учусь” (“Кожен учить кожного”, або “Броунівський рух”), “Мозаїка”, “Ажурна пилка”, “Аналіз ситуації” (Case-study), “Вирішення проблем”, “Дерево рішень” – це:

- a) інтерактивні технології колективно-групового навчання
- b) колективні технології громадянського виховання
- c) методи оцінювання якості освіти
- d) методи контролю знань студентів

38. Технології, що передбачають об'єднання студентів у групи, і застосовуються тоді, коли необхідно за короткий проміжок часу оволодіти великим обсягом інформації.

- a) “Навчаючись – учусь”, “Мозаїка”
- b) імітація
- c) симуляція
- d) рольова гра, або драматизація

39. Викладач навчає одночасно малу групу студентів або увесь колектив, одночасне виконання всіма студентами одного й того самого завдання під

керівництвом викладача – це:

- a) фронтальна технологія навчання
- b) парна технологія навчання
- c) індивідуальна робота зі студентами
- d) всі відповіді правильні

40. Завдяки технології колективно-групового навчання “Аналіз ситуації” студенти:

- a) не лише здобувають знання, а й вчаться аналізувати ситуацію, виявляти головні і другорядні моменти, оцінювати її, передбачати різні варіанти розвитку подій, вибирати оптимальне рішення з декількох
- b) вчаться діяти, набувають практичний досвід особистісної поведінки в різних ситуаціях, досвід вірного емоційного реагування на проблему
- c) вчаться активно і адекватно реагувати на обставини, що склалися
- d) всі відповіді правильні

41. Застосування технології колективно-групового навчання “Аналіз ситуації” сприяє:

- a) розвитку аналітичного мислення, формуванню оціночних умінь, розвитку комунікативних навичок
- b) формуванню толерантного ставлення в колективі один до одного, до різних думок, поглядів
- c) сприяє формуванню самостійності, рішучості, відповідальності як якостей особистості
- d) всі відповіді правильні

42. Інтерактивну технологію колективно-групового навчання “Мозковий штурм” доцільно використовувати:

- a) тільки у закладах загальної середньої освіти

- b) тільки у закладах вищої освіти
- c) у тих випадках, коли завдання має декілька можливих рішень
- d) у тих випадках, коли завдання має лише одне можливе рішення

43. Навчальний мозковий штурм має такі дидактичні цінності:

- a) це активна форма роботи, гарна протипага репродуктивним формам навчання
- b) розвиває уміння стисло, чітко і доречно висловлювати думки; учні навчаються слухати й чути один одного
- c) викликає цікавість учнів; оскільки приймаються всі ідеї, то навіть слабкі учні не бояться висловлюватися
- d) всі відповіді правильні

44. Суть технології полягає в тому, що впродовж відведеного часу кожен учень спілкується з максимальною кількістю інших для отримання повної інформації: ділиться своєю інформацією та отримує інформацію від іншого учня. Після цього пропонується відтворити отриману інформацію.

- a) технологія “Броунівський рух” (“Навчаючи – вчуся”)
- b) метод “Джиг-соу”
- c) “Case-метод”
- d) імітаційна гра

45. Переваги технології колективно-групового навчання “Case-метод”:

- a) сприяє розвитку вміння ставити запитання
- b) дає змогу відрізнати факти від думок, виявляти важливі та другорядні обставини
- c) дає змогу наводити обґрунтовані аргументи на захист своєї позиції і розуміти логіку й обґрунтування позиції інших
- d) всі відповіді правильні

46. Переваги застосування технології ситуаційного моделювання:

- a) дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності майбутніх фахівців
- b) дає можливість сформувати в студентів вміння використовувати набуті знання для вирішення виробничих, у тому числі нестандартних ситуацій, сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми
- c) передбачає створення цікавих нетрадиційних ситуацій і постановки чітких завдань, виконуючи які, студенти обов'язково підключають уяву, фантазію, креативне мислення
- d) всі відповіді правильні

47. Такі інтерактивні технології, як: імітація; симуляція; рольова гра, або драматизація – належать до:

- a) технологій ситуативного моделювання
- b) технологій оперантного обумовлення
- c) технологій інструментального обумовлення
- d) технологій класичного обумовлення

48. Для того, щоб провести імітаційну гру, необхідно:

- a) обрати тему для імітації; чітко спланувати все, що необхідно для проведення імітації, продумати участь у ній всіх студентів
- b) надати студентам максимум інформації, щоб вони могли впевнено виконувати всі процедури і одночасно вчитися
- c) перед імітацією зробити невеликий вступ; заздалегідь продумати запитання для підбиття підсумків
- d) всі відповіді правильні

49. Створені викладачем ситуації, під час яких студенти копіюють у спрощеному вигляді процедури, пов'язані з діяльністю суспільних

інститутів, які існують у справжньому економічному, політичному та культурному житті – це:

- a) наснаження
- b) адопція
- c) симуляції
- d) секуляризація

50. Підготовка до рольової гри передбачає такі етапи:

- a) орієнтація (введення учнів у тему, ознайомлення з правилами гри, загальний огляд її перебігу)
- b) підготовка до проведення гри (викладення сценарію гри, визначення ігрових завдань, ролей, орієнтовних шляхів розв'язання проблеми)
- c) основна частина – проведення гри; обговорення
- d) всі відповіді правильні

51. “Метод ПРЕС”, “Зайняти позицію”, “Зміни позицію”, “Шкала думок”, “Континуум”, “Дискусія”, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, “Оціночна дискусія”, “Дебати” відносять до:

- a) принципів організації особистісно орієнтованого навчання у ЗВО
- b) інтерактивних технологій відпрацювання дискусійних питань
- c) форм організації навчання у ЗВО
- d) критеріїв оцінювання якості знань студентів

52. Завдяки дискусійним технологіям студенти навчаються:

- a) чітко виражати і самостійно відстоювати власну позицію
- b) прислухатися до думки оточуючих, наводити логічні аргументи на захист своєї позиції
- c) при необхідності вишукувати контраргументи, що сприяють зміні установок, думок учасників дискусії
- d) всі відповіді правильні

53. Чинники, що впливають на успішне конструювання й ефективну роботу студента над проектом:

- a) формування бази знань, що становить основу для початку самостійної роботи студента над проектом
- b) установка на нові знання, що здобувають у процесі дослідження
- c) контроль над правильною інтерпретацією знань; формування вміння конструювати знання
- d) всі відповіді правильні

54. У процесі роботи в складі малих груп зі створення проекту студент:

- a) не лише набуває досвіду соціальної взаємодії в творчому колективі, а й формує власне уявлення щодо принципів співпраці
- b) використовує здобуті знання в конкретній діяльності
- c) самостійно реалізує цілі, організацію власної діяльності, її самоконтроль і самоаналіз
- d) всі відповіді правильні

55. Беручи участь у проектній діяльності, студенти демонструють:

- a) знання та володіння основними дослідницькими методами (збирання та оброблення даних, наукове пояснення одержаних результатів, бачення і висунення нових проблем)
- b) уміння висувати гіпотези; володіння комп'ютерною грамотністю з метою введення і редагування інформації (текстової, графічної), уміння працювати з аудіовізуальною і мультимедіа технікою (за потребою)
- c) володіння комунікативними навичками; уміння інтегрувати раніше здобуті знання з різних навчальних дисциплін для розв'язання пізнавальних завдань
- d) всі відповіді правильні

56. Залежно від діяльності студентів виокремлюють такі види проєктів:

- a) дослідницькі; творчі
- b) рольово-ігрові; інформаційні
- c) практико орієнтовані
- d) всі відповіді правильні

57. Інтерактивна технологія, у ході застосування якої студенти оформлюють результати навчання у певній формі, наприклад, відеофільму, рольової гри, статті, журналу, стенду:

- a) створення скрінкастів
- b) побудова графіків підкріплень
- c) психологічні маніпуляції
- d) всі відповіді правильні

Тестові завдання за підсумками вивчення теми 5

58. До інноваційних форм та методів навчання в сучасній школі відносять:

- a) коучинг, storytelling, скрінкасти
- b) лекція, семінарське заняття, практичне заняття
- c) гуманізм, емпатія, толерантність
- d) всі відповіді правильні

59. Інсайт – це:

- a) проникнення у суть, раптова здогадка, прозріння, осяяння
- b) інноваційні педагогічні технології
- c) особистісно орієнтовані педагогічні технології
- d) дистанційні уроки на безкоштовних платформах із відеозв'язком

60. “Ефективні питання”, “Чотири питання планування”, “Лінія часу”,

“Pomodoro”, “Шкалування”, “Що, якщо?”, “Стратегія Уолта Діснея”, “Робота з опором”, “Робота із Запереченнями”, модель G.R.O.W. – це:

- a) техніки коучингу
- b) скрінкасти
- c) обов’язкові компоненти сучасного освітнього процесу
- d) особистісно орієнтовані педагогічні технології

61. Сторітелінг – це:

- a) мистецтво розповідати історії з метою навчання, керування шляхом донесення змісту повідомлення за допомогою спеціальної методики
- b) дистанційні уроки на безкоштовних платформах із відеозв’язком
- c) позитивне підкріплення
- d) негативне підкріплення

62. Класичний, боротьба з монстром, історія Попелюшки, день байбака, квест – це:

- a) основні сюжети сторітелінгу
- b) скрінкасти
- c) техніки коучингу
- d) технології ситуативного моделювання

63. Різновид інтернет-трансляції, який дає змогу презентувати аудиторії відеоконтент із записом того, що відбувається на екрані комп’ютера, із супровідним коментуванням автора – це:

- a) скрінкастинг
- b) відеосюжет
- c) сторітелінг
- d) емоджі

64. Індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в

основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій – це:

- a) денна форма навчання
- b) дистанційна форма навчання
- c) принципи навчально-виховного процесу у ЗВО
- d) методи навчально-виховного процесу у ЗВО

65. Метод навчання, у якому спілкування між викладачем та студентом відбувається у реальному часі, наприклад це може бути лекція, вебінар, онлайн-тренінг з використанням Zoom, Googlemeet або інших платформ чи месенджерів.

- a) синхронне навчання
- b) асинхронне навчання
- c) методи контролю оперантної поведінки
- d) психологічні маніпуляції

66. Метод дистанційного навчання, під час якого викладач і учень не зустрічаються і безпосередньо не контактують. Для цього можуть використовуватися відеолекції, електронні курси, завдання і тести у classroom та інше.

- a) синхронне навчання
- b) асинхронне навчання
- c) концепція похвали
- d) змішане навчання

67. Різновид сучасного навчання, що поєднує у собі електронне та змішане навчання з використанням як онлайн, так і офлайн-цифрового забезпечення (камери та програмне забезпечення для відеоконференцій, classroom для

викладки матеріалу і проведення поточного та підсумкового контролю, електронні конспекти лекцій).

- a) цифрове навчання
- b) змішане навчання
- c) синхронне навчання
- d) асинхронне навчання

68. Різновид дистанційного навчання, що дозволяє студентам взаємодіяти, підключатися, ділитися навчальними матеріалами з іншими учнями та викладачами поза аудиторією, використовуючи програмне забезпечення для відеоконференцій, різноманітні месенджери, створювати віртуальні співтовариства, використовувати моделі віртуальної реальності.

- a) віртуальне навчання
- b) індивідуалізоване навчання
- c) змішане навчання
- d) традиційне навчання

69. Основні категорії, на базі яких організовується система електронного навчання:

- a) електронні навчальні матеріали (ЕНМ)
- b) комп'ютерні тестові системи (КТС)
- c) системи управління навчанням (СУН)
- d) всі відповіді правильні

70. До електронних навчальних матеріалів, які формують інформаційне наповнення навчального предмета (e-content), належать:

- a) електронні підручники та матеріали лекцій; електронні методичні розробки до семінарів, практичних і лабораторних занять
- b) бази даних і знань (закони, картографічні дані, міжнародні стандарти та системи тощо)

- c) засоби для набуття практичних навичок (віртуальні та дистанційні лабораторії, практикуми, комп'ютерні тренажери)
- d) всі відповіді правильні

ДЛЯ САМОПЕРЕВІРКИ

Тестові завдання за підсумками вивчення теми 1

1. Комплексна характеристика, яка відображає діапазон і рівень освітніх послуг, що надаються системою освіти відповідно до інтересів особи, суспільства і держави – це:

- e) **якість вищої освіти**
- f) педагогічні технології
- g) інноваційні технології
- h) всі відповіді правильні

2. Якість освіти має розглядатися як:

- e) показник матеріально-технічної і ресурсної забезпеченості освітнього процесу
- f) комплексний показник чинників престижності й економічної ефективності освіти
- g) показник досконалості змісту, технологій і системи оцінки досягнень
- h) **всі відповіді правильні**

3. Основними принципами забезпечення якості вищої освіти є:

- e) стандартизація змісту освіти; запровадження компетентісного підходу
- f) інтенсифікація вивчення мов та математики; інтеграція ІКТ у навчальний процес

g) інтеграція природничих і гуманітарних складових змісту

h) всі відповіді правильні

4. Напрямами підвищення якості вищої освіти в Україні є:

e) оснащення закладів вищої освіти апаратним і програмним забезпеченням, що дасть можливість створювати комунікації; залучення молоді до широкого вивчення природничих і математичних дисциплін

f) посилення зв'язків закладів освіти з промисловістю й бізнесом; покращення тендерного співвідношення та забезпечення

g) інтенсифікація вивчення іноземних мов шляхом удосконалення соціокультурного компонента змісту іншомовної освіти; використання новітніх технологій і інновацій; визначення умов для обмінів студентами та викладачами в рамках ЄС; оцінювання студентів ступеня набуття ними змісту вищої освіти

h) всі відповіді правильні

5. Шляхами покращення якості сучасної вищої освіти є:

e) додержання принципу соціальної справедливості (розширення доступу молоді до якісної освіти)

f) соціалізація молоді: полікультурне навчання; модернізація змісту освіти

g) упровадження нових функцій і форм контролю й оцінювання (тестове оцінювання; розвивальне оцінювання; портфоліо; міжнародні дослідження)

h) всі відповіді правильні

6. Сучасні вимоги до викладача вищої школи:

e) знання предмету; вміння виступати експертом із галузі знань, яку він викладає, дослідником, радником, організатором і виконавцем

навчального процесу, представником ЗВО перед громадою та установами, а також фасилітатором навчальної та дослідницької діяльності студентів

- f) бути членом команди з розробки принципово нових курсів і дисциплін, які пропонуються для вибору студентам ЗВО
- g) поєднувати викладацьку діяльність із функціями адміністратора, розробника навчальних проєктів, менеджера і навіть фінансового керівника проєкту

h) всі відповіді правильні

Тестові завдання за підсумками вивчення теми 2

7. Педагогічна технологія – це:

- e) сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів; вона є організаційно-методичним інструментарієм педагогічного процесу
- f) змістовна техніка реалізації навчального процесу
- g) продумана в усіх деталях модель спільної педагогічної діяльності з проєктування, організації та проведення навчального процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для учнів і вчителя

h) всі відповіді правильні

8. Виникнення суспільної потреби – фундаментальні дослідження в галузі педагогіки та психології – прикладні психолого-педагогічні дослідження – розроблення нових технологій – відображення новостворених технологій у навчально-програмній та навчально-методичній документації – це:

- e) етапи процесу становлення нової педагогічної технології
- f) силабус навчальної дисципліни

- g) характеристики якості вищої освіти
- h) всі відповіді правильні

9. В освітній практиці педагогічна технологія може функціонувати на таких рівнях:

- e) загальнопедагогічний рівень
- f) предметно-методичний рівень
- g) локальний (модульний) рівень
- h) всі відповіді правильні**

10. Умовне зображення технології процесу, поділ його на окремі функціональні елементи і позначення логічних зв'язків між ними – це:

- e) технологічна схема**
- f) технологічна карта
- g) структура технології
- h) класифікація технологій

11. Опис процесу у вигляді покрокової, поетапної послідовності дій із зазначенням засобів, що використовуються – це:

- e) технологічна схема
- f) технологічна карта**
- g) ознаки технології
- h) класифікація технологій

12. Постановку, максимальне уточнення, формулювання цілей (загальних і конкретних) щодо досягнення результатів; зміст навчального матеріалу охоплює:

- e) концептуальна основа технології
- f) змістова частина технології**
- g) процесуальна частина технології

h) всі відповіді правильні

13. Організацію навчального процесу відповідно до поставлених цілей; методи і форми навчальної діяльності учнів та діяльності викладачів; управління навчальним процесом; заключну оцінку результатів охоплює:

e) концептуальна основа технології

f) змістова частина технології

g) процесуальна частина технології

h) всі відповіді правильні

14. Які ознаки системи притаманні педагогічній технології:

e) логіка процесу, взаємозв'язок частин

f) структурна і змістовна цілісність

g) соціо- і природодоцільність, інтенсивність усіх процесів

h) всі відповіді правильні

15. Критеріями ефективності результатів застосування педагогічної технології є:

e) засвоєння знань (глибина, усвідомленість, системність, цілісно-сміслове ставлення, дієвість, міцність, самостійність тощо)

f) розвиток ціннісних орієнтацій; самореалізація вчителя та учня; зміна стосунків у педагогічному процесі

g) специфіка мислення (діалектичність, проблемність, аналітичність тощо)

h) всі відповіді правильні

16. Принципами проектування нових технологій навчання є:

e) цілісності; відтворення

f) нелінійності педагогічних структур

g) адаптації процесу навчання до особистості студента та потенційної

надмірності навчальної інформації

h) всі відповіді правильні

17. Спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, що передбачає створення комфортних умов навчання, за яких студент відчуває свою успішність та інтелектуальну спроможність – це:

e) інтерактивне навчання

f) ознаки технологізації навчального процесу

g) класифікація педагогічних технологій

h) алгоритм технологізації освітнього процесу

18. Метод проектів, групові обговорення, “мозковий штурм”, ділові та рольові ігри, тренінг-навчання, практичний експеримент – це:

e) методи інтерактивного навчання

f) методи позааудиторної роботи зі студентами

g) форми організації освітнього процесу у ЗВО

h) форми організації освітнього процесу у ЗЗСО

Тестові завдання за підсумками вивчення теми 3

19. Ознаками технологічно організованого навчального процесу є:

e) постановка діагностичних цілей; планування навчання на основі точного визначення бажаного еталону у вигляді спостережуваних дій студентів; попереднє тестування студентів і конкретизація навчальних цілей з урахуванням реальних можливостей студентів

f) послідовна орієнтація всього процесу навчання на мету, яка забезпечується наявністю оперативного зворотного зв'язку і супроводжується відповідною корекцією процесу навчання

g) розбиття навчання на окремі навчальні цикли, що можуть бути відтвореними; повна керованість процесом навчання; гарантованість

кінцевого результату

h) всі відповіді правильні

20. Якісно нова сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання й управління, яка дає суттєві зміни у результат педагогічного процесу – це:

e) сучасні педагогічні технології

f) алгоритм проведення лекційного заняття зі студентами

g) алгоритм проведення семінарського заняття зі студентами

h) робоча програма навчальної дисципліни

21. Пріоритет індивідуальності, самоцінності студента, який є суб'єктом навчального процесу; співвіднесення освітніх технологій на всіх рівнях освіти із закономірностями професійного становлення особистості – це:

e) форми організації навчально-виховної роботи зі студентами

f) принципи організації особистісно орієнтованого навчання у ЗВО

g) індивідуальний досвід здобувача вищої освіти

h) силабус навчальної дисципліни

22. Визначення змісту освіти рівнем розвитку сучасних соціальних, інформаційних, виробничих технологій і майбутньої професійної діяльності; випереджувальний характер освіти, що забезпечує формування професійної компетентності майбутнього фахівця – це:

e) сучасні педагогічні технології

f) алгоритм проведення лекційного заняття зі студентами

g) алгоритм проведення семінарського заняття зі студентами

h) принципи організації особистісно орієнтованого навчання у ЗВО

23. Визначення дієвості освітнього закладу організацією навчального середовища; врахування індивідуального досвіду студента, його потреби в самореалізації, самовизначенні, саморозвитку – це:

- e) форми професійно-прикладної підготовки майбутніх фахівців
- f) принципи організації особистісно орієнтованого навчання у ЗВО**
- g) шляхи впровадження інноваційних технологій у ЗВО
- h) всі відповіді правильні

24. До засобів забезпечення особистісного підходу відносять:

- e) світоглядні парадокси, проблемні ситуації, показ криз, що призводять до створення наднових теорій
- f) фундаментальні експерименти та їх обговорення; авторські пізнавальні задачі, вправи, дидактичні ігри; засоби автоматизованого контролю
- g) парадоксальні дослідження, висунення гіпотез; рефлексію логіки викладу; спостереження та експерименти; ефективні технології навчання; різноманітність форм самостійної роботи
- h) всі відповіді правильні**

25. Виберіть спільні ознаки різноманітних педагогічних методик і технологій, які дозволяють реалізовувати особистісно орієнтовану освіту:

- e) основною метою є розвиток та саморозвиток особистості з урахуванням її здібностей, нахилів, інтересів, ціннісних орієнтацій і суб'єктивного досвіду
- f) створюються умови для реалізації та самореалізації особистості; можливість обрання студентами змісту, засобів, методів, форм навчання, що забезпечує їхній особистісний розвиток
- g) варіативність; кінцевим продуктом є не лише здобуття знань, вироблення умінь і навичок, а й формування компетентностей
- h) всі відповіді правильні**

26. Аналіз проблемної ситуації; визначення можливих шляхів вирішення проблемної ситуації; формулювання навчальних цілей; пошук потрібної

інформації та підготовка доповідей; звітування про результати дослідження теми та шляхи вирішення проблемних ситуацій – це:

- e) **основні кроки процесу проблемно-орієнтованого навчання**
- f) алгоритм особистісно орієнтованого навчання
- g) методи розвитку комунікативної компетентності здобувачів освіти
- h) методи контролю оцінки знань студентів

Тестові завдання за підсумками вивчення теми 4

27. Спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачену мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен студент відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність. Передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне вирішення проблеми на основі аналізу обставин та відповідної ситуації.

- e) активний сторітелінг
- f) пасивний сторітелінг
- g) **інтерактивне навчання**
- h) традиційне навчання

28. Залежно від мети заняття та форм організації навчальної діяльності студентів інтерактивні технології навчання об'єднують у 4 групи:

- e) технології кооперативного навчання; технології колективно-групового навчання
- f) технології ситуаційного (ситуативного) моделювання
- g) технології опрацювання дискусійних питань
- h) **всі відповіді правильні**

29. До якої групи належать наступні інтерактивні методи: “Мозковий штурм”, “Займи позицію”, “Мікрофон”, “Шкала думок”, “Метод ПРЕС”?

- e) традиційні методи
- f) методи висловлення думок та вибору позицій**
- g) методи організації обговорень та дискусій
- h) всі відповіді правильні

30. Інтерактивні методи “Акваріум”, “Інтерактивна дискусія”, “Чотири кути” належать до такої групи:

- e) методи організації обговорень та дискусій**
- f) оперантне обумовлення
- g) інструментальне обумовлення
- h) класичне обумовлення

31. Інтерактивні методи “Ажурна пилка”, “Снігова куля” належать до такої групи:

- e) методи проведення досліджень та реалізації проектів
- f) методи роботи з текстами**
- g) методи виховання
- h) всі відповіді правильні

32. Інтерактивні методи “Міні-дослідження”, “Проект” належать до такої групи:

- e) методи проведення досліджень та реалізації проектів**
- f) методи оперантного обумовлення
- g) методи класичного обумовлення
- h) методи організації обговорень та дискусій

33. “Сінквейн” – це:

- e) принцип організації навчання
- f) форма контролю знань студентів
- g) інтерактивний метод проведення аналізу та рефлексії**

h) інтерактивний метод аналізу, систематизації й планування

34. “SWOT-аналіз”, “Діамант 9”, “Діаграма Венна”, “Метаплан”, “Письмова дискусія” належать до:

e) групи інтерактивних методів – аналізу, систематизації й планування

f) групи інтерактивних методів – проведення аналізу та рефлексії

g) основних форм організації навчання у ЗВО

h) основних принципів організації навчання у ЗВО

35. Інтерактивні методи “Конверти” або “Плюси, мінуси, запитання”, “Незавершені фрази” належать до групи:

e) проведення аналізу та рефлексії

f) аналізу, систематизації й планування

g) організації зворотного зв’язку

h) роботи з текстами

36. “Робота в парах”, “Ротаційні трійки”, “Два – чотири – всі разом”, “Карусель”, “Робота в малих групах”, “Діалог”, “Синтез думок”, “Спільний проєкт”, “Пошук інформації”, “Коло ідей”, “Акваріум” – це:

e) інтерактивні технології кооперативного (колективного) навчання

f) витоки оперантної поведінки

g) модифікація оперантної поведінки

h) інтерактивні технології планування

37. “Обговорення проблеми у загальному колі”, “Мікрофон”, “Незакінчені пропозиції”, “Мозковий штурм”, “Навчаючись – учись” (“Кожен учить кожного”, або “Броунівський рух”), “Мозаїка”, “Ажурна пилка”, “Аналіз ситуації” (Case-study), “Вирішення проблем”, “Дерево рішень” – це:

e) інтерактивні технології колективно-групового навчання

f) колективні технології громадянського виховання

g) методи оцінювання якості освіти

h) методи контролю знань студентів

38. Технології, що передбачають об'єднання студентів у групи, і застосовуються тоді, коли необхідно за короткий проміжок часу оволодіти великим обсягом інформації.

e) “Навчаючись – учусь”, “Мозайка”

f) імітація

g) симуляція

h) рольова гра, або драматизація

39. Викладач навчає одночасно малу групу студентів або увесь колектив, одночасне виконання всіма студентами одного й того самого завдання під керівництвом викладача – це:

e) фронтальна технологія навчання

f) парна технологія навчання

g) індивідуальна робота зі студентами

h) всі відповіді правильні

40. Завдяки технології колективно-групового навчання “Аналіз ситуації” студенти:

e) не лише здобувають знання, а й вчать аналізувати ситуацію, виявляти головні і другорядні моменти, оцінювати її, передбачати різні варіанти розвитку подій, вибирати оптимальне рішення з декількох

f) вчать діяти, набувають практичний досвід особистісної поведінки в різних ситуаціях, досвід вірного емоційного реагування на проблему

g) вчать активно і адекватно реагувати на обставини, що склалися

h) всі відповіді правильні

41. Застосування технології колективно-групового навчання “Аналіз ситуації” сприяє:

- e) розвитку аналітичного мислення, формуванню оціночних умінь, розвитку комунікативних навичок
- f) формуванню толерантного ставлення в колективі один до одного, до різних думок, поглядів
- g) сприяє формуванню самостійності, рішучості, відповідальності як якостей особистості

h) всі відповіді правильні

42. Інтерактивну технологію колективно-групового навчання “Мозковий штурм” доцільно використовувати:

- e) тільки у закладах загальної середньої освіти
- f) тільки у закладах вищої освіти
- g) у тих випадках, коли завдання має декілька можливих рішень**
- h) у тих випадках, коли завдання має лише одне можливе рішення

43. Навчальний мозковий штурм має такі дидактичні цінності:

- e) це активна форма роботи, гарна протипага репродуктивним формам навчання
- f) розвиває вміння стисло, чітко і доречно висловлювати думки; учні навчаються слухати й чути один одного
- g) викликає цікавість учнів; оскільки приймаються всі ідеї, то навіть слабкі учні не бояться висловлюватися

h) всі відповіді правильні

44. Суть технології полягає в тому, що впродовж відведеного часу кожен учень спілкується з максимальною кількістю інших для отримання повної

інформації: ділиться своєю інформацією та отримує інформацію від іншого учня. Після цього пропонується відтворити отриману інформацію.

- e) технологія “Броунівський рух” (“Навчаючи – вчуся”)
- f) метод “Джиг-соу”
- g) “Case-метод”
- h) імітаційна гра

45. Переваги технології колективно-групового навчання “Case-метод”:

- e) сприяє розвитку вміння ставити запитання
- f) дає змогу відрізняти факти від думок, виявляти важливі та другорядні обставини
- g) дає змогу наводити обґрунтовані аргументи на захист своєї позиції і розуміти логіку й обґрунтування позиції інших
- h) всі відповіді правильні**

46. Переваги застосування технології ситуаційного моделювання:

- e) дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності майбутніх фахівців
- f) дає можливість сформувати в студентів вміння використовувати набуті знання для вирішення виробничих, у тому числі нестандартних ситуацій, сприяє розвитку винахідливості, вмінню вирішувати проблеми
- g) передбачає створення цікавих нетрадиційних ситуацій і постановки чітких завдань, виконуючи які, студенти обов’язково підключають уяву, фантазію, креативне мислення
- h) всі відповіді правильні**

47. Такі інтерактивні технології, як: імітація; симуляція; рольова гра, або драматизація – належать до:

- e) технологій ситуативного моделювання**

- f) технологій оперантного обумовлення
- g) технологій інструментального обумовлення
- h) технологій класичного обумовлення

48. Для того, щоб провести імітаційну гру, необхідно:

- e) обрати тему для імітації; чітко спланувати все, що необхідно для проведення імітації, продумати участь у ній всіх студентів
- f) надати студентам максимум інформації, щоб вони могли впевнено виконувати всі процедури і одночасно вчитися
- g) перед імітацією зробити невеликий вступ; заздалегідь продумати запитання для підбиття підсумків

h) всі відповіді правильні

49. Створені викладачем ситуації, під час яких студенти копіюють у спрощеному вигляді процедури, пов'язані з діяльністю суспільних інститутів, які існують у справжньому економічному, політичному та культурному житті – це:

- e) наснаження
- f) адопція
- g) симуляції**
- h) секуляризація

50. Підготовка до рольової гри передбачає такі етапи:

- e) орієнтація (введення учнів у тему, ознайомлення з правилами гри, загальний огляд її перебігу)
- f) підготовка до проведення гри (викладення сценарію гри, визначення ігрових завдань, ролей, орієнтовних шляхів розв'язання проблеми)
- g) основна частина – проведення гри; обговорення
- h) всі відповіді правильні**

51. “Метод ПРЕС”, “Зайняти позицію”, “Зміни позицію”, “Шкала думок”, “Континуум”, “Дискусія”, дискусія в стилі телевізійного ток-шоу, “Оціночна дискусія”, “Дебати” відносять до:

- e) принципів організації особистісно орієнтованого навчання у ЗВО
- f) інтерактивних технологій відпрацювання дискусійних питань**
- g) форм організації навчання у ЗВО
- h) критеріїв оцінювання якості знань студентів

52. Завдяки дискусійним технологіям студенти навчаються:

- e) чітко виражати і самостійно відстоювати власну позицію
- f) прислухатися до думки оточуючих, наводити логічні аргументи на захист своєї позиції
- g) при необхідності вишукувати контраргументи, що сприяють зміні установок, думок учасників дискусії
- h) всі відповіді правильні**

53. Чинники, що впливають на успішне конструювання й ефективну роботу студента над проектом:

- e) формування бази знань, що становить основу для початку самостійної роботи студента над проектом
- f) установка на нові знання, що здобувають у процесі дослідження
- g) контроль над правильною інтерпретацією знань; формування вміння конструювати знання
- h) всі відповіді правильні**

54. У процесі роботи в складі малих груп зі створення проекту студент:

- e) не лише набуває досвіду соціальної взаємодії в творчому колективі, а й формує власне уявлення щодо принципів співпраці
- f) використовує здобуті знання в конкретній діяльності
- g) самостійно реалізує цілі, організацію власної діяльності, її

самоконтроль і самоаналіз

h) всі відповіді правильні

55. Беручи участь у проєктній діяльності, студенти демонструють:

- e) знання та володіння основними дослідницькими методами (збирання та оброблення даних, наукове пояснення одержаних результатів, бачення і висунення нових проблем)
- f) уміння висувати гіпотези; володіння комп'ютерною грамотністю з метою введення і редагування інформації (текстової, графічної), уміння працювати з аудіовізуальною і мультимедіа технікою (за потребою)
- g) володіння комунікативними навичками; уміння інтегрувати раніше здобуті знання з різних навчальних дисциплін для розв'язання пізнавальних завдань

h) всі відповіді правильні

56. Залежно від діяльності студентів виокремлюють такі види проєктів:

- e) дослідницькі; творчі
- f) рольово-ігрові; інформаційні
- g) практико орієнтовані

h) всі відповіді правильні

57. Інтерактивна технологія, у ході застосування якої студенти оформлюють результати навчання у певній формі, наприклад, відеофільму, рольової гри, статті, журналу, стенду:

- e) створення скрінкастів
- f) побудова графіків підкріплень
- g) психологічні маніпуляції
- h) всі відповіді правильні

58. До інноваційних форм та методів навчання в сучасній школі відносять:

- e) коучинг, storytelling, скрінкасти**
- f) лекція, семінарське заняття, практичне заняття
- g) гуманізм, емпатія, толерантність
- h) всі відповіді правильні

59. Інсайт – це:

- e) проникнення у суть, раптова здогадка, прозріння, осяяння**
- f) інноваційні педагогічні технології
- g) особистісно орієнтовані педагогічні технології
- h) дистанційні уроки на безкоштовних платформах із відеозв'язком

60. “Ефективні питання”, “Чотири питання планування”, “Лінія часу”, “Pomodoro”, “Шкалування”, “Що, якщо?”, “Стратегія Уолта Діснея”, “Робота з опором”, “Робота із Запереченнями”, модель G.R.O.W. – це:

- e) техніки коучингу**
- f) скрінкасти
- g) обов'язкові компоненти сучасного освітнього процесу
- h) особистісно орієнтовані педагогічні технології

61. Сторітелінг – це:

- e) мистецтво розповідати історії з метою навчання, керування шляхом донесення змісту повідомлення за допомогою спеціальної методики**
- f) дистанційні уроки на безкоштовних платформах із відеозв'язком
- g) позитивне підкріплення
- h) негативне підкріплення

62. Класичний, боротьба з монстром, історія Попелюшки, день байбака, квест – це:

- e) основні сюжети сторітелінгу**
- f) скрінкасти
- g) техніки коучингу
- h) технології ситуативного моделювання

63. Різновид інтернет-трансляції, який дає змогу презентувати аудиторії відеоконтент із записом того, що відбувається на екрані комп'ютера, із супровідним коментуванням автора – це:

- e) скрінкастинг**
- f) відеосюжет
- g) сторітелінг
- h) емоджі

Тестові завдання за підсумками вивчення теми 6

64. Індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій – це:

- e) денна форма навчання
- f) дистанційна форма навчання**
- g) принципи навчально-виховного процесу у ЗВО
- h) методи навчально-виховного процесу у ЗВО

65. Метод навчання, у якому спілкування між викладачем та студентом відбувається у реальному часі, наприклад це може бути лекція, вебінар, онлайн-тренінг з використанням Zoom, Googlemeet або інших платформ чи

месенджерів.

- e) **синхронне навчання**
- f) асинхронне навчання
- g) методи контролю оперантної поведінки
- h) психологічні маніпуляції

66. Метод дистанційного навчання, під час якого викладач і учень не зустрічаються і безпосередньо не контактують. Для цього можуть використовуватися відеолекції, електронні курси, завдання і тести у classroom та інше.

- e) синхронне навчання
- f) **асинхронне навчання**
- g) концепція похвали
- h) змішане навчання

67. Різновид сучасного навчання, що поєднує у собі електронне та змішане навчання з використанням як онлайн, так і офлайн-цифрового забезпечення (камери та програмне забезпечення для відеоконференцій, classroom для викладки матеріалу і проведення поточного та підсумкового контролю, електронні конспекти лекцій).

- e) **цифрове навчання**
- f) змішане навчання
- g) синхронне навчання
- h) асинхронне навчання

68. Різновид дистанційного навчання, що дозволяє студентам взаємодіяти, підключатися, ділитися навчальними матеріалами з іншими учнями та викладачами поза аудиторією, використовуючи програмне забезпечення для відеоконференцій, різноманітні месенджери, створювати віртуальні співтовариства, використовувати моделі віртуальної реальності.

- e) віртуальне навчання**
- f) індивідуалізоване навчання
- g) змішане навчання
- h) традиційне навчання

69. Основні категорії, на базі яких організовується система електронного навчання:

- e) електронні навчальні матеріали (ЕНМ)
- f) комп'ютерні тестові системи (КТС)
- g) системи управління навчанням (СУН)
- h) всі відповіді правильні**

70. До електронних навчальних матеріалів, які формують інформаційне наповнення навчального предмета (e-content), належать:

- e) електронні підручники та матеріали лекцій; електронні методичні розробки до семінарів, практичних і лабораторних занять
- f) бази даних і знань (закони, картографічні дані, міжнародні стандарти та системи тощо)
- g) засоби для набуття практичних навичок (віртуальні та дистанційні лабораторії, практикуми, комп'ютерні тренажери)
- h) всі відповіді правильні**

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНІ ЗАВДАННЯ

1. Підготовка та проведення круглого столу в режимі онлайн “Фахівці соціальної служби – агенти змін у вирішенні соціально-педагогічних проблем в учнівському середовищі”.

2. Підготовка соціального проекту з використанням сторінок Вікіпедії та інших Інтернет-ресурсів.

3. Формування власного кейсу сучасних педагогічних технологій.

4. Ознайомтеся з порадами для педагогів за посиланням <https://naurok.com.ua/post/na-finishniy-pryamiy-yak-ne-vtratiti-entuziazm-pid-kinec-navchalnogo-roku> Застосовуючи сучасні технології, розробіть 9 порад для студентів, які б допомогли їм успішно завершити початковий семестр.

5. Використовуючи сучасні прийоми та інструменти (гіфки, меми, емоджі, хмари слів, сторіси, осучаснення за допомогою фоторедакторів тощо), розробіть доповнення для викладання окремих тем навчальних дисциплін, які читаються для студентів спеціальності “Соціальна робота”.

Завдання має містити такі блоки:

1) теоретичний опис вибраного інструменту;

2) створене студентом анімоване зображення (чи сторінка у соцмережі, сторіси тощо);

3) опис щодо застосування ідеї у процесі викладання навчальної дисципліни (вказати назву навчальної дисципліни та тему).

<https://naurok.com.ua/post/ide-vikoristannya-socialnih-merezh-gifok-ta-emozhi-na-urokah>

6. Створення мультимедійних скрінкастів засобами сучасного

програмного забезпечення Camtasia Studio та веб-сервісами [GoView Videos](#).

Завдання 1. Створити демонстраційний відеофільм для соціального педагога (на вибір студента).

1. У демонстраційному відео повинна бути присутня така структура:

Титульний слайд: з назвою відеофільму, оформлено за допомогою мультимедіа (текст, зображення, анімація, звук, відео).

2. Між всіма слайдами відеофільму встановити анімаційні переходи (Transitions) на ваш розсуд.

3. Додати виноски (Collouts) (коротеньким повідомленням про те, що відображається на слайді) з індивідуальною циклічністю появ у фільмі (встановити час відображення та зникнення).

4. Використати можливості масштабування (Zoom-n-Pan) елементів на слайді відеофільму.

5. Накласти на звукові доріжки власний голос та фонову мелодію.

6. Вставте субтитри (Captions) до кожного слайду.

7. Створіть в кінці вашого відеофільму вікторину (Quizzing) на 5 питань за тематикою відеосюжету.

8. Зберегти проект (**Produce and share**)
вибравши **Користувацьки налаштування проекту розміри: 800x450,**

Формат: MP4,

Ім'я: pr_navchal_film

Завдання 2. Записати відеоурок тривалістю на 15-20 хв. для соціальних працівників (на ваш вибір) завдяки веб-сервісу для створення скрінкастів:

[GoView Videos](#).

[screencast-o-matic](#)

2.1. Записати відеоурок.

2.2. Заповнити спільний документ.

2.3. Розмістити відеоурок на сайті кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи.

Цей сервіс дозволяє записувати відео онлайн без додаткових скачувань при умови, що ваш комп'ютер працює на сучасній версії Windows і, відповідно, підтримує Java. При відсутності Java-клієнта сервіс запропонує його завантажити. Сервіс працює англійською мовою.

Є безплатна і платна основи, які відрізняються функціоналом і тривалістю запису відео (15 хвилин в безплатній версії).

Реєстрація та авторизація на сайті не є обов'язковою.

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО ІСПИТУ

1. Державні документи про освіту про забезпечення органічного поєднання в освітньому процесі освітньої, наукової та інноваційної діяльності.
2. Аналіз підходів до визначення поняття “якість вищої освіти”.
3. Якість освіти за міжнародними освітніми програмами.
4. Принципи та напрями підвищення якості вищої освіти в Україні.
5. Шляхи покращення якості сучасної вищої освіти.
6. Якість надання освітніх послуг як чинник забезпечення ринку праці конкурентоспроможними фахівцями.
7. Організація навчального процесу з урахуванням специфіки вищої школи в Україні і вітчизняного культурного середовища.
8. Система управління якістю освіти в університеті.
9. Сучасні вимоги до викладача ЗВО.
10. Поняття педагогічної технології.
11. Основні якості сучасної педагогічної технології.
12. Рівні педагогічних технологій.
13. Класифікація сучасних педагогічних технологій.
14. Дидактичні вимоги до сучасних технологій навчання.
15. Інноваційні методи викладання навчальних предметів у закладах вищої освіти.
16. Цілісні моделі освітнього процесу, засновані на діалектичній єдності методології та засобів їх здійснення.
17. Технології, засновані на випереджувачому фіксованому інтелектуальному розвитку студента.
18. Технології пріоритетного розвитку емоційно-чуттєвої сфери, уяви, творчих можливостей та здібностей через різні види гри, психологічні тренінги.
19. Технології пріоритетного розвитку практичного мислення, трудових

- умінь і навичок.
20. Технології духовно-морального становлення особистості, екологічної чистоти підходу до природи студента, виховання в нього шляхетних чеснот.
 21. Особистісно орієнтовані технології.
 22. Показники особистісно орієнтованих технологій.
 23. Класифікація інтерактивних технологій.
 24. Технології кооперативного навчання.
 25. Технології колективно-групового навчання.
 26. Технологія ситуаційного моделювання.
 27. Технологія опрацювання дискусійних питань.
 28. Структурно-логічні технології у ЗВО.
 29. Інтеграційні технології як дидактичні системи, що забезпечують інтеграцію міжпредметних знань і вмінь, різноманітних видів діяльності на рівні інтегрованих курсів.
 30. Професійно-ділові ігрові технології у ЗВО.
 31. Психологічні тренінги інтелектуального розвитку здобувачів вищої освіти.
 32. Тренінгові засоби в освітньо-виховному процесі ЗВО.
 33. Інформаційно-комп'ютерні технології, які реалізуються в дидактичних системах комп'ютерного навчання.
 34. Сукупність форм і методів навчання, заснованих на діалоговому мисленні у взаємодіючих дидактичних системах суб'єкт-суб'єктного рівня.
 35. Проектна технологія (метод проектів).
 36. Коучинг як результативна педагогічна технологія.
 37. Storytelling – ефективний метод розвитку комунікативної компетентності сучасних учнів.
 38. Скрінкасти: сутність, особливості застосування.
 39. Дистанційне навчання як сукупність сучасних технологій.

40. Інформаційно-комунікаційні та комп'ютерні технології навчання.
41. Застосування вебтехнологій у навчальному процесі.
42. Основні види відеолекцій та відеозанять.
43. Методи контролю оцінки знань при дистанційній формі навчання.
44. Ідеї використання емоджі та гіфок на уроках.
45. Програмні розробки медіадодатків для Android та Windows, які дозволяють створити безбар'єрне освітнє середовище для дітей із особливими освітніми потребами в умовах сучасного інформаційного суспільства.

КОНТРОЛЬ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ

Дисципліна “Сучасні педагогічні технології у закладах загальної середньої та вищої освіти” має обсяг 90 годин, що відповідає 3-м кредитам. Зміст навчальної дисципліни поділено на три змістові модулі.

Форма підсумкового контролю успішності навчання: опитування (усно); тематичне й модульне тестування (письмово); комп’ютерне тестування; індивідуальне науково-дослідне завдання; письмові самостійні й контрольні роботи; написання рефератів; колоквіуми; складання екзамену.

Контроль успішності студентів здійснюється на основі накопичувальної системи оцінювання знань за 100-бальною шкалою.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80 – 89	B	добре	
70 – 79	C		
60 – 69	D	задовільно	
50 – 59	E		
26 – 49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-25	F	незадовільно з обов’язковим	не зараховано з обов’язковим

		повторним вивченням дисципліни	повторним вивченням дисципліни
--	--	--------------------------------	--------------------------------

Відповідно до видів контролю набутих студентом знань та вмінь, 100-бальна шкала передбачає врахування поточних оцінок, підсумкових балів, балів за контрольну роботу, балів за індивідуальну роботу, а також екзаменаційних балів.

Поточний контроль знань студентів під час проведення семінарських (практичних) занять здійснюється в аудиторії, в години, відведені для семінарських (практичних) занять згідно розкладу. Завдання контролю знань студентів під час проведення семінарських (практичних) занять зводяться до того, щоб: виявити обсяг, глибину і якість сприйняття (засвоєння) матеріалу, що вивчається; визначити недоліки у знаннях і намітити шляхи їх усунення; виявити ступінь відповідальності студентів і ставлення їх до роботи; стимулювати інтерес студентів до предмета і їх активність у пізнанні.

Контроль знань студентів під час проведення семінарських (практичних) занять може відбуватись в наступних формах: детальний усний аналіз поставлених питань; вибіркоче усне опитування «з місця»; дискусійне обговорення питань; індивідуальне розв'язування практичних завдань, творчих, проблемних запитань чи завдань; фронтальне стандартизоване опитування за картками, тестами протягом 5-10 хв.; письмова (до 30 хв.) самостійна робота по варіантах тощо. Викладач в процесі проведення семінарських (практичних) занять повинен поєднувати різні форми контролю, забезпечуючи опитування більшої кількості студентів, активізації уваги студентської аудиторії.

Результати контролю знань студентів на семінарських (практичних) заняттях оцінюються в національній шкалі (2, 3, 4, 5) і заносяться до журналу обліку роботи академгрупи.

Оцінка 5 «відмінно» ставиться, якщо студент вільно володіє навчальним матеріалом, основними ідеями, концепціями, теоріями, ознайомлений з найновішими досягненнями вітчизняної та зарубіжної науки, знає спеціальну термінологію, володіє понятійним апаратом, відмінно орієнтується в історії становлення науки, логічно висловлює свої думки, робить аргументовані висновки, рецензує відповіді інших студентів, творчо виконує індивідуальні та колективні завдання; самостійно знаходить додаткову інформацію та використовує її для реалізації поставлених перед ним завдань; вільно використовує нові інформаційні технології для поповнення власних знань. Опрацював джерельну базу. Може аргументовано обрати раціональний спосіб виконання завдання і оцінити результати власної практичної діяльності; виконує завдання, не передбачені навчальною програмою; вільно використовує знання для розв'язання поставлених перед ним завдань. Виявив глибокі, повні, цілісні, міцні і творчо засвоєні знання програмного матеріалу, усвідомлені уміння і навички щодо застосування знань на практиці, володіє логікою предмета, висловлює власне ставлення до навчального матеріалу. Відповідь чітка і завершена, у письмовій роботі не повинно бути помилок. Вміє систематизувати, співставляти, аналізувати, доводити, порівнювати. Має синтетичне мислення (тобто вміння бачити зв'язки і тенденції, які безпосередньо не спостерігаються); дає характеристику альтернатив розвитку окремих ситуацій; пояснення того, чому події склалися саме так, а не інакше; вміє ставити під сумнів сталі принципи та ідеї; обдумувати ризикованість; терпимо ставитись до своїх та чужих помилок.

Оцінка 4 «добре» ставиться, якщо студент має глибокі і повні знання програмного матеріалу, знає основні ідеї, концепції, теорії, досягнення фахової науки, виявляє розуміння духовних, соціокультурних процесів; визначає причини, сутність, наслідки та значення духовних, соціальних явищ та процесів, зв'язки між ними; робить аргументовані висновки; характеризує ці явища і процеси, вміє порівнювати, пояснювати,

узагальнювати та критично оцінювати інформацію, використовуючи різні джерела; вміє виявляти суперечності в позиціях, різні інтереси, потреби соціальних груп й окремих осіб, їх роль в соціокультурному процесі, тенденції та напрями соціокультурного розвитку; оцінювати різні версії й думки про людину і світ; рецензує відповіді студентів; зіставляє і систематизує дані і застосовує їх при характеристиці педагогічних явищ, процесів; виявляє знання термінів та понять; встановлює синхронність подій; вміє аналізувати, синтезувати та узагальнювати значний обсяг фактів, простежуючи зв'язки і тенденції. Проте, наявні незначні неточності, пропуски, помилки (не більше однієї-двох) та недостатній досвід у творчому застосуванні умінь і навичок; власне ставлення студента висловлюється, але в аргументації зустрічаються окремі неточності: писемне мовлення добре.

Оцінка 3 «задовільно» ставиться, якщо студент володіє навчальним матеріалом поверхово, фрагментарно, на рівні запам'ятовування відтворює певну частину навчального матеріалу з елементами логічних зв'язків, знайомий з основними ідеями, поняттями навчального матеріалу. При цьому аргументація слабка, є суттєві помилки в знанні фактичного матеріалу та висновках, наявні помітні прогалини, писемне мовлення спрощене. Має елементарні нестійкі навички виконання завдання.

Оцінка 2 «незадовільно» ставиться, якщо студент не вміє орієнтуватися в матеріалі, має фрагментарні знання (менше половини) при незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускаються суттєві помилки, допускається велика кількість помилок у встановленні причинно-наслідкових зв'язків, студент не володіє навичками порівняння, аналізування, синтезування, структурування і т.д.

Виконання *модульних контрольних робіт* (МКР) здійснюється по завершенню вивчення навчального матеріалу даного модуля.

Критерії оцінки завдання модульної контрольної роботи, виходячи з

максимальної кількості балів, передбачених за його виконання:

– всі бали передбачені для відповідного завдання (*відмінно*) ставляться в тому разі, коли: відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; студент впевнено володіє фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки; студент має навички користування нормативним матеріалом і вміло застосовує його при відповідях; відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу.

– 2/3 балів передбачених для відповідного завдання (*добре*) ставиться в тому разі, коли: відповідь правильна, послідовна, логічна, але студент допускає у викладі окремі незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді; орієнтується в матеріалі; студент має навички користування нормативним матеріалом; допускає 3-4 недоліки.

– 1/2 балів передбачених для відповідного завдання (*задовільно*) ставиться в тому разі, коли: студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки; допускає 5-6 недоліків.

– від 1/4 до 1/10 балів у цілих числах (*незадовільно*) ставиться в тому разі, коли: студент виявляє незнання більшої частини фактичного матеріалу; відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань; допускає грубі помилки.

– 0 балів передбачених для відповідного завдання – ставиться коли студент не виконав відповідного завдання або виконав його повністю

неправильно. У випадку неявки студента на повторне написання модульної контрольної роботи, за неї йому виставляється 0 балів.

Контроль *індивідуальної роботи* може відбуватися під час семінарських (практичних) занять, а також в позанавчальний час та оцінюється максимально в 5 балів. Основне завдання контролю: стимулювання самостійної роботи студентів протягом семестру, підвищення мотивації студентів до набуття знань та вмінь. Перелік індивідуальних (індивідуально-дослідних завдань) розробляється керівниками курсів із залученням викладачів, що ведуть семінарські заняття, та затверджуються на засіданні кафедри. Вони можуть включати: письмове обґрунтоване виконання практичних завдань, задач; складення списку бібліографічних джерел по заданій проблемі; формування схем, таблиць до відповідної теми; реферування наукових статей; аналіз судової практики з відповідних питань; анотація наукових поглядів по заданій проблемі; конспектування хрестоматійних джерел; аналіз нормативного регулювання (законів, підзаконних, відомчих актів) певного виду відносин та ін.

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі екзамену чи заліку і є формою оцінювання результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни. Основна мета підсумкового семестрового контролю – встановлення сукупного змісту знань студентів за обсягом, якістю, глибиною і вміннями застосовувати їх у практичній діяльності з рахуванням всіх видів навчальних робіт. Екзамен оцінюється від 1 до 50 балів. Зміст питань, що виносяться на екзамен, форма та структура завдань та їх оцінювання визначається керівником курсу, затверджується на засіданні кафедри.

Правила перескладання змістових модулів

Якщо здобувач вищої освіти не складав змістовий модуль з поважних причин, які підтверджені документально, то він має право на його складання з дозволу завідувача кафедри (за заявою). Здобувач не допускається до складання екзамену, якщо впродовж семестру за змістові модулі сумарно він набрав менше 25 балів. У цьому випадку йому у відомості робиться запис «не допущений» і виставляється набрана кількість балів. Допускається, як виняток, з дозволу завідувача у визначений кафедрою строк виконання здобувачем вищої освіти додаткових видів робіт з навчальної дисципліни (відпрацювання пропущених занять, перескладання змістових модулів, виконання індивідуальних завдань тощо) для підвищення оцінок за змістові модулі. Напередодні екзамену викладач подає доповідну декану факультету / директору інституту про недопуск здобувачів академічної групи (груп). Відмітка про недопуск у відомості робиться при наявності розпорядження декана факультету / директора інституту.

Контроль залишкових знань (ректорський контроль)

Контроль залишкових знань (ректорський контроль) – це внутрішній аудит системи управління якістю, який проводиться після складання підсумкового контролю з певної нормативної дисципліни на початку наступного навчального семестру. Мета перевірки залишкових знань – визначити ефективність навчання з відповідної навчальної дисципліни і, зокрема, виявити ступінь засвоєння навчального матеріалу та рівень сформованості у здобувачів вищої освіти необхідних компетентностей. Перевірка залишкових знань полягає в оцінюванні, порівнянні рівня набутих здобувачами вищої освіти на різних етапах навчання, визначенні відповідності форм та методів організації освітнього процесу, що застосовувалися при викладанні навчальної дисципліни, та наданні рекомендацій щодо їх удосконалення. Контроль залишкових знань (ректорський контроль) проводиться згідно з графіком, затвердженого

ректором університету. 6. Порядок ліквідації академічної заборгованості Здобувачам вищої освіти, які мають з навчальної дисципліни оцінку від 1 до 49, були недопущені або не з'явилися на підсумковий контроль, дозволяється ліквідувати академічну заборгованість відповідно до графіка ліквідації академзаборгованості за встановленими правилами. Результати ліквідації академзаборгованості заносяться до відомості перескладання.

Порядок оскарження результатів семестрового (підсумкового) контролю

Здобувачі вищої освіти мають право звернутися до завідувача кафедри, до якої належить викладач, дії якого оскаржуються, з вмотивованою заявою щодо оскарження (апеляції) результатів семестрового (підсумкового) контролю, у якій слід обов'язково вказати конкретну причину оскарження (апеляції). Апеляція подається здобувачем особисто в письмовій формі не пізніше наступного робочого дня після оголошення оцінки. Завідувач кафедри своїм розпорядженням створює апеляційну комісію у складі з трьох викладачів, одним із яких є викладач, дії якого оскаржуються, яка розглядає апеляцію в присутності здобувача впродовж наступного робочого дня після її подання. У випадку виникнення спірних питань, що не можуть бути вирішені іншим способом, апеляційна комісія може запропонувати здобувачу вищої освіти підтвердити рівень своїх знань усно та / або у тестовій формі з використанням ІТ-технологій. За наслідками розгляду заяви апеляційна комісія може або залишити підсумкову оцінку без змін, або підвищити її. Змінена оцінка виставляється у відомість та підписується особисто головою апеляційної комісії. Рішення апеляційної комісії є остаточним та оскарженню не підлягає. Це рішення доводиться до відома здобувача, який підтверджує це особистим підписом в протоколі апеляційної комісії. Оцінки, отримані здобувачем вищої освіти при складанні підсумкової атестації, виставлені екзаменаційною комісією, що присвоює кваліфікацію, оскарженню (апеляції) не підлягають.

ГЛОСАРІЙ

Автоматизований банк даних – організаційно-технічна система, що являє собою сукупність баз даних користувачів, технічних і програмних засобів формування і ведення цих баз і колективу фахівців, що забезпечують функціонування системи.

Авторитарне (лат. *autoritas* – влада, вплив) *виховання* – педагогічна концепція, яка передбачає підкорення вихованця волі вихователя. Придушуючи ініціативу і самостійність, А. в. перешкоджає розвитку індивідуальності дитячої особистості, призводить до її нівелювання, виникнення конфронтації між педагогом і дітьми.

Авторська школа – експериментальний навчально-виховний заклад, діяльність якого базується на розробленій автором чи авторським колективом педагогічній концепції. Термін запроваджено наприкінці 80-х років ХХ ст., однак у світовій педагогіці авторськими за суттю були навчальні заклади Й.-Г. Песталоцці, Ф. Фребеля, школи М. Монтесорі, Р. Штейнера, А. Макаренка, В. Сухомлинського та ін.

Авторські навчальні програми – складова програмно-методичного забезпечення освітнього процесу навчально-виховного закладу (школи, дитячого садка тощо). Для них характерні оригінальні концепції та зміст. Запровадженню А. н. п. передують експертиза, апробація, сертифікація тощо.

Авторські освітні технології – розроблені педагогами-практиками технології, в яких у різних варіантах поєднано адекватні змісту і цілям різнорівневого і різнопрофільного навчання структурно-логічні, інтеграційні, ігрові, комп'ютерні, діалогові, тренінгові технології.

Аксіологічний (грец. *axios* – цінний і *logos* – слово, вчення) *аналіз* – членування загального процесу на окремі самооцінні дії (кроки).

Актуалізація – відтворення в пам'яті учня знань, уявлень, життєвого досвіду, набутих ним раніше.

Алгоритм – точний, однозначно зрозумілий припис про виконання зазначеної в послідовності операцій (дій), які призводять до вирішення

будь-якого із завдань, що належать до певного класу. Алгоритм строго визначений і не допускає ніякої суб'єктивної інтерпретації. Але це не означає, що він забезпечує оптимальне рішення, тому іноді більш економічним є застосування ненадійних евристичних правил, ніж стабільних правил алгоритмів.

Алгоритмізація процесу навчання – один із напрямів педагогічних досліджень, який акцентує на використанні тими, хто навчається, і тими, хто навчає, структурованих алгоритмів (лат. *algorithmus* – сукупність дій для розв'язання задачі) розв'язання завдань.

Альтернативні (франц. *alternative*, від лат. *alter* – один із двох) *школи* – "вільні школи", які виникли наприкінці 60-х років ХХ ст. у країнах Західної Європи і США як протиставлення авторитарним рухам. Вони забезпечують альтернативну за змістом, формами і методами роботи з учнями освіти. Існують як "відкриті школи" (без поділу на традиційні класи), "школи без стін" (орієнтація на широке використання місцевої громади), "магнітні школи" (навчальні центри для поглибленого вивчення конкретної галузі знань) та ін.

Аналіз – уявне розкладання досліджуваного цілого на складові, виділення окремих ознак і властивостей явища.

Антиінноваційні (грец. *anti* – проти і англ. *innovate* – запроваджувати нововведення) *бар'єри* – зовнішні або внутрішні перешкоди, які заважають здійсненню інноваційної діяльності.

Антрополого-гуманістичний (грец. *anthropos* – людина і *logos* – слово, вчення; лат. *humanus* – людський, людяний) *принцип у педагогіці* – організація навчально-виховного процесу відповідно до законів розвитку дитячого організму і становлення особистості.

База даних – сукупність даних, що зберігаються в пам'яті ЕОМ і спеціальним чином організованих взаємопов'язаних даних, які відображають стан предметної галузі.

Базова освіта – суспільно необхідний рівень загальноосвітньої підготовки,

який передбачає всебічний розвиток і ціннісно-етичну орієнтацію особистості, формування загальнокультурної основи її освіти, громадянського та професійного становлення.

Бесіда – діалогічний метод навчання, за якого педагог шляхом постановки системи запитань підводить учнів до розуміння нового матеріалу або перевіряє засвоєння ними вже вивченого.

Браузер – спеціальна програма-клієнт для перегляду вмісту Web-сторінок.

Варіативний (лат. *variatio* – відмінність) *компонент в освіті* – навчальні програми, що обираються в межах освітньої програми навчально-виховного закладу.

Взаємодія педагога і вихованців у педагогічному процесі – взаємний вплив дорослого і дітей, у процесі якого здійснюється їхній взаєморозвиток. Каналами взаємодії у педагогічному процесі є діяльність і взаємини вихователя й вихованців. Модель педагогічної взаємодії визначає характер педагогічної системи.

Викладання – діяльність педагога, яка спрямована на реалізацію мети і завдань навчання, його основних функцій.

Виховання (вузьке педагогічне значення) – спеціально організована діяльність, направлена на формування певних якостей людини, яка здійснюється у взаємозв'язку педагогів та вихованців у межах виховної системи.

Виховні цілі – цілі, що відповідають формуванню соціальних і особистісних якостей, а також ціннісно-сміслових ставлень людини до навколишнього світу і самої себе.

Відкрите навчання – спосіб організації навчальної роботи в школах (здебільшого початкових), який передбачає відмову від класноурочної системи і оцінювання успішності на основі заданих норм, гнучку, відкриту організацію навчального простору, змінний склад навчальних груп, вільний вибір учнем видів і способів навчальної роботи. В. н. сприяє формуванню позитивної мотивації дітей, емоційно насиченої атмосфери взаємин

учителів і учнів. Таке навчання було поширене на початку 60-х років ХХ ст. у Великій Британії, а в 70-ті роки і в інших країнах.

Віртуальна реальність – це технологія, що включає в себе: розробника – можливості моделювання фізичного віртуального (штучно створеного, але сприймається як реальний) світу за заздальгідь заданими законами із заздальгідь встановленими наближеннями; для користувача – взаємодія з комп'ютером, при якому людина з допомогою програмних і апаратних засобів має можливість відчути себе всередині розробленого тривимірного світу, існуючого в реальному масштабі часу, переміщатися в ньому з шістьма ступенями свободи.

Всотуючий розум – здатність дитини вчитися, прагнення до навчання, реалізація яких забезпечується сприятливим навколишнім середовищем. Термін запровадила М. Монтессорі.

Вчення – процес, у ході якого на основі пізнання, вправи і набутого досвіду виникають нові форми поведінки і діяльності, змінюються раніше придбані.

Гіпермедіа – це середовище, засноване на внутрішніх взаємозв'язках, що включає поряд з гіпертекстом, фото, відео та звук. Без цих технологій не було б World Wide Web ("Всесвітня павутина"). Офіційне визначення – "Широкомасштабне гіпермедіасередовище, орієнтоване на надання універсального доступу до документів".

Гіпертекст – це потужна система пов'язаних слів і фраз, що дозволяють здійснювати навігацію між сторінками. Ці слова представляють собою перехресні посилання на інші слова на інших сторінках і зазвичай виділяються більш яскравим кольором.

Глобалізація (франц. global – взятий у цілому) *освіти* – одна з фундаментальних тенденцій розвитку освіти. Відображає формування єдиного соціального, інформаційного й освітнього простору в масштабах усієї планети, зокрема через діяльність засобів масової інформації, канали Інтернет.

Глобальна освіта – зміст і технології освіти, орієнтовані на тенденції

глобалізації у всіх галузях суспільного життя. Її компонентами є екологічна освіта і виховання, розвиток толерантності й полікультурності у сфері суспільствознавчої освіти, підвищення інформаційної насиченості освіти.

Готовність до інноваційної педагогічної діяльності – особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

Градація (лат. gradatio – поступовість, посилення, від gradus – ступінь) *новизни* – показник якісної відмінності одного об'єкта від іншого. Виокремлюють такі градації: побудова нового в іншому вигляді, тобто формальна новизна; повторення відомого з несуттєвими змінами; уточнення, конкретизація вже відомого; доповнення вже відомого суттєвими елементами; створення якісно нового об'єкта.

Групи одного столика – групи дітей у педагогічній системі П. Петерсена, створені на основі взаємних симпатій, спільних інтересів, діяльності, яка вимагає колективних зусиль мікрогруп.

Групова робота на уроці – форма організації навчально-пізнавальної діяльності, за якої учні з різним рівнем навчальних можливостей, об'єднані в малі групи, виконують як спільні, так і диференційовані завдання педагога.

Гуманістична освіта – освітні системи і концепції, які базуються на цінностях гуманізації і гуманітаризації освіти.

Гуманістична педагогіка – напрям у сучасній теорії та практиці виховання, що виник наприкінці 50-х – на початку 60-х років ХХ ст. у США як педагогічне втілення ідей гуманістичної психології. Головною метою виховання в Г. п. є самоактуалізація особистості.

Гуманістична психологія – напрям у сучасній зарубіжній психології, предметом якого є цілісне вивчення людини в її вищих, специфічних лише для неї виявах, зокрема розвиток і самоактуалізація особистості, її цінності,

любов, творчість, відповідальність, свобода тощо. До провідних представників Г.п. належать А. Маслоу, Ш. Бюлер, К. Роджерс.

Гуманітаризація (лат. *humanitas* – людство, людяність) *освіти* – одна з основних тенденцій розвитку освіти в сучасному світі. Відображає зростання ролі і значення людських відносин, взаємного прийняття учасників навчального процесу для успішності освіти в цілому.

Демократизація (грец. *demokratia* – народовладдя) *педагогічного процесу* – впровадження в педагогічну систему принципів демократії, надання свободи творчості педагогу і більших можливостей вихованцям.

Диверсифікація (лат. *diversificatio* – зміна, різноманітність) *системи освіти* – процес розширення системи освіти за рахунок зростання кількості типів і видів навчальних закладів.

Дидактика – наука про навчання і освіту, їхні цілі, зміст, методи, засоби та організаційні форми.

Дидактична гра – колективна, ціленаправлена навчальна діяльність, в якій кожен учасник і команда в цілому об'єднані вирішенням головного завдання і орієнтують свою поведінку на виграш.

Дидактична структура уроку – сукупність складових елементів у побудові уроку, послідовність і кількість яких визначається навчальною метою уроку, віковими особливостями дітей, специфікою предмета; забезпечує цілеспрямованість і завершеність уроку.

Дискусія – 1) метод навчання, який передбачає організацію спільної мовної діяльності з метою пошуку ефективного розв'язання певної проблеми; 2) один з методів розв'язання спірних питань.

Діалогічне навчання – розмова, бесіда між двома особами, яка має на меті пізнання, сутність предмета чи явища в процесі обміну думками суб'єктів спілкування.

Ділова гра – імітація ситуації з моделюванням професійної чи іншої діяльності шляхом гри за попередньо повідомленими правилами.

Діяльність учня – активна взаємодія з довкіллям, під час якої індивід

виступає як суб'єкт, який цілеспрямовано впливає на об'єкт і тим самим задовольняє свої потреби.

Домени – служба містить інформацію про користувачів мережі, їх і звичайні електронні адреси, ідентифікатори і реальні імена.

Духовний зародок – модель психічного розвитку дитини, який, будучи вродженою її психічною сутністю, виявляє себе лише у процесі розвитку. Автором терміна є М. Монтесорі.

Експеримент (лат. *experimentum* – проба, досвід) – метод дослідження, що передбачає виокремлення суттєвих факторів, які впливають на результати педагогічної діяльності, дає змогу варіювати ними задля досягнення оптимальних результатів; контрольована педагогічна діяльність, спрямована на створення та апробування нових технологій навчання й виховання, розвитку дітей, управління навчально-виховним закладом.

Експериментальні школи – навчально-виховні заклади, призначені для обґрунтування, розроблення або перевірки нових педагогічних ідей, вивчення практичного досвіду педагогів.

Експертна рецензія – заключне судження експерта про рецензований інноваційний проект (його актуальність, відповідність цілей об'єктивним потребам і тенденціям розвитку освіти, чіткість визначення цілей тощо).

Екстенсивні (лат. *extensivus* – розширюючий) *інновації* – інновації, що базуються на залученні додаткових потужностей (інвестицій) нових засобів, обладнання, технологій, капіталовкладень тощо; нарощують кількісні характеристики педагогічного продукту переважно за рахунок нових інформаційних технологій, перерозподілу часу на різні види навчальної діяльності, диференціацію та індивідуалізацію роботи з учнями.

Електронна пошта (e-mail) є надзвичайно важливим інформаційним ресурсом Інтернет. Крім того, вона найбільш масовий засіб електронних комунікацій, через неї можна прийняти або надіслати повідомлення ще на два десятки міжнародних комп'ютерних мереж, частина з яких не мають on-line сервісу (тобто прямого підключення до Інтернет). Адреса e-mail

складається з двох частин: ідентифікатора користувача, який записується перед знаком "@" (комерційне ей) і доменного адреса машини, який записується після цього знака.

Електронний навчально-методичний комплекс – це новий тип засобів навчання, який поєднує такі компоненти: анотацію; програму курсу і (орієнтовний тематичний план); програми спецкурсів, рекомендовані МОН України; багаторівневий навчальний посібник для учнів (у формі інтерактивної комп'ютерної програми; Інтернетресурсу); довідниково-узагальнювальний матеріал курсу; систему опорних завдань до окремих тем; робочий зошит; завдання для самостійної роботи учнів; наочні матеріали; глосарій; список літератури, Інтернет-ресурси; методичні рекомендації для вчителів щодо використання даного комплексу. Електронний підручник складається: загальні відомості про підручник, базові тексти на гіпертекстовій основі, що передбачають додаткову інформацію (текстову, графічну, мультимедійні вставки, лабораторні та практичні роботи, індивідуальні та групові завдання, блок контролю, тестування).

Електронні енциклопедії – інформація, об'єднана за розділами, розташована на електронних носіях. Доступ до інформації здійснюється локально або по мережі. Користувачеві надаються додаткові послуги: швидкий перехід від розділу до розділу, пошук необхідної інформації. Наприклад: вибравши в електронній бібліотечці ім'я автора, можна швидко знайти потрібний твір, ілюстрацію або необхідну інформацію з будь-якої галузі знань.

Електронні книги – книги, розташовані на електронних носіях у визначених форматах. Форматування текстів книг дозволяє зменшити кількість збереженої і переданої інформації.

Життєвий цикл (грец. *kuklos* – коло) нововведення – процес проходження етапів нововведення: виникнення (старт); швидкий ріст (у боротьбі з опонентами, консерваторами, скептиками); зрілість; освоєння; дифузія (проникнення, розповсюдження); насичення (освоєння багатьма людьми,

проникнення у всі частини педагогічного і управлінського процесів); рутинізація (тривале використання новації, внаслідок чого вона для багатьох стає нормою); криза (вичерпаність можливостей застосувати новацію в нових галузях, умовах); фініш (нововведення перестає бути таким, як є, замінюється ефективнішим або поглинається загальною ефективною системою).

Засоби інформатизації освіти – засоби нових інформаційних технологій у поєднанні з навчально-методичним, нормативно-технічним і організаційно-інструктивним матеріалом, що забезпечує їх педагогічно доцільне використання.

Засоби навчання – усі об'єкти і процеси (матеріальні і матеріалізовані), які служать джерелом навчальної інформації та інструментами (власне засобами) для засвоєння змісту навчального матеріалу, розвитку та виховання учнів, студентів.

Засоби навчання (дидактичні засоби) – джерела отримання знань, формування умінь.

Засоби нових інформаційних технологій – програмно-апаратні засоби і пристрої, що функціонують на базі обчислювальної техніки, а також сучасні способи і системи інформаційного обміну, що забезпечують операції збирання, накопичення, збереження, оброблення й передавання інформації.

Зворотній зв'язок – інформація від учня, студента до вчителя (або ТЗН) про результати виконання основних операцій і якості засвоєння навчального матеріалу.

Зміст (навчання, освіти) – система наукових знань, практичних умінь і навичок, способів діяльності та мислення, якими ті, хто навчаються, мають оволодіти в процесі навчання, про природу і суспільство; особистісний і соціокультурний досвід, які реалізуються, розвиваються і трансформуються в системі освіти. Серед основних компонентів З. о. виокремлюють ціннісний, знаковий, діяльнісний, поведінковий, особистісний тощо.

Зміст освіти – педагогічно адаптована система наукових знань, пов'язаних

з ними практичних умінь та навиків, якими необхідно оволодіти учням.

Зміст освіти – сукупність знань, норм поведінки, цінностей, ідей та ідеалів, елементів матеріальної та духовної культури суспільства, які належать до засвоєння, інтеріоризації, перетворення на індивідуальний внутрішній світ особистості.

Знак виноски – число, символ або комбінація символів, які вказують на додаткові відомості, що містяться у виносці.

Знання – сукупність ідей людини, у яких виражається теоретичне оволодіння цим предметом. Це результат процесу навчання, насамперед засвоєння змісту навчання. Результати засвоєння описуються на різних рівнях якості знань: 1) предметно-змістовному, 2) змістовно-діяльнісному, 3) змістовно особистісному.

Зразковий (репродуктивний) педагогічний досвід – навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність, яка забезпечує ефективне і якісне розв'язання завдань навчання і виховання.

Імперативний (лат. imperativus – наказовий, владний) характер взаємин у педагогічній системі – характер взаємин між вихователем і вихованцями за моделлю суб'єкт-об'єктної взаємодії, що передбачає точне і беззаперечне виконання дитиною всіх вимог дорослого, сліпе підкорення формальним нормам і правилам поведінки.

Індивідуалізація (франц. individualisation, від лат. Individuum – неподільне) навчання – організація навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей учнів, яка дає змогу створити оптимальні умови для реалізації потенційних можливостей кожного.

Індивідуальний освітній маршрут – орієнтація на пошук індивідуальних моделей соціалізації, що сприяють використанню внутрішніх сутнісних сил і можливостей конкретної людини; надання дитині та її сім'ї права обирати навчальні програми й заклади з урахуванням інтересів і проблем, індивідуальності дитини.

Індивідуальний розвиток – процес формування індивіда.

Індивідуальний стиль педагогічної діяльності – цілісна система операцій, що забезпечує ефективну взаємодію вихователя з вихованцями і визначається цілями, завданнями професійної діяльності, властивостями різних рівнів індивідуальності педагога (ритмом діяльності, спілкування тощо). Структура І. с. п. д. охоплює мотиваційно-оцінний, змістово-когнітивний, операційно-діяльнісний компоненти.

Інновація педагогічна – процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувались по-іншому.

Інтерактивне навчання – спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність.

Колектив – група людей, які об'єднані суспільно значущими цілями, спільними ціннісними орієнтаціями, сумісною діяльністю, спілкуванням, взаємною відповідальністю.

Контроль – спостереження за процесом засвоєння знань, умінь і навиків.

Корекція – система спеціальних і загальнопедагогічних заходів, направлених на послаблення або подолання недоліків психофізичного розвитку та відхилень в поведінці у дітей та підлітків.

Мета педагогічної діяльності – свідоме бачення кінцевого результату діяльності, що планується як позитивний перетворювальний вплив на особистість.

Методи виховання – сукупність способів і прийомів виховної роботи для розвитку потребнісно-мотиваційної сфери у свідомості учнів, для вироблення звичок поведінки, її корегування і удосконалення.

Методи контролю – способи, з допомогою яких визначається результативність навчально-пізнавальної діяльності учнів і педагогічної роботи вчителів.

Методи навчання – способи спільної діяльності педагога і учнів, направлені

на досягнення ними освітніх цілей.

Методика виховної роботи – прикладна галузь теорії виховання, яка вивчає напрями і принципи, форми і методи організації виховної роботи.

Мотив учіння – внутрішня спонукальна сила (потреби, інтереси, прагнення, емоції) навчальної діяльності школярів.

Навчання – активна цілеспрямована пізнавальна діяльність учня під керівництвом учителя, в результаті якої учень здобуває систему наукових знань, умінь і навиків, у нього формується інтерес до навчання, розвиваються пізнавальні і творчі здібності і потреби, а також моральні якості особистості.

Навчання – цілеспрямована, усвідомлена, активна пізнавальна діяльність учня, яка полягає у сприйнятті та оволодінні науковими знаннями, в збагаченні сприйнятих фактів, у закріпленні та застосуванні отриманих знань в практичній діяльності за завданням учителя або на основі власних пізнавальних потреб.

Наукова організація праці педагога – система науково обґрунтованих заходів, спрямованих на удосконалення педагогічної праці та її умов, забезпечення максимальної ефективності навчання і виховання за раціонального використання часу, сил, засобів педагога та учнів.

Науково-пізнавальні здібності педагога – здібності до оволодіння учителем інформацією, новими знаннями з відповідних галузей наук, що допомагають вільно орієнтуватися у навчальному матеріалі.

Національна свідомість – усвідомлення своєї національної належності, віднесення себе до певної національної спільності на основі уявлень про типові її риси, етнічну територію, мову, історичні та духовні цінності, релігію, походження та умови розвитку.

Неперервне навчання – навчання, яке має місце в перебігу усього життя індивіда й обумовлене інтенсивним оновленням знань, умінь, необхідних для успішної та ефективної професійної діяльності.

Непрофесійне педагогічне спілкування – відсутність навичок спілкування,

страх та невпевненість педагога, що знижують його працездатність, викликають порушення динаміки мовлення і внаслідок цього появу стереотипних висловлювань.

Новаторство (лат. novator – оновлювач) – вищий ступінь педагогічної професійної майстерності, винахідництво нового в педагогічній практиці.

Новаторський педагогічний досвід – породжена радикально новою педагогічною ідеєю навчально-виховна, організаційно-педагогічна діяльність.

Новизна – один із основних критеріїв оцінювання педагогічних досліджень; результат творчого процесу; властивість і самостійна цінність будь-якого нововведення. Н. має відносний характер як в особистісному, так і в історичному плані.

Нові інформаційні технології – сукупність методів і технічних засобів збирання, організації, збереження, опрацювання, передавання інформації за допомогою комп'ютерів і комп'ютерних комунікацій.

Оволодіння інтелектуальними вміннями – це оволодіння навчальними вміннями, або вміннями навчальної діяльності. Навчальні вміння поділяються на загальні навчальні вміння, які використовуються під час вивчення будь-яких навчальних дисциплін, і спеціальні, необхідні для оволодіння знаннями з окремої галузі чи окремої навчальної дисципліни.

Оптимізм – світовідчуття, просякнуте життєрадісністю, вірою у майбутнє. Успіх, схильність в усьому бачити світле та хороше.

Оптимістичне прогнозування – передбачення розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній і перетворення всієї структури особистості через вплив на позитивні якості.

Освітній заклад – заклад, що здійснює освітній процес, тобто реалізує одну або кілька освітніх програм.

Освітній стандарт (англ. standard — норма, зразок, мірило) — мінімально гарантований освітнім закладом рівень освіти.

Освітня парадигма (грец. paradeigma – приклад, зразок) – сукупність

прийнятих науковим педагогічним співтовариством теоретичних, методологічних та інших установок на кожному етапі розвитку педагогіки, якими керуються як зразком (моделлю, стандартом) при розв'язанні педагогічних проблем.

Освітня програма – основний документ освітнього закладу будь-якого рівня, що визначає зміст основної і додаткової освіти, педагогічні технології, які використовуються, систему атестації і управління якістю освіти, а також кадрові та матеріально-технічні основи освітнього процесу.

Освітня технологія – технологія, що відображає загальну стратегію розвитку освіти, єдиного освітнього простору. Призначена для прогнозування розвитку освіти, її конкретного проектування і планування, передбачення результатів, а також визначення відповідних освітнім цілям стандартів.

Особистісний авторитет – неформальний рівень, за якого до уваги береться не тільки професіоналізм учителя, але й особистісні якості.

Особистісний підхід у педагогіці – гуманістичний підхід педагога до вихованців, що допомагає кожному з них усвідомити себе як особистість, виявити можливості, які стимулюють самостановлення, самоствердження, самореалізацію.

Особистісно-орієнтоване спілкування – виконання нормативно заданих функцій з виявом особистого ставлення та своїх почуттів.

Особистість – людський індивід як продукт суспільного розвитку, суб'єкт праці, спілкування і пізнання, детермінований конкретно-історичними умовами життя суспільства.

Парціальна (лат. *partialis*, від *pars* (*partis*) – частина) *освітня програма* – освітня програма, яка визначає зміст одного або кількох взаємопов'язаних напрямів роботи закладу (наприклад, гуманістичне виховання, естетичний розвиток, екологічне виховання) на основі своєї педагогічної концепції.

Педагог інноваційного спрямування — педагог із чіткою мотивацією

інноваційної діяльності та визначеною інноваційною позицією, здатний не лише підтримувати інноваційні процеси, а й ініціювати їх.

Педагогічна аксіологія (грец. axios – цінний і logos – слово, вчення) – наука про сприйняття, освоєння та оцінювання нового у педагогіці. Основними її категоріями є педагогічне співтовариство, оцінювання та різновиди процесів освоєння нового, явища консерватизму і новаторства в педагогіці, особливості інноваційного середовища, готовність педагогічного співтовариства до сприйняття і оцінювання нового тощо.

Педагогічна гра – це гра, яка має суттєву ознаку – чітко поставлену мету навчання і відповідний їй педагогічний результат, які можуть бути обґрунтовані, виділені в явному вигляді і характеризуються навчально-пізнавальною діяльністю.

Педагогічна діяльність – різновид професійної діяльності, направлений на передачу соціокультурного досвіду шляхом навчання та виховання.

Педагогічна техніка – елемент педагогічної технології; комплекс загальнопедагогічних і психологічних умінь педагога, що забезпечує володіння ним власним психофізіологічним станом, настроєм, емоціями, тілом, мовою й організацією педагогічно доцільного спілкування. Виокремлюють вербальні (голос, дикція, інтонація, темпоритм тощо), невербальні (міміка, пластика, артикуляція, жести, експресивне забарвлення пластики та ін.), соціальноперцептивні (сприйняття, увага, спостережливість, уява тощо) уміння та володіння емоційним станом (зняття психічного напруження, саморегуляція, релаксація, аутотренінг, самонавіювання, створення творчого самопочуття).

Педагогічна технологія – своєрідна конкретизація методики, проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці; змістова техніка реалізації навчально-виховного процесу; закономірна педагогічна діяльність, яка реалізує науково обґрунтований проект навчально-виховного процесу і має вищий рівень ефективності, надійності, гарантованого результату, ніж традиційні методики навчання й виховання.

Педагогічний досвід – сукупність знань, умінь і навичок, здобутих учителем у процесі професійної діяльності.

Перцептивні здібності – професійна проникливість, пильність, педагогічна інтуїція, здатність сприймати й розуміти іншу людину.

Планування уроку – конструювання взаємодії вчителя та учнів у процесі реального навчального часу. Основою планування є мета, завдання, принципи, методи і зміст навчально-виховної діяльності вчителя і навчально-пізнавальної діяльності учня. Планування уроку здійснюється у вигляді конспекту уроку. План-конспект: тема, завдання уроку, етапи уроку, завдання для учнів.

Показник продуктивності педагогічної діяльності – формування в учнів механізму внутрішньої регуляції та самоконтролю, що орієнтований на соціально прийнятні норми поведінки.

Приєм виховання (навчання) – складова або окрема сторона метода виховання (навчання), тобто, окреме поняття по відношенню до загального поняття «метод».

Проблема – знання про невідоме, різновид запитання, відповіді на яке не існує в накопичених знаннях і тому вимагає відповідних дій для одержання нових знань.

Проблемна ситуація – обставина, коли перед учнями постають нові умови й інформація, через що вони не можуть прийняти рішення на основі своїх власних знань і досвіду і тому мають відшукувати нову інформацію і набувати новий досвід.

Проблемне навчання – це така організація навчальних занять, яка передбачає створення під керівництвом учителя проблемних ситуацій і активну самостійну діяльність учнів з їх вирішення, в результаті чого відбувається творче оволодіння професійними знаннями, навиками, уміннями і розвиток розумових здібностей.

Процес – послідовна закономірність зміни якихось явищ, станів тощо; сукупність послідовних дій для досягнення певного результату відповідно

до мети.

Рефлексія (в психології) – здатність людини до самопізнання, вміння аналізувати свої власні дії, вчинки, мотиви й зіставляти їх із суспільно значущими цінностями, а також діями та вчинками інших людей.

Рівні засвоєння – послідовний перехід учня від незнання до знання; в дидактиці розрізняють такі рівні: ознайомлення, осмислення, розуміння, запам'ятовування в завданнях наростаючої складності.

Розвивальне навчання – новий, активно-діяльнісний спосіб (тип) навчання, що йде на зміну пояснювально-ілюстративному способу.

Розвиток (прогресивний) – це процес фізичної та психічної зміни індивіда в часі, що передбачає удосконалення, перехід в будь-яких його властивостях і параметрах від меншого до більшого, від простого до складного, від нижчого до вищого.

Розуміння – процес осмислення явищ або предметів через виявлення істотних ознак та взаємозв'язків між ними.

Спостереження – цілеспрямоване і планомірне сприйняття явищ, результати якого фіксуються спостерігачем.

Структура уроку – сукупність елементів уроку, що забезпечують його цілісність і збереження основних характеристик при різних варіантах поєднання. До таких елементів належать: організація початку уроку, постановка мети і завдань уроку, пояснення, закріплення, повторення, домашнє завдання, підбиття підсумків уроку. Тип уроку визначається наявністю і послідовністю його структурних елементів.

Технологічна карта – опис процесу у вигляді ступінчастої, поетапної послідовності дій (часто в графічній формі) із зазначенням застосовуваних засобів.

Технологічна схема – умовне зображення технології процесу, розподіл його на окремі функціональні елементи та визначення логічних зв'язків між ними.

Технологія – сукупність виробничих методів і процесів у певній галузі

виробництва, а також науковий опис способів виробництва.

Технологія навчання – це складова процесуальна частина дидактичної системи (М. Чошанов).

Технологія педагогічна – це системний метод створення, застосування та визначення всього процесу викладання та засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставлять собі завданням оптимізацію форм освіти (ЮНЕСКО).

Традиційне навчання – це насамперед класно-урочна організація навчання, що сформувалася у XVII столітті на принципах дидактики, сформульованих Я.-А. Коменським.

Урок – форма організації навчального процесу, при якій педагог протягом точно встановленого часу організовує пізнавальну та іншу діяльність постійної групи учнів (класу) з урахуванням особливостей кожного з них, використовуючи види, засоби і методи роботи, які створюють сприятливі умови для того, щоб усі учні оволодівали основами предмета, який вивчається, безпосередньо в процесі навчання, а також для виховання і розвитку пізнавальних і творчих здібностей, духовних сил учнів.

Форма виховної роботи – організаційна структура, педагогічна дія, захід в якому реалізуються завдання, зміст та методи конкретного виховного процесу.

Форма навчання (як дидактична категорія) – зовнішня сторона організації навчального процесу.

Форма організації навчання – конструкція окремої ланки процесу навчання, певний вид занять (урок, лекція, семінар, екскурсія, факультативне заняття, екзамен тощо).

Джерело: Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / автор-укладач Н. П. Наволокова. Харків : Вид. група «Основа», 2009. 176 с.

Для нотаток

Для нотаток

Навчальне видання

Сабат Наталія Іванівна, Сабат Надія Володимирівна

**СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ
У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ**

навчальний посібник для студентів ОР “магістр”
спеціальності 231 Соціальна робота

ISBN 978-617-8011-28-4

Видання друкується в авторській редакції

Підписано до друку 12.04.2021 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний
Друк цифровий
Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк. арк.
Наклад 100 прим.

Видавництво
“НАІР”
Івано-Франківськ, Симоненка, 1
(0342) 50-57-82, 0504336793
email: fedorynrr@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб’єкта видавничої справи до державного
реєстру видавців, виробників і розповсюджувачів
видавничої продукції № 4191 від 12.11.2011 р.